

○ **EEN FAUST**

- de integrale tekst van *Faust I* en *Faust II* in een hedendaagse bewerking -

In een themanummer over 'Laatste werken' mag natuurlijk (een bespreking van) Goethe's Faust niet ontbreken. Je zou kunnen zeggen dat Faust zowel zijn eerste als laatste werk is, aangezien Goethe (1749-1832) van zijn twintigste tot zijn dood aan dit tweedelige toneelstuk werkte. Elke generatie verhoudt zich opnieuw tot dit meesterwerk, en Theater Schrift Lucifer heeft de eer de eigentijdse visie erop van Janine Brogt te mogen plaatsen. In haar bewerking, nadrukkelijk bedoeld voor de planken, onderstreept ze thema's en onderwerpen die Faust voor een hedendaags publiek toegankelijk maken. Janine Brogt schreef zelf een toelichting bij haar bewerking, verderop in dit nummer geeft theatermaker Willem de Wolf een persoonlijk verslag van zijn leeservaring van Een Faust.

- Bij deze bewerking van *Faust I* en *II* -

Janine Brogt

Goethe's interesse en lust in theatrale effecten steekt in de twee delen van *Faust* Hollywood naar de kroon. Had hij nu geleefd, dan was zijn esthetiek die van Steven Spielberg geweest, van Peter Jackson, of James Cameron. Maar zijn inhoud reikt verder en dieper en is

veel complexer dan wat Hollywood normaal gesproken te bieden heeft.

De depressieve wetenschapper Faust en zijn helse metgezel Mefistofeles bereizen de hele Westerse geschiedenis. In *Faust I* opereren zij onder de dekmantel van de Middeleeuwen, maar mentaal zijn zij Goethe's tijdgenoten. Hij baseert de locaties van hun avonturen op oude kopergravures, maar de liederen die in de kroeg worden gezongen zijn liederen die Goethe zelf hoorde zingen door dronken studenten. In *Faust II* is het politieke opportunisme en economisch onbenul aan het hof van de keizer Goethe's satirische commentaar op de gang van zaken in veel toenmalige Duitse vorstendommetjes. En tegen het einde beschrijft hij een apocalyptisch toekomstvisioen waarin Faust de zeeën heeft drooggelegd en het nieuwe land heeft gekoloniseerd om zijn winst te maximaliseren.

Faust en Mefistofeles kijken rond op een Duitse heksensabbat en in een mythische Griekse oudheid; in diepe grotten spreken zij over de betekenis van het leven en vanaf hoge bergen observeren zij veldslagen. Alles om Faust te laten proeven van wat mooi en lelijk is, goed en slecht. Alles om hem voor één keer te laten zeggen: 'dit moment moet voortduren'. Hij zoekt lust en krijgt liefde. Hij vernietigt de liefde en vergeet haar. Hij streeft naar maatschappelijke erkenning, geld en macht - alles wat hij niet voldoende kreeg in zijn leven. Hij krijgt alles, maar verliest zijn menselijkheid. Hij vindt de mooiste vrouw op aarde en ziet haar als een wolk in de lucht verdwijnen. Hij krijgt een kind dat lijkt op een popidool avant la lettre; het klimt te hoog en valt te pletter.

En Mefistofeles leidt en begeleidt Faust, vleit, dwarsboomt, manipuleert en werkt zich in het zweet, wachtend op dat laatste moment waarop hij het piepkleine deeltje van Faust dat onsterfelijk is, kan incasseren als betaling voor al zijn moeite. Maar dan blijkt dat ook hij bedrogen wordt: de engelen schamen zich niet om Mefistofeles zijn buit af te troggelen met een ordinaire versiertruc en er is geen God meer in de hemel, alleen een hemelkoningin die inzet op genade.

En al deze avonturen, monologen, actiescènes en filosofische uiteenzettingen zijn verwoord in de meest uiteenlopende sierlijke versvormen, van volksballades tot Griekse rijmloze zesvoetige verzen en van knuppelverzen tot berijmde vijfvoetige jamben. *Faust* in het Duits lezen is een genot dat vergroot wordt naarmate je meer kennis hebt van de literaire achtergronden en de taalkundige finesses, met andere woorden: je hebt er een goed commentaar bij nodig en veel voetnoten.

Deze vertaling en bewerking van *Faust I* en *II* is nadrukkelijk gemaakt voor op de planken en niet voor in de boekenkast en offert daarvoor - met spijt, maar ook met overtuiging - de bijdrage van de voetnoten op. Hij streeft een vorm na die het zicht op de inhoud niet beneemt maar verheldert, zodat de poëzie, het leven en de anarchie van dit grootse werk tot een onmiddellijke ervaring kunnen worden.

De kameleontische Faust, die uit walging en verveling niet meer de volwassen man van de wetenschap wil zijn, maar als een gulzige, veeleisende en egocentrische puber het leven met al zijn magie wil omhelzen, is van

alle tijden. Elke tijd moet opnieuw zijn eigen Faust in de veelheid van mogelijke Fausts zoeken en vinden.

Een Faust, Nationale Toneel 2011 Foto: Leo van Velzen

○ **EEN FAUST**

- Een hedendaagse *Faust I en II* van J.W. von Goethe -

Vertaling en bewerking (2010)
Janine Brogt

*We leven langer,
maar minder nauwkeurig
en in kortere zinnen.*

Uit: 'Niet-lezen' van Wislawa Szymborska

FAUST HET EERSTE DEEL VAN DE TRAGEDIE

PROLOOG IN DE HEMEL

God en Mefistofeles

MEFISTOFELES:

Omdat u vandaag weer eens bent langsgekomen
En weten wilt hoe het de stervelingen gaat,
Ben ik hier ook op het appèl verschenen,
Ik weet van vroeger al: u ziet mij graag.
Maar voor lofzangen heb ik geen talent,
U zou vast lachen als ik dat probeerde,
En ja, u hebt zich 't lachen afgewend.
Van zon en wereld heb ik niets te melden,
Ik zie alleen maar hoe de mens zich kwelt.
Dat kleine wereldgodje verandert nooit
En is nog net zo'n fenomeen als ooit.
Hij zou een beetje beter kunnen leven,
Had u hem niet dat sprankje hemels licht gegeven.
Hij noemt het 'rede' en dat is voor hem het sein
Om beestachtiger dan ieder beest te zijn.

GOD:

Heb je me verder niets nieuws te vertellen?
Kun je altijd alleen maar op mij schelden?
Vind jij op aarde alles eeuwig slecht?

MEFISTOFELES:

Ja. Ik vind het daar als altijd bar en boos.
De mensen zijn in hun ellende te beklagen.
Zelfs ik vind het te ver gaan hen nog meer te plagen.

GOD:

Ken jij Faust?

MEFISTOFELES:

De wetenschapper?

GOD:
Mijn man!

MEFISTOFELES:
En hoe! Hij dient u wel op volstrekt eigen wijze.
Hij is gek. Eten en drinken doet hij niet;
Zijn onrust drijft hem tot extremen,
Hij is zich zijn eigen gekte half bewust,
Hij wenst de mooiste sterren van de hemel
En van de aarde de allerhoogste lust.
Maar voor al die hartstocht is er niets
Dat hem werkelijk bevrediging biedt.

GOD:
Hoe onnozel hij mij nu ook nog dient,
Ik zal hem binnenkort het licht doen zien.
Als tuinman zie ik groene blaadjes
En dan weet ik: bloei en vrucht volgen vanzelf.

MEFISTOFLES:
Ik wed van niet. Het licht is niet voor hem.
Als u er geen bezwaren tegen hebt,
Leid ik hem zachtjesaan mijn donker pad op.

GOD:
Zolang hij op aarde leeft,
Zolang kun jij je gang gaan.
De mens dwaalt zolang hij nog ambities heeft.

MEFISTOFELES:
Mijn hartelijke dank. Want met de doden
Heb ik al heel lang liever niets te maken.
Ik houd meer van volle, jonge kaken.
Voor lijken ben ik simpelweg niet thuis,
Ik heb hetzelfde wat een kat heeft met een muis.

GOD:
Je ziet maar wat je doet.
Trek Fausts geest maar van zijn oerbron weg,

En voer hem, als je hem mee kunt krijgen,
Op je paden mee omlaag,
En wees beschaamd als je dan moet erkennen:
Een goed mens blijft zich in al zijn blinde lust
Wel degelijk van zijn juiste levensweg bewust.

MEFISTOFELES:
Absoluut! Het duurt alleen niet lang.
Ik ben voor mijn weddenschap niet bang.
En als ik mijn doel bereik,
Gun me dan mijn triomf van ganser harte.
Stof zal hij eten, tot hij niet meer kan,
Net als mijn moeder, de beroemde slang.

GOD:
Je bent vrij om je gang te gaan.
Ik heb jou en je soortgenoten nooit gehaat.
Van alle 'Geesten die verneinen'
Ben jij, schoft, mij nog het minst tot last.
Mensen vergeten snel alert te blijven,
Het liefste zitten, hangen, slapen ze.
Daarom geef ik ze graag als begeleider,
Een prikkelende duivel mee die plaagt en dramt.
Mijn andere, echte, engelenzonen
Verheugen zich dan wel in het schone,
Het wordende dat eeuwig schept en leeft.

(God verdwijnt)

MEFISTOFELES:
(alleen)
Ik mag die ouwe af en toe graag zien
En kijk wel uit zomaar met hem te breken.
Het is heel sympathiek van de allerhoogste Heer
Zo menselijk met de duivel zelf te spreken.

HET EERSTE DEEL VAN DE TRAGEDIE

Nacht. In een kleine, benauwde studeerkamer

FAUST:

Nu heb ik toch uitputtend
Dag en nacht, filosofie, rechten,
Medicijnen en ook nog, helaas,
Theologie gestudeerd,
En daar sta ik dan, zot die ik ben,
Ik heb er niets van opgestoken.
Ik ben master, ben gepromoveerd,
Ik leid mijn studenten
Al tien jaar lang
Links, rechts, krom, recht
Om de tuin en ik besef:
Niets kunnen wij weten.
En dat vreet aan mij.
Ik heb wel meer hersens
Dan de zogenaamde wijzen,
Dan de bigotten en de laffen,
Ik ben niet bang voor twijfel,
Niet voor de hel en voor de duivel-
Maar ik heb nergens meer plezier in;
Ik weet dat ik niks weet.
Ik weet dat ik niemand iets kan leren,
De wereld niet kan verbeteren.
Ik bezit niks, ik heb geen geld,
Niemand kent me, ik krijg geen prijzen.
Zo'n soort leven wil een hond nog niet!
Dus nu ga ik het zoeken in de magie.
Wie weet kom ik wel achter geheimen
Als ik een geestenfluisteraar word.
Dat ik nooit meer, in 't klamme zweet
Hoef te verkondigen wat ik niet weet.
Dat ik inzicht krijg hoe de krachten
Deze wereld bij elkaar houden,
Dat ik de kiem ervan zie en hoe die zich ontwikkelt
En eindelijk al dat onnozele geklets voorbij kan zijn.

O volle maan, zag jij me hier maar
Voor 't laatst achter mijn bureau,
Waar ik vaak om middernacht
Met pijn in mijn hart op je wachtte,
Tot jij, bleke vriendin, hier,
Boven boeken en papier verscheen.
Dwaalde ik maar over bergen,
Om in jouw zachte schijnsel,
Ontlast van weten, tobben, raden,
In jouw gezonde dauw te baden!

God weet hoe lang ik mij al kwel
In dit mufte donkere hol,
Bedolven onder een stoffige
Aangevreten boekenberg,
Met stapels papier tot het plafond.
Overal glazen, retorten, dozen,
Achterhaalde instrumenten,
Alles volgestouwd met ouwe zoi –
Dat is mijn wereld.
Dat heet dan: een wereld!

Vlucht! Vooruit! Naar buiten!
Het wijde land in!
Wijst dit diepe boek
van Nostradamus niet de weg?
Geesten, als jullie om mij zweven
En mij horen: geef dan antwoord!
(Hij slaat het boek open en ziet het teken van de macrokosmos.)
Dit teken warmt mijn hart.
Ik voel mijn zinnen tintelen
Met de gloed van nieuw geluk.
Ik zie de gouden krachten
Die mij hier op aarde
Met het hemelse verbinden.
Ben ik ook God?
Nu begrijp ik pas het woord der wijzen:
'Het geestenrijk zit niet op slot,

Maar jij! Je hart is dood!
Sta op. Dompel je onder
In de morgenstond van het leven!
(Hij bekijkt het teken)
Hoe alles hier tot eenheid wordt gegeven
In het oneindige netwerk van het leven.
Kosmische krachten die met gouden schakels
Hemel en aarde in harmonie verbinden.
Een beeld, maar niet meer dan dat.
Oneindige natuur, jij bent niet te vatten.
(Hij slaat met tegenzin de bladzij om en ziet het teken van de Aardgeest.)

Hoe anders is dit teken voor mij,
Jij, geest van de aarde, staat mij nader.
Ik voel nieuwe krachten in mij groeien,
Ik gloei als van jonge wijn,
Ik durf de wereld in te gaan,
Aards leed en aards geluk te dragen,
Stormen te weerstaan,
Niet te versagen als mijn schip vergaat.
Er trekken wolken samen-
De maan verdwijnt-
Het licht gaat uit! Rook!
Rode flitsen om mijn hoofd –
Een kille wind waait omlaag
En grijpt mij!
Geest! ik heb je geroepen.
Ik voel je rondom mij,
Laat je zien!
Mijn hart staat wijd open.
Ha! Om jou te zien wil ik alles geven!
Je moet! Je moet! Al wordt het ook mijn dood.

*(Hij pakt het boek en spreekt de geestbezwering geheimzinnig uit.
Een rode vlam, de Geest verschijnt in de vlam.)*

GEEST:
Wie roept mij?

FAUST:
Walgelijk!

GEEST:
Je wilde mij zo nodig zien?
Je kon niet wachten om mij te ontmoeten?
En nu –

FAUST:
Ik kan niet naar je kijken!

GEEST:
Je bidt en smeekt me te verschijnen
Je wilt me zien, me horen spreken,
Ik zwicht voor je verlangen, dus:
Hier ben ik – en nu kan jij het niet aan.
Erbarmelijke übermensch! Waar is je ziel die riep?
Waar is de durf die een eigen wereld schiep?
Waar ben je, Faust, ik hoorde je toch roepen?
Jij zette al je krachten voor mij in?
Jij wilde toch in hoger sferen als gelijke
Met geesten verkeren?
Ben jij dat, die daar ligt te sidderen,
Als een bange, kromme worm?

FAUST:
Ik zal niet wijken voor jouw vlammen.
Ik ben Faust. Ik ben jouw gelijke!

GEEST:
In levensvloed, in dadenstorm
Golf ik aan en af,
Waaik af en aan.
Geboorte, graf,
Een eeuwige zee,
Een eindeloos bewegen,
Een gloeiend leven.
Op 't suizend weefgetouw van tijd
Vlecht ik 't goddelijk levenstapijt.

FAUST:

Jij die de hele wereld omhult,
Bezige geest, je lijkt op mij.

GEEST:

Jij lijkt op wat je kunt begrijpen,
Maar niet op mij!

(verdwijnt)

FAUST:

(verpletterd)

Niet op jou?

Op wie dan?

Ik, naar Gods evenbeeld gemaakt,

Ik lijk niet eens op jou?

(er wordt geklopt)

O, ellende.

Altijd op de beste momenten

Weet je zeker dat je door domheid wordt gestoord.

(Wagner op)

WAGNER:

Pardon! Ik hoorde u hier spreken.

Mag ik er ook iets van opsteken?

Vandaag de dag is het belangrijk

Om jezelf te kunnen presenteren.

Wanneer je als wetenschapper

In je lab zit opgesloten

En zelfs op zondag amper buiten komt,

Kun je de wereld niet meer overtuigen.

FAUST:

Wanneer je zelf niet voelt wat je wilt zeggen,

Wanneer je woorden niet rechtstreeks uit je ziel

Het hart van je toehoorders invliegen,

Dan zal je hele presentatie tevergeefs zijn.

WAGNER:

Ja, alles hangt af van hoe je 't weet te brengen.

Maar ik weet zeker: zover ben ik nog niet.

FAUST:

Doe gewoon.

Met de nodige oprechtheid en gezond verstand

Tref je vanzelf de juiste toon.

Heb je echt iets te vertellen?

Dan hoef je je ook niet aan te stellen.

WAGNER:

Ach God. De kunst is lang

En kort is maar ons leven.

Bij al mijn kritisch streven vraag ik:

Haal ik het? Zit het er wel in?

Of sterf ik als ik nog maar halverwege ben?

FAUST:

Boekenwijsheid, vind je dat genoeg?

Je eigen geest moet je inspiratie geven.

WAGNER:

Pardon! Het is toch een belevenis

De geest van vroeger tijd te kunnen lezen?

FAUST:

Wat vóór ons is gebeurd

Blijft een gesloten boek met zeven zegels,

De tijdgeest zoals jij dat noemt

Is een pragmatisch vuilnisvat.

WAGNER:

Maar de wereld! De menselijke geest!

Daarin ligt toch de bron van al ons onderzoek?

FAUST:

Het spijt me, beste vriend. Het is diep in de nacht.

We moeten het voor nu maar hierbij laten.

WAGNER:

Ik had heel graag nog langer

Met u doorgepraat.

Morgen is 't Pasen.

Mag ik u dan nog 't een en ander vragen?

Uit boeken valt bijzonder veel te leren

Maar meer nog door met u te discussiëren.

(Af)

FAUST:

(*alleen*)

Zoals hij blijft roeren in een pot vol wormen

Is toch niet vol te houden? Alle hoop vergaat me.

En hier nog wel! Waar geesten rond mij zweefden!

Maar dit keer dank ik hem, al is hij miserabel,

Hij heeft mij uit mijn wanhoop losgerukt.

Die geest was zo gigantisch groot,

Ik voelde me een dwerg. Ik, evenbeeld van God,

Meer dan een engel – maar met zijn donderende stem

Bracht hij mij terug tot mijn proporties.

Op hem te lijken ligt niet in mijn macht.

Ik had de kracht je op te roepen,

Je bij mij houden kon ik niet.

Wie zegt wat ik moet doen? Wat ik moet mijden?

Moet ik mijn ambities volgen?

Ben ik mijn eigen ergste vijand, al mijn leven lang?

Ik lijk niet op de Goden. Zo diep heb ik 't gevoeld.

Ik ben een worm die in de aarde woelt,

Stof eet en wordt vertrappt. Alles is stof.

Die hele omgevallen boekenkast.

Die honderd laden, dat vuil, die rommelzooi

Waarmee het hier tot aan de nok staat volgebouwd.

Moet ik dan soms in duizend boeken lezen

Dat er op aarde heel wat wordt afgetobd

En maar een enkeling gelukkig zit te wezen?

Dat ouwe meubilair waar ik niks mee doe

En dat hier staat omdat het van mijn vader was -

Wat niet gebruikt wordt is een zware last.

Had ik mijn erfenisje maar verbrast,

In plaats van hier te blijven zitten zweten;

Alleen dit flesje: natuur en kunst vermengd,

Jij drank van milde sluiemernachten,

Extract van dodelijk fijne krachten,

Bewijs je maker nu je gunst.

Ik kijk naar je en mijn pijn wordt minder.

Ik pak je beet en ik kom tot rust.

De vloedgolf van mijn geest ebt weg.

Een nieuwe dag lokt mij naar nieuwe oevers.

Dit sap heeft snel benevelende kracht,

Ik breng voor het laatst, met opgeheven handen,

Plechtig een ochtendgroet, mijn drank!

(*Hij zet het flesje aan zijn mond*)

Klokgelui en Koorgezang: Christus is Opgestaan.

Is de boodschap van die klokken

dat het paasfeest al wordt ingeluid?

Is dit gezang zo troostrijk dat

Mijn hand van 't glas wordt afgetrokken?

Ik hoor het, zeker, maar geloven kan ik niet.

Het wonder is van het geloof de favoriet.

En toch, 't geluid is mij van jongsaf zo vertrouwd

Dat deze klok mij terugroept in het leven.

Dit lied beloofde ons voeger een vrolijk lentefeest;

Dat kinderlijk gevoel, deze herinnering,

Bewaart mij nu voor de ultieme stap.

Klink maar, heerlijk hemellied, zing voort,

Ik huil. Ik ben weer terug op aarde!

BUITEN DE POORT

Iedereen is buiten op de vrije Paasdag.

Picknicken, drinken, zingen, lallen.

FAUST:

Kijk, uit dat donkere, holle gat

Stromen de mensen in vrolijke kleuren.
Iedereen koestert zich in de zon
Ze vieren de opstanding van de Heer,
Omdat ze zelf zijn opgestaan
Uit hun woninkjes en muffe hokken,
Uit hun benauwde straten en stegen,
Ontsnapt aan de heilige nacht van hun kerk
En aan de eeuwige last van hun werk.
Eindelijk buiten in licht en lucht
Is dit een ware hemel voor allen
Hier zijn ze mens, hier mogen ze 't zijn.

WAGNER:

Het is me een eer, Professor,
Met u buiten de stad te wandelen,
Maar zonder u zou ik hier niet willen zijn.
Harde muziek, gevloek, geschreeuw,
Ik haat 't. Ze gaan tekeer,
Alsof ze van de duivel zijn bezeten
En dat noemen ze dan muziek.

Muziek en zang

OUDE BOER:

(die zich rustiger gedraagt)

Dokter, wat geweldig,
Dat u zich niet te goed voelt
Om hier met ons feest te vieren.
Er zijn er hier zoveel
Die allang waren gekrepeerd,
Als uw vader indertijd
Ze niet gered had van de pest.
Zelf kwam u ook als jonge man
In ieder huis, aan ieder bed.
Er zijn er zoveel doodgegaan,
Maar u kwam steeds gezond weer thuis.
Uw energie was niet te geloven.
U hielp ons en kreeg hulp van boven.
(Bijval van de omstanders.)

FAUST:

Dank liever hem daarboven,
Zonder wie geen hulp kan baten.

(Faust en Wagner lopen door.)

WAGNER:

Fantastisch hoe die mensen u vereren.
Dat moet toch een geweldige voldoening geven.
U bent beroemd. Wat een geluk.
Ouders wijzen hun kinderen wie u bent.
U wordt aanbeden.

FAUST:

Vroeger toen ik nog geloven kon en hopen,
Zat ik hier vaak te denken, helemaal alleen.
Ik dacht dat ik met tranen, vasten, bidden,
God in de hemel af kon dwingen
Een eind aan elke pest te maken.
Nu klinkt al die toegezwaaide lof als hoon.
Als je eens wist hoe wij die *niet* verdienden.
Mijn vader was een man die op
Volstrekt eigen manier de raadselen
Der natuur probeerde te doorgronden
En daarbij duistere wegen koos.
Patiënten stierven aan de medicijnen
Die hij volgens magische recepten maakte,
Maar nooit klonk er ook maar één vraag of klacht.
Zo hebben wij hier erger dan de pest gewoed.
Zelf heb ik duizenden dat gif gegeven,
Ze kwijnden weg en nu moet ik beleven,
Dat ze hun moordenaar nog dankbaar zijn.

WAGNER:

Daar kunt u zich niet serieus mee bezighouden!
Een goed mens doet genoeg als hij gewetensvol
Praktiseert, wat hij in zijn opleiding heeft geleerd.
U weet meer dan uw vader toen, en uw kennis zal
De wetenschap der toekomst weer verrijken.

FAUST:

Gelukkig hij die nog kan hopen uit de zee
Van menselijk falen op te duiken.
Juist wat we niet weten, hebben we nodig
En alles wat we weten is waardeloos.
Maar kom, het is een mooie avond,
De zon haast zich omlaag en wekt nieuw leven elders.
O als ik vleugels had
En haar achterna kon zweven,
Dan lag de stille wereld aan mijn voeten,
In een eeuwig avondrood.
En als ik de lichtgod weg zag zinken,
Vloog ik hem na om eeuwig 't licht te drinken.
Vóór mij de dag en achter mij de nacht.
De hemel boven mij, de golven onder.
Een mooie droom, maar een die snel verdwijnt.
Jammer genoeg zijn de vleugels van de geest
Op het lichaam nergens terug te vinden.

WAGNER:

Ik heb ook weleens rare fantasieën,
Maar vliegen, nee, dat zou 'k niet willen.
Vogels heb ik hun vleugels nooit benijd.
Intellectuele vlucht, dat is iets anders:
'k Zweef graag van boek tot boek,
Van blad tot blad!

FAUST:

Wees blij, jij kent slechts één ambitie.
In mijn borst wonen, ach, twee zielen,
De ene wil zich van de andere scheiden.
De ene hecht zich gretig aan de lust en
Aan de zinnelijkheid van deze aarde.
De ander tilt zich moeizaam uit het stof,
Op zoek naar meer verheven waarden.
O, als er geesten in de lucht zijn,
Die aarde en hemel met elkaar verweven,
Daal dan neer uit jullie gouden sfeer,
Neem mij mee naar een nieuw en kleurrijk leven.

WAGNER:

Roep zulke verschijnselen niet op.
Ze doen alsof Gods zegen op ze rust.
Ze fluisteren als engelen, maar ze liegen.
Laten we gaan. Het wordt al donker.
De lucht koelt af. Er komt een nevel.
's Avonds wil je weer naar huis en haard.
Wat is er? Wat kijkt u?

FAUST:

Zie je die zwarte hond daar rennen door het veld?

WAGNER:

Hoezo? Die zag ik al een hele tijd.

FAUST:

Kijk eens goed. Wat vind je van die hond?

WAGNER:

Volgens mij is het een poedel
Die op zoek is naar zijn baas.

FAUST:

Zie je hoe hij in steeds
Kleiner kringen om ons heen rent?
Als ik het goed zie, trekt hij in zijn spoor
Een soort rare vlammenknoedel.

WAGNER:

Ik zie alleen een zwarte poedel.
Wat u zegt lijkt me gezichtsbedrog.

FAUST:

Bijna magisch hoe hij zijn rondjes rent.
Alsof hij onze voeten aan wil lijnen.
Hij is al vlakbij.

WAGNER:

Kijk, gewoon een hond. Geen spook.

Hij gaat liggen, rolt, gromt
En kwispelt. Alles typisch hond.

FAUST:
Kom maar mee dan.

WAGNER:
Het is een grappig beest.
Als u blijft staan, zit hij rechtop.
Als u iets zegt, dan springt hij op.
Verlies wat, gooi een stok in 't water
Hij apporteert het even later.

FAUST:
Je hebt gelijk. Ik zie geen spoor van vuur
Of van een geest, en alles is dressuur.
(*Ze lopen de stadspoort binnen.*)

STUDEERKAMER

Faust komt binnen met de poedel.

FAUST:
Rustig, poedel, ren niet zo heen en weer.
Loop niet zo te snuffelen bij die drempel.
Koest, ga bij de kachel liggen
Gedraag je als een kalme gast.
(*Faust gaat weer aan het werk*)
Zo met de lamp aan en in alle rust
Kom ik ook weer tot mezelf.
Dan komt mijn denken weer op gang,
En kan ik hopen iets zinnigs te bereiken.
Grom niet zo, poedel. Dat *mensen*
Belachelijk maken wat ze niet begrijpen
En morren over al wat goed en schoon is,
Dat hoeft een *hond* niet na te doen.
Intussen voel ik, hoe graag ik ook anders wil,
Mijn enthousiasme alweer verdwijnen.
De stroom van mijn gedachten stukt.

Hoe vaak had ik, helaas al, die ervaring,
Terwijl ik blijf hunkeren naar openbaring
Die niemand beter en mooier kent
Dan uit het nieuwe testament.
Zinnige arbeid zou het zijn
Opnieuw 't origineel te gaan vertalen.
Vooruit: er staat In den beginne was het Woord.
Hier stok ik al. Hoe kom ik hier nu uit?
Zo belangrijk kan het woord niet zijn.
't Moet anders: In den beginne was de Zin.
Maar is het zin die 't al heeft voortgebracht?
Nee. De vertaling moet zijn:
In den beginne was de Kracht.
Nee, nu ik dat hier zo op wil schrijven,
Weet ik al dat het zo niet moet blijven.
De geest werkt! Nu weet ik raad:
In den beginne was de Daad!
Wanneer je hier wilt blijven, poedel,
Moet het uit zijn met janken en blaffen.
Dat lawaai stoort en het gaat me vervelen.
Een van ons twee moet de kamer uit.
Het spijt me. Je hebt mijn gastvrijheid verbruid.
Daar is de deur. Je gaat eruit.
Pardon? Is dit waan of waar?
Die poedel barst hier uit elkaar.
Hij lijkt in niks meer op een hond
Ik koos een spook als huisgenoot
't Lijkt wel een nijlpaard, zo vals en groot.
Tussen de tafel en de wand
Groeit hij als een olifant.
Luister naar je baas. Af! Monster! Af!

MEFISTOFELES:
(*ziet eruit als een student*)
Niet nodig! Ik bied mijn diensten aan.

FAUST:
Dat was de kern van deze poedel dus.
Een intellectueel! Dat is een goeie grap.

MEFISTOFELES:
Ik groet u, zeer geleerde heer.

FAUST:
Je naam?

MEFISTOFELES:
Die vraag kan niet belangrijk zijn
Voor iemand die het woord zo minacht
En die stelt niet in de schijn,
Maar in 't wezen geïnteresseerd te zijn.

FAUST:
Bij jouw soort valt het wezen
Gewoonlijk uit de naam al af te lezen.
Wat zal het zijn? Heer der Vliegen?
Vorst der Duisternis? Leugenaar?
Zeg het maar. Wie ben je?

MEFISTOFELES:
Een deeltje van de kracht
Die steeds het kwade wil en steeds het goede bracht.

FAUST:
Nee maar, een raadsel.

MEFISTOFELES:
Ik ben 'Der Geist der stets Verneint'
De geest die eeuwig ondermijnt.
En terecht! Want alles wat ontstaat
Verdient dat het ook weer verdwijnt.
Het zou veel beter zijn als niets ontstond.
Dus is alles wat de mens als zonde,
Vernietiging, kortom als het Kwade kent,
Mijn enige en ware element.

FAUST:
Je noemt jezelf een deel, maar mij lijk je compleet?

MEFISTOFELES:
Ik ga bescheiden met de waarheid om.
Ik weet dat mensen zich als het geheel beschouwen.
Maar ik ben deel van het deel dat vroeger alles was.
Deel van het duister dat het licht heeft voortgebracht.
Het trotse licht dat denkt van Moeder Nacht
Haar oudste recht: ruimte te kunnen roven.
Dat lukt niet, omdat licht hoe dan ook
Altijd met materie is verkleefd.
Licht omspoelt elk lichaam, maakt het mooi,
Maar wordt er ook door in zijn vaart gestuit.
Dus ik hoop dat het niet lang duurt,
Of licht gaat, mét materie, weer verloren.

FAUST:
Kijk aan, wat een hoge plicht.
Het grote vernietigen lukt je niet,
Daarom probeer je 't in het klein.

MEFISTOFELES:
Ja, en het levert bitter weinig op.
Wat ik ook doe, dat lompe ding
Dat aarde heet weerstaat het niets.
Vloedgolf, stormwind, aardschok, brand,
Uiteindelijk blijven zee en land.
En dat verdomde tuig, dat dier- en mensgebroed,
Het lijkt of ik ze niks kan maken.
Ik heb er al zoveel begraven!
Maar altijd circuleert er weer vers bloed.
Het is om stapelgek te worden.
't Is dat ik het vuur nog heb,
Anders had ik helemaal niets eigens meer.

FAUST:
Je probeert dus tevergeefs
De eeuwig nieuwe groei te saboteren.
Dan zou ik maar iets anders gaan proberen.

MEFISTOFELES:

Daar moeten we het in de toekomst
Nog maar een keertje over hebben.
Vindt u het goed dat ik mij nu excuseer?

FAUST:

Waarom niet? Het was een goed gesprek.
Kom langs wanneer je er zin in hebt.
Hier is het raam, de deur, de schoorsteen
Die kun je zeker ook gebruiken.

MEFISTOFELES:

Als jij het wilt, kan ik je ook
Nog wat gezelschap blijven houden.
Ik zou je wat adviezen kunnen geven
Om meer te genieten van je leven.

FAUST:

Ik ben te oud om nog te spelen,
Te jong om zonder wens te zijn.
Wat heeft het leven mij te geven?
Afzien is het! Louter afzien!
Eeuwig hetzelfde oude liedje
Waarmee de tijd ons om de oren slaat.
Elke ochtend depressief ontwaken.
Weer een dag waarvan ik weet,
Dat hij niet één, niet één wens zal vervullen.
En 's nachts bang om in te slapen
Vanwege de verschrikkelijkste dromen.
De God in 't diepst van mijn gedachten
is machteloos, manifesteert zich niet.
Mijn bestaan is een ondraaglijke last.
Ik wil dood, ik haat mijn leven.

MEFISTOFELES:

Toch heeft iemand die bewuste nacht
Niét een zeker flesje leeggedronken.

FAUST:

Je houdt van spioneren.

MEFISTOFELES:

Ik weet niet alles, maar ben met veel vertrouwd.

FAUST:

Als toen een flard muziek mij tegen wil en dank
Aan een kinderlijk blij gevoel herinnerde,
Vervloek ik des te meer de valse krachten
Die me met zo'n illusie aan het leven binden.
Vervloekt de irreële waarde die aan de geest gehecht wordt.
Vervloekt de illusies waar onze zintuigen ons mee bedriegen.
Vervloekt die droom van eeuwige roem.
Vervloekt waar we naar streven:
't Bezit van huisje boompje beestje.
Vervloekt de roes die kan verdoven
Vervloekt de liefde die vervult.
Vervloekt het hopen en het geloven.
Vervloekt vóór alles: het geduld.

MEFISTOFELES:

Hou ermee op om als een gier
Te knagen aan je eigen leven.
In elk gezelschap zul je blijven voelen
Dat je mens onder de mensen bent.
Maar het is niet de bedoeling
Je in die meute terug te werpen.
Ik hoor niet tot de groten,
Maar als jij ervoor voelt
Om samen met mij op te trekken,
Help ik je waar ik maar kan.
Ik ben beschikbaar.

FAUST:

En wat zet ik daar tegenover?

MEFISTOFELES:

Ach, dat komt later wel.

FAUST:

Nee, nee, de duivel is een egoïst
En zal zeker niets gratis doen
Wat voor een ander gunstig is.
Noem je condities duidelijk en open,
Want jouw aanbod is niet zonder risico.

MEFISTOFELES:

Hier ben ik jouw medewerker,
Alles zet ik voor jou opzij.
Komen we elkaar *daar* weer tegen,
Dan doe jij hetzelfde voor mij.

FAUST:

Daar, dat zegt mij niet zoveel.
Als je deze wereld in puin slaat,
Zie ik wel hoe het verder gaat.
Ik leef nu. Wat er daarna gebeurt,
Kan mij hoegenaamd niet interesseren.

MEFISTOFELES:

Als je 't zo bekijkt, kun je 't makkelijk proberen.
Sluit de deal. Daar zul je vreugde aan beleven.
Geen mens heeft ooit beleefd wat ik jou ga geven.

FAUST:

Wat wil jij, arme duivel, geven?
Jij, en jouw soort, hebt geen idee
Van het hoge streven der menselijke geest.
Jouw topgerecht verzadigt niet.
Jouw geld koopt geen genot.
Jouw meisje in mijn armen
Ligt al te lonken naar de buurman.
Jouw roem verblindt als een komeet,
Maar verdwijnt meteen weer in 't donker.
Ik wil alles, rijp en rot
En eeuwig jonge groene bomen.

MEFISTOFELES:

Dat lukt wel, daar is aan te komen.
Maar beste vriend er komt ook een tijd,
Waar in we liever inzetten op kalm genieten.

FAUST:

Als ik me ooit verzadigd op mijn bed laat vallen,
Dan is het met mij afgelopen.
Als jij me ooit zo ver kunt krijgen
Dat ik mezelf gelukkig noem,
Dan is dat mijn laatste dag.
Dat is mijn inzet.

MEFISTOFELES:

Deal.

FAUST:

Als ik ooit zeg tegen een ogenblik:
Blijf nog duren! Je bent zo mooi!
Dan mag de doodsklok voor mij luiden.
Het uurwerk stoppen, de wijzer vallen.
Dan is de tijd voor mij voorbij.

MEFISTOFELES:

Prima. Alleen, om complicaties te voorkomen,
Wil ik dit nog wel even op schrift.

FAUST:

Mijn erewoord is niet genoeg?
De wereld raast in blinde vaart,
Maar jij vertrouwt een dode letter?
Goed, wat zal het zijn?
Marmer, perkament?
Met beitel, potlood, inkt geschreven?

MEFISTOFELES:

Niet meteen zo overdreven.
Gewoon een stuk papier is goed.
En je tekent met een drupje bloed.

FAUST:

Goed, als dat is wat je wilt.
Maar laat het bij die onzin blijven.

MEFISTOFELES:

Bloed is een heel bijzonder vocht.

FAUST:

Ik zal ons bondgenootschap niet verbreken.
Ik ben geen haar beter dan jij.
De grote geest heeft mij versmaad.
De natuur bleef een gesloten boek voor mij.
Mijn denkwerk heeft nergens toe geleid.
Laten we ons liever storten in zinnelijkheid,
In hartstocht, in de maalstroom van de tijd.

MEFISTOFELES:

Er is geen grens die dwingt of bindt.
Je kunt van alles proeven en proberen.
Pakken waar je zin in hebt.

FAUST:

Proeven, proberen, dat interesseert mij niet.
Ik wil de roes, het allerwreedst genot,
Verliefde haat en hartverkwikkend leed.
En ook de pijn sluit ik niet buiten.
Ik wil het hoogste en het laagste grijpen.
Het wel en wee van heel de mensheid,
Al die zelden met mijn eigen zelf omsluiten.
En net als zij uiteindelijk ten onder gaan.

MEFISTOFELES:

Je kunt mij op mijn woord geloven
- Ik loop tenslotte al wat eeuwen mee -
Maar wat jij wilt, dat totale,
Dat houdt God voor zichzelf alleen.
Die zit daar eeuwig in zijn luister,
Mij laat hij zitten in zijn duister,
En jij moet 't doen met dag en nacht.

FAUST:

Toch wil ik 't!

MEFISTOFELES:

Dat zal wel, maar helaas,
Je blijft uiteindelijk altijd wie je bent.
Niets aan te doen.

FAUST:

Het blijft dus alles zinloos wat ik wilde.
Ik ben geen millimeter opgeschoten.
Het al, 't oneindige, 't universum blijft gesloten.

MEFISTOFELES:

Mijn beste vriend, iets minder somber.
Kom op! Natuurlijk: kop en kloten,
Handen voeten, dat zijn wij.
Maar wat de zaak genietbaar maakt,
Is toch zeker ook van mij?
Als ik zes paarden kopen kan
Dan ben ik voortaan degene
Met een vermogen van zes pk
En draaf ik op 24 benen.
Kom mee, de wereld in!

FAUST:

Wat zou ik daar nog doen?

MEFISTOFELES:

We gaan gewoon!
Dit hier is niet uit te houden.
Je bent toch niet geschapen
Om jezelf en je studenten
Zo zinloos 't leven zuur te maken?
Ik hoor er trouwens eentje op de gang.

FAUST:

Ik breng 't niet meer op om hem te zien.

MEFISTOFELES:

Ach, hij heeft zo lang gewacht.

Ik speel wel een kwartiertje zijn decaan.

Zorg dat je daarna klaarstaat om op reis te gaan.

(Een student komt binnen.)

STUDENT:

Professor, ik ben hier net aangekomen.

Ik ben zeer vereerd met u te mogen kennismaken.

Als ik bij u studeren kan, zal ik zeker heel veel zinnigs leren.

MEFISTOFELES:

Ja, dat hoor ik vaker.

STUDENT:

Ik heb alleen een probleem.

Ik word gek van al dat binnenzitten.

Alleen maar banken en zalen zonder ramen.

MEFISTOFELES:

Dat went wel. Binnenkort weet je niet beter.

Wat is je studierichting?

STUDENT:

Ik dacht misschien biologie, astronomie...

Of natuurwetenschappen? Dat ik inzicht krijg

In de ordening der dingen?

MEFISTOFELES:

Heel goed. Maar dan moet je met logica beginnen.

Daar wordt je geest in vorm geplet

En krijgt een passend denkorset.

Want wie wat bestaat wil onderzoeken en beschrijven

Moet eerst het leven eruit verdrijven.

STUDENT:

Ik weet niet of ik u helemaal begrijp.

MEFISTOFELES:

Dat komt wel in orde

Zodra je leert alles te classificeren

En tot nul te reduceren.

Belangrijk is dat je daarna

Begint met metafysica.

Zodat je alles wat je niet begrijpt

Haarfijn kunt rubriceren

En vervolgens etiketteren.

Let goed op tijdens elk college

Zodat je niet ontgaat

Dat alles wat je hoort

Ook zo in de boeken staat.

STUDENT:

Dank u, dat is een goede tip.

MEFISTOFELES:

En dan?

STUDENT:

Mijn vader wil dat ik rechten doe.

Maar dat lijkt mij nu weer niks.

MEFISTOFELES:

Terecht! Dit land wordt geteisterd door

Een rattenplaag van regels, rechten, wetten.

Een oerwoud van bureaucratie

En een totaal gebrek aan gezond verstand.

STUDENT:

Ik ben zo dankbaar voor uw advies.

Misschien kies ik toch theologie.

MEFISTOFELES:

Ik wil natuurlijk niets ten nadele

Zeggen van deze mooie wetenschap.

Juist waar de zin zeer dubieus is,

Dient een woord zich makkelijk aan.

Woorden kunnen alles claimen.
Met woorden knutselt men systemen.
Maar 't blijven woorden, woorden, woorden.

STUDENT:

Ik heb het idee dat ik dat eerder hoorde.
Medicijnen dan misschien?

MEFISTOFELES:

Die studie is makkelijk te omschrijven:
Genezen of in leven blijven -
't Is allemaal in Gods hand.
Maar je bent knap en goed gebouwd.
Als jij op jezelf vertrouwt,
Zul je ook vertrouwen kweken.
Verdiep je op de eerste plaats in vrouwen.
Via dat vak kom je meteen op intiem gebied.
Een ander kost dat veel tijd, jou juist niet.
Je voelt haar pols, haar hoofd, haar hals, haar hart.
Je biedt een panacee voor al haar kwalen.
Je voelt haar aan, begrijpt haar,
Bevrijdt haar van al wat haar beknelt.

STUDENT:

Dié studie kies ik. Wow, 't lijkt een droom.

MEFISTOFELES:

Alle theorie is grijs,
Maar groen de levensboom.

STUDENT:

Ik dank u zeer voor zo'n concreet advies.
Wilt u mij alstublieft een testimonium geven?

MEFISTOFELES:

Natuurlijk.

(Hij schrijft.)

STUDENT:

(leest)

'Eritis sicut deus, scientes bonum et malum.'¹
Prachtig. Dank u.

(Student gaat weg.)

MEFISTOFELES:

Mijn moeder scoorde al met dat bon mot.
Enfin, hij heeft geen idee wat het betekent,
Voorlopig maakt die godgelijkheid hem niet bang.

FAUST:

Waar gaan we heen?

MEFISTOFELES:

Het is jouw feestje.

FAUST:

't Wordt niks.
Ik ben te oud, te grijs,
Ik heb geen zelfvertrouwen.
In de wereld zal ik nooit iets zijn.

MEFISTOFELES:

Dat maken we dik in orde.
Je oude leven is voorbij!

FAUST:

Hoe dan?

MEFISTOFELES:

We gaan!

AUERBACHS CAFÉ, EEN KELDER IN LEIPZIG

Vier lallende corpsstudenten. Het bier vloeit overvloedig. Ze zijn dronken. Samen, apart en door elkaar zingen ze voetballiederen. Bijvoorbeeld:

'Oooléééé, olé, olé, olé, olé.'

*'Hij...is...een..hondelul
Hij is een hondelul
Hij is een hondelul
Hij is een hondelul'*

*'Er staat een wijf op 't veld
Jaja, een wijf op 't veld
D'r staat een wijf op 't veld
'tis Arjen Rooooooooobbbben'
(of een andere naam)*

*'Het is koud,
het is guur,
gooi wat joden op het vuur.'*

Faust en Mefistofeles zijn binnengekomen.

DE VIER:
Homo's homo's!

FAUST:
Mag ik mezelf de rest besparen?

MEFISTOFELES:
Waarom? Het volk is vrij.
De stemming zit erin.
Ik zal ze nog wat meer
Genoegen schenken.
Zodat ook jij gaat inzien
Dat het leven licht kan zijn.
Beste vrienden!

DE VIER:
Allochtonen!
Turken!
Joden!
Buitenlanders!

MEFISTOFELES:
Vergis ik mij of streeelde hier
Zojiust een mannenkoor mijn oren?
Het is een groot plezier
Om na een lange reis
Zulk vertrouwd gezang te horen.

DE VIER:
(zingen)
*'Hij...is...een..hondelul
Hij is een hondelul
Hij is een hondelul
Hij is een hondelul'*

MEFISTOFELES:
Origineel, maar is het wel terzake?
Mag ik u nu met een ander lied vermaken?

DE VIER:
Bier!

MEFISTOFELES:
Komt eraan.
Wij zijn net gearriveerd uit Brussel,
Zoals u weet zijn er in dat land
Evenveel bieren als er Belgen zijn.
Wij hebben er een aantal meegebracht.
Ik wil geen bonje met de kastelein
Anders had ik u graag een glas getapt.

DE VIER:
(door elkaar)
Joden! Joden!

Kom op met dat bier.
Wat lig je nou slap te lullen man?

MEFISTOFELES:

(begint te zingen en tovert bij elke merknaam een groot glas bier tevoorschijn dat hij aan de vier uitdeelt, zodat iedereen binnen de kortste keren handen en monden tekort komt. De stemming stijgt navenant; het refrein wordt meegezongen/gelald.)

*Arabier en Anker Blond
Boerinneke en Bokkereijer
Cuvée des Trolls en Corsendonk
Duvel Moortgat en Duivels Bier.*

Refrein:

*Verboden Vrucht, Duvel en Westmalle
We zullen drinken, drinken, tot we valle.*

*Ezel Wit en Ezel Bruin
Felix en Floreffe Blond
Galgeleer en Gruut Inferno
Hellekapelle en Houten Kop.*

Refrein:

*Verboden Vrucht, Duvel en Westmalle
We zullen drinken, drinken, tot we valle.*

*Joseph, Julius en Judas,
Kempisch Vuur en Kerkhofbier
La Divine, La Guillotine
Lucifer en Mort Subite.*

Refrein:

*Verboden Vrucht, Duvel en Westmalle
We zullen drinken, drinken, tot we valle.*

*Nostradamus en Nuits Blanches
Pilaarbijter en Plokkersbier
Slaapmutske en Prinsesken*

Sloeber, Snoek en Snuffelbier

Refrein:

*Verboden Vrucht, Duvel en Westmalle
We zullen drinken, drinken, tot we valle.*

*Titje, Tonneke, Toverhekske,
Tjeeses, Ultra Soif, Val Dieu,
Waase Wolf en Wittekerke
Zwijntje, Zulte en Zottegems.*

Refrein:

*Verboden Vrucht, Duvel en Westmalle
We zullen drinken, drinken, tot we valle.*

MEFISTOFELES:

(roept)

*Alle remmen los! Genieten maar!
(Het gemorste bier vat vlam)*

DE VIER:

Help! Het fikt hier als de hel!

MEFISTOFELES:

Zoet maar. Graag iets minder fel.

DE VIER:

*Ik sta in brand!
Grijp die vent!
Dit is de hel!*

MEFISTOFELES:

Blus bier! Blus!

DE VIER:

(drijfnat door een vloedgolf bier die het vuur blust)
Help!
Waar is die vent!
Ik heb ze hierlangs zien verdwijnen!

(Mefistofeles en Faust staan buiten.)

FAUST:

Neem me niet kwalijk
Maar ik walg van zulk gezelschap.

MEFISTOFELES:

Dan zoeken we 't elders!

HEKSENKEUKEN²

Dieren bevolken de heksenkeuken.

FAUST:

Ik haat dit soort obscure grappen.
Waarom denk jij dat ik in dit middeleeuwse kot
Verjongen zal? Dat ik op zal knappen
Van oude wijven, katten en apenstaarten?
Zoiets geneest mij net zo min van mijn depressie,
Als die troep bezopen hooligans van jou.
Verjongen! Hier! Kan dat niet natuurlijker?
Op een modernere manier?

MEFISTOFELES:

Natúrlíjk verjongen! Inderdaad!
Ik weet het tovermiddel:
Werken op het land, in het zweet des aanschijs
Spitten van vroeg tot laat ,
Leven tussen het vee, je akker en je mest,
Nergens over nadenken. Dan word je tachtig
En je voelt je opperbest.

FAUST:

Daar ben ik niet op gebouwd.

MEFISTOFELES:

Dan wordt het toch de heks.

FAUST:

Bespottelijk. Kun je dat niet zelf?

MEFISTOFELES:

Ik heb geen geduld voor die details.
(tegen de dieren)
De vrouw is niet thuis?

DIEREN:

Ze is uit eten.
Ze verdween
Door de schoorsteen heen.

MEFISTOFELES:

Wat roeren jullie daar voor troep?

DIEREN:

Loterijensoep!

MEFISTOFELES:

Dan staan de klanten in de rij.

DIEREN:

Wie rijk is, is blij.
Maar geen winst voor mij.
Laat mij eens wat winnen!
Met eigen geld
Kon ik heel wat verzinnen!

MEFISTOFELES:

Ga zelf maar naar 't casino!

FAUST:

(kijkt gebiologeerd in een spiegel, nu eens dichtbij, dan verder af)
Wat een hemels beeld
Zie ik in deze toverspiegel.
O Liefde, leen me je vleugels,
Breng mij naar haar toe.
Ach, telkens als ik dichterbij kom,

Zie ik haar alleen nog in een waas.
Bestaat het dat een vrouw zo mooi is?
Is zoiets hemels mogelijk op deze wereld?

MEFISTOFELES:

Natuurlijk, als een god zes dagen moeite doet,
En zelf tenslotte zegt dat 't goed is,
Dan moet er ook iets moois te zien zijn.
Bekijk haar nog maar eens goed.
Ik weet zo'n lekker ding wel voor je op te sporen.
Wie weet word jij de boffer
Die wordt uitverkoren tot haar 'lover'.

DIEREN:

We kunnen spreken.
We kunnen zien!
En horen! En rijmen!
Nog heel even wachten!

FAUST:

(tegen de spiegel)
Ik word hier gek!

(De dieren schreeuwen door elkaar)

DIEREN:

Dan krijgen we prachtige gedachten!

FAUST:

Mijn lichaam staat in lichter laaie.
We moeten weg hier!

DIEREN:

Prachtige, prachtige gedachten!

MEFISTOFELES:

Je moet eerlijk toegeven:
Ze hebben absoluut gevoel voor poëzie.

(Een steekvlam vanuit de overkokende soeppan. De heks vliegt via de schoorsteen naar binnen, ze schreeuwt van de pijn.)

HEKS:

Au! Au! Au! Au!
Klotebeesten!
Vervloekte sukkel!
(Ze ziet Faust en Mefistofeles)
En wat moeten jullie hier?
Eruit! Voel mijn vlammen
In je lijf!

(Ze slingert vlammen in het rond naar Faust, Mefistofeles en de Dieren. De Dieren krijsen. Mefistofeles gaat over tot de tegenaanval.)

MEFISTOFELES:

Herken je mij? Karkas! Harpij!
Herken je je heer en meester?
Wat let mij of ik sla jou
En je hele bende spoken aan gort.
Moet ik je zelf vertellen hoe ik heet?

HEKS:

Vergeef me!
Maar u bent zonder bokkenpoot
En waar zijn uw twee raven?

MEFISTOFELES:

Goed, voor deze keer.
Het is ook al een hele tijd geleden,
Sinds we elkaar voor 't laatst hebben gezien.
De mode is ook voor duivels veranderd bovendien.
Waar zie je nog horens, staart en klauwen?
Mijn hoef, daar kan ik echt niet buiten,
Maar bij de mensen werkt het beter
Als ze hem niet hoeven zien.

HEKS:

Fantastisch! Jonkheer Satan! U bent er weer!

MEFISTOFELES:
Noem me niet meer zo.

HEKS:
Waarom niet?

MEFISTOFELES:
Die naam is totaal afgeschreven,
Ook al worden de mensen er niet beter van.
De Boze zijn ze kwijt, de bozen zijn gebleven.
Maar goed, ik ben nog steeds een edelman.
En kijk: ik voer nog steeds mijn wapen!

(Hij maakt een obsceen gebaar. De heks gilt van het lachen.)

Dit is een goede vriend.
Ik gun hem graag het beste uit je keuken.
Dus trek je cirkel, zeg je spreuken
En geef hem je beroemde groene pillen
Zodat hij opnieuw van zijn jeugd geniet.

(De heks doet allerlei heksendingen en wenkt Faust in haar kring.)

FAUST:
Sorry hoor, maar dit soort bespottelijke
Achterhaalde horror -
Ik vind het stuitend en banaal.

MEFISTOFELES:
Onzin! Dat hoort erbij.
Anders werkt het niet.

(Mefistofeles duwt Faust in de kring. De heks zingt)

HEKS:
*Van één maak tien
Twee gezien
Drie gelijk
Vier verloren*

*Vijf en zes
Heksenles
Zeven acht
't Is volbracht
Negen is één
Tien is geen
Dat is het heksen één maal één.*

FAUST:
Dat ouwe mens spoort niet.

MEFISTOFELES:
Genoeg! Geef hem zijn pillen nu
Met een goede slok.

*(De heks geeft Faust groene pillen en een beker drank waaruit een
vlam omhoog schiet.)*

MEFISTOFELES:
Een duivelsvriend hoort niet van vuur te schrikken.
Slik door! Drink op!
Zo! Nu moet je in beweging blijven. Kom mee.
Je zult snel merken,
Hoe effectief je jeugdige kracht
Tevoorschijn springt.

HEKS:
Moge 't u wel bekomen!

FAUST:
Ik wil nog even in die spiegel kijken.
Dat meisje was zo mooi!

MEFISTOFELES:
Nee. Nee. Binnenkort zul je dat toonbeeld
van alle vrouwen in het echt aanschouwen.
Met deze pillen in je lijf
Zie je een Helena in ieder wijf.

STRAAT

Faust. Margarete loopt voorbij.

FAUST:
Betoverende prinses,
Mag ik u misschien een eindje begeleiden?

MARGARETE:
'k Ben niet betoverend en geen prinses.
En ik kan zelf de weg naar huis wel vinden.

(Zij ontwijkt Faust en gaat weg.)

FAUST:
Hemel, zo'n beeldschoon kind
Heb ik nog nooit gezien!
Zo onbedorven, maar toch pittig.
Zo zachte wangen, rode lippen,
Die ogen even neergeslagen,
Wat ze zo kortweg even zei:
Dat blijft me heel mijn leven bij.

(Mefistofeles verschijnt.)

FAUST:
Jij zorgt dat ik dat meisje krijg!

MEFISTOFELES:
Hè? Welk meisje?

FAUST:
Ze liep hier net voorbij.

MEFISTOFELES:
O, die kwam net bij de biecht vandaan,
Terwijl ze niets te biechten had.
Ik hoorde haar. Ze is de onschuld zelf.
Op zo eentje heb ik geen vat.

FAUST:
Maar ze is toch wel boven de zestien?

MEFISTOFELES:
Je praat als een geile viezerik
Die een lekker bloemetje wil plukken.
Oké. Maar of dat ook gaat lukken?

FAUST:
'k Heb geen behoefte aan een preek van jou.
Jij zorgt dat ik dat lieve kind
Vannacht willig in mijn armen vind,
Anders is het afgelopen tussen jou en mij.

MEFISTOFELES:
Het is onmogelijk dat één, twee, drie te arrangeren.
Maar wat ik wel kan doen, misschien,
Is: je haar kamertje laten zien.

FAUST:
En háár zien? Haar hébben?

MEFISTOFELES:
Nee, zij is bij een vriendin.
Intussen kun jij alleen en ongestoord
In haar domein gaan dromen
Van alle lusten die nog zullen komen.

FAUST:
Gaan we er naar toe?

MEFISTOFELES:
't Is nog te vroeg.

FAUST:
Zorg voor een cadeau voor haar.

(af)

MEFISTOFELES:
Meteen al een cadeau! Mooi zo! Hij wil haar imponeren.
Ik ken heel wat plekken waar een schat begraven ligt.
Dat ga ik nu even organiseren.

(af)

AVOND

Een kraakhelder kamertje. Faust en Mefistofeles komen binnen.

MEFISTOFELES:
Heel zachtjes. Ssst.

FAUST:
(na een stilzwijgen)
Laat me hier alleen.

MEFISTOFELES:
(kijkt om zich heen)
Zo netjes is het niet bij iedereen.

(af)

FAUST:
(kijkt om zich heen)
Welkom, zoete avondschijs
Die dit heiligdom doorweeft.
Dring in mijn hart, zoete liefdespijn,
Hoop is de dauw waarvan verlangen leeft.
Wat ademt hier een sfeer van vrede,
Van orde, van tevredenheid.
Wat een sobere voornaamheid
Wat een bevangen heerlijkheid.

(gaat naar haar bed)

Hier heeft zij gelegen!

Het warme leven heeft hier
Haar zachte borst gestreeld.
Maar ik! Wat is precies mijn doel?
Wat wil ik hier? Waarom zo in de war?
Armzalige Faust! Ik ken mezelf niet meer.
Ik wilde lust, en droom ik nu van liefde?
In welk spel ben ik een pion?

MEFISTOFELES:
Schiet op! Daar zie ik haar al komen.

FAUST:
Weg. Weg. Ik wil hier nooit meer komen.

MEFISTOFELES:
En ik zet een kistje neer,
Hier in de hoek, 't is aardig zwaar.
'k Heb 't meegebracht, er spullen ingestopt,
Die anderen dan haar ook zouden winnen.
Ach, 't is alles toch maar kinderspel.

FAUST:
Doe ik mee?

MEFISTOFELES:
Ik dacht van wel.
Ik loop me niet voor niets hier uit te sloven.
Kom op. Wat sta je daar te beven!
College hoef je niet te geven
In fy- of metafysica!
Schiet op!

(Beiden af.)

MARGARETE:
Wat is het hier benauwd en zwoel.
(Ze doet het raam open)
Buiten is het toch wel koel,
Net of er iets niet klopt.

Ik zou echt graag willen weten
Wie die mooie man daarstraks wel was.
Echt chique was hij, al deed hij bijdehand,
Ik zou zijn naam wel willen weten.
Ik voel me raar. Ik wou dat Moeder thuis kwam.
Waarom ben ik altijd bang?

(Ze begint te zingen terwijl ze zich uitkleedt)

*Er was een koning in Thule
Tot in 't graf was hij trouw
Stervend gaf hem zijn liefste
Een beker van zuiver goud.*

*Niets was de koning liever
Steeds weer dronk hij eruit
Dan stonden zijn ogen vol tranen
En dacht hij aan zijn bruid.*

*En toen hij zelf ging sterven
Hij telde zijn steden in 't land
Gunde alles aan zijn erven,
Maar hield de beker in zijn hand.*

*Hij zat aan zijn koningsmaal
En zijn ridders aten mee
Daarginds in de grote zaal
In zijn slot hoog boven zee.*

*Daar stond hij en dronk onzeker
De laatste levensgloed.
En wierp zijn heilige beker
Naar beneden in de vloed.*

*Hij zag hem vallen, drinken
En verzinken in de zee
En ook zijn ogen zonken
Nooit dronk hij een dronk meer mee.*

*(Zij doet de kast open om haar kleren op te bergen en ziet het
juwelenkistje.)*

Hè? Wat is dat?
Zoiets heb ik nog nooit gezien!
Lieve hemel! Van wie is dit allemaal?
Kijken hoe mij zo'n ketting staat.
En die hangers in mijn oren.
Ja, dat is echt wel iets heel anders.
Jong en mooi, daarvoor valt niemand
't Stelt niks voor. 't Gaat om goud.
Alles, alles gaat om goud.
Wij zijn niet te benijden.

WANDELING

FAUST:
Wat is er aan de hand?
Waarom loop je zo te balen?

MEFISTOFELES:
De duivel zou me mogen halen,
Als ik niet zelf de duivel was.

FAUST:
Man, je loopt te malen.

MEFISTOFELES:
Gretchens juwelenkistje!
Haar moeder vertrouwde 't voor geen cent,
Haalt een paap en die stomme vent
Slaat een kruis, roept:
'Gestolen goed! Pas op!
Dat mag hier niet gedijen.
Ik zal het aan Maria wijden.'
Kort en goed: hij neemt alles: ketting,
oorbel, ring, alsof 't om louter namaak ging,
Belooft haar hemelse beloning, neemt alles mee

En zo daalt al mijn werk,
In de diepe zakken van de kerk.

FAUST:
En Gretchen?

MEFISTOFELES:
Weet zich geen raad.
Denkt aan juwelen, dag en nacht.
En vooral aan hem die ze haar bracht.

FAUST:
Zorg dat ze nieuwe krijgt.

MEFISTOFELES:
Pardon? Het is geen kattenpis.

FAUST:
Die eerste leken nergens naar.
Schiet op. Maak het vandaag nog klaar.

(af)

MEFISTOFELES:
Verliefde gek. Zou het heelal laten ontploffen,
Omdat zijn liefje vuurwerk aardig vindt.

IN HET HUIS VAN MARTHE

MARTHE:
Mannen brengen altijd ongeluk.
Ze zijn niet goed of ze deugen niet.
Die van mij is er vandoor.
Geen idee waarheen, met wie of waarvoor.
Levend of misschien wel dood,
Daar wil een mens toch niet aan denken.
Dood! En ik heb zo van hem gehouden!
Ach God!

(Ze moet huilen)
Maar zonder acte krijg ik met fatsoen
Nooit een weduwenpensioen.

MARGARETE:
Marthe, moet je kijken!
Heb ik wéér zo'n kistje in de kast gevonden,
Nog mooier dan het eerste!

MARTHE:
Niet aan je moeder vertellen!
Anders loopt ze weer naar die verdomde pater!

MARARETE:
Moet je eens zien hoe gaaf!

MARTHE:
O, Greteltje, wat bof je toch!

MARGARETE:
Ik zie alleen geen kans ze ook te dragen!

MARTHE:
Dan doe je het toch stiekem hier?
Ik vind het ook te gek je zo te zien.
Hier kun je rustig voor de spiegel zitten.

MARGARETE:
Eigenlijk klopt het natuurlijk niet.
Twee van die kistjes.
(er wordt geklopt)
God, is dat mijn moeder?

MARTHE:
Nee, het is een man.

(Mefistofeles komt binnen)

MEFISTOFELES:
Mevrouw Marthe Schwerdtlein?

MARTHE:
Jawel.

MEFISTOFELES:
Helaas, dan breng ik droevig nieuws voor u.
Uw man is dood. Hij laat u groeten nu.

MARTHE:
Dood? Mijn lieve man? Ach nee!
Mijn man is dood! Ach Jezus! Nee!

MARGARETE:
Ach Marthe, arme lieve Marthe!

MEFISTOFELES:
Ik moet u de bijzonderheden geven.

MARGARETE:
Ik wil echt nooit een man.
Ik zou zoiets niet overleven.

MEFISTOFELES:
Waar liefde is, daar is ook leed.

MARTHE:
Waar en hoe is hij gestorven?

MEFISTOFELES:
In Italië, hij was daar op verlof,
Na een carrière in Azië,
Iets met papavers – zei hij,
En met relaties in Sicilië.
Daar ontmoette hij een interessante vrouw
Die hem graag Napels tonen wou.

MARTHE:
Nog altijd dezelfde vreemdganger, ach God.

MEFISTOFELES:
En u weet:
Eerst Napels zien en dan ...

MARTHE:
En liet hij iets na om te erven?

MEFISTOFELES:
Een wens, ja:
Om missen voor hem op te dragen.
Driehonderd, dat liet hij me vragen.

MARTHE:
Alsof ik dat betalen kan!
Al wat 'k heb is een dooie man.

MARGARETE:
Zo'n vreselijk verdriet voor arme Marthe!
Ik zal ook bidden voor zijn zielerust.

MEFISTOFELES:
U bent zo fijngevoelig.
U bent het waard om zelf te trouwen.

MARGARETE:
Daar peins ik nog niet over.

MEFISTOFELES:
Goed, misschien nog geen echtgenoot,
Maar dan toch wel een vriendje?

MARGARETE:
U kent hier de gewoontes niet.

MEFISTOFELES:
Wat maakt dat uit?

MARTHE:
Kunt u mij misschien zwart op wit verklaren
Wanneer en waar mijn man gestorven en begraven is?
Ik stel graag orde op zaken, ook officieel.
Tenslotte heeft dit alles consequenties, zeker financieel.

MEFISTOFELES:
Mevrouw, voor zo'n verklaring zijn twee getuigen nodig.
Een vriend van mij wil denk ik wel getuigen.
Ik breng hem mee?

MARTHE:
Heel graag.

MEFISTOFELES:
Wij ontmoeten u dan allebei?
Mijn vriend is een interessante man
Die meisjes wel waarderen kan.

MARGARETE:
Ik zou me dood generen...

MEFISTOFELES:
Je zou de koning zelf charmeren.

MARTHE:
Vanavond wachten we samen
Hier achter in de tuin.

(Mefistofeles gaat weg, hij ontmoet Faust buiten.)

FAUST:
En? Lukt het? Komt er nog wat van?

MEFISTOFELES:
Gretchen valt zo in je armen.
In ruil daarvoor verklaren we
Dat haar vriendin Marthe's man,
In Italië om het leven kwam.

FAUST:
Maar dat weten we toch niet?

MEFISTOFELES:
Sukkel! Moeten we dat dan weten?

FAUST:
Valse getuigenis: dat kun je vergeten.

MEFISTOFELES:
O ja? En wat vertel jij Gretchen dan?
Eeuwige trouw toch?
Woorden recht uit 't hart?

FAUST:
Inderdaad ja.
Als ik mijn hart in vuur en vlam voel staan,
En dat gevoel noem ik eeuwig en oneindig,
Wat is daar dan voor onwaarheid aan?

MEFISTOFELES:
Dit soort geklets wordt mij te machtig.
Maar als jij erin gelooft vind ik dat prachtig.

TUIN

Margarete met Faust, Marthe met Mefistofeles.

MARGARETE:
Ik voel best dat u vriendelijk wilt zijn,
En mij niet wilt blameren.
U reist zoveel en bent gewend
Wat u geboden wordt te accepteren.
Ik snap heus wel dat ik zo'n ervaren man
Met dat gepraat van mij niet boeien kan.

FAUST:
Eén blik van jou, één woord heeft veel meer waarde
Dan alle wijsheid van deze aarde.

(Hij kust haar hand)

MARGARETE:
Dat kan toch niet? Mijn hand!
Die is zo ruw en rauw van al het werken!

MARTHE:
Al dat reizen bevalt u wel?

MEFISTOFELES:
't Is het lot van de zakenman
Om altijd onderweg te zijn.
En dat betekent: steeds weer afscheid
En helaas dus steeds weer pijn.

MARTHE:
Zolang je jong bent is het fijn
Om vrij de zeeën te bevaren.
Maar om als oude vrijgezel
Eenzaam richting graf te staren,
Daar wordt een mens niet beter van.

MEFISTOFELES:
Ik moet er niet aan denken.

MARTHE:
U moet er bijtijds iets aan doen.

FAUST:
Ben je hier vaak alleen?

MARGARETE:
Ja, mijn moeder is veel weg voor zaken.
Ik ben de hele dag de deur uit naar mijn werk.
Financieel hebben we niet te klagen

Mijn vader heeft ons het huis nagelaten,
Maar ja, het is wel stil nu.
Mijn broer zit in het leger,
Mijn kleine zusje is dood.
Ik heb altijd voor haar gezorgd.
Als 't kon, zou ik het zo weer doen.
Ik was zo dol op haar.

FAUST:
Als ze op jou leek, was 't een engel.

MARGARETE:
Mijn moeder was heel zwak na de bevalling.
Dus vanaf 't begin heb ik haar opgevoed.
Flesjes geven, luiers wassen, troosten als ze huilde.
Dat ging maar door. Altijd was ik bezig.
Soms wist ik bijna niet meer hoe ik 't redden moest.
Maar eten en slapen smaakten toen het zoetst.

MARTHE:
Het is voor vrouwen hopeloos.
Een vrijgezel is moeilijk te bekeren.

MEFISTOFELES:
Het spreekwoord zegt: een eigen haard
En een goede vrouw, zijn goud en parels waard.

MARTHE:
Maar U hebt nog nooit iemand gevonden?
Van iets serieus' was er nooit sprake?

MEFISTOFELES:
Met vrouwen moet je nimmer grapjes maken.

MARTHE:
U wilt me niet begrijpen!

MEFISTOFELES:
Helaas.

Maar dat u vriendelijk bent, begrijp ik wél.

MARGARETE:

Zag u dat ik u herkende? Ik keek niet naar u!

FAUST:

Vergeef je mij?

Ik sprak zo bot toen je de kerk uitkwam.

MARGARETE:

Ik vond dat het niet kon.

Maar tegelijkertijd vond ik mezelf zo stom,

Dat ik op u niet boos kon zijn.

FAUST:

Mijn liefste!

MARGARETE:

Laat me even!

(Ze plukt een margriet)

FAUST:

Maak je een boeket?

MARGARETE:

Nee, ik doe een spel.

(Ze plukt de blaadjes van de bloem en fluistert)

FAUST:

Wat fluister je?

MARGARETE:

Hij houdt van mij, hij houdt niet van mij...

FAUST:

Schatje!

MARGARETE:

...Houdt van mij, houdt niet, houdt, houdt niet – Houdt van mij!

FAUST:

Ja, mijn kind. Hij houdt van je.

Weet je wat dat betekent? Hij houdt van je.

MARGARETE:

Ik weet het niet!

FAUST:

Je weet het wel.

Laat deze blik, deze hand,

Je vertellen waarvoor geen woorden zijn:

Je geven, onvoorwaardelijk,

En eeuwig dit te voelen, eeuwig!

Een einde zou te bitter zijn.

Geen einde. Nee, geen einde!

(Faust kust Margarete)

MARGARETE:

Ik houd echt van jou.

FAUST:

Wie is daar?

MEFISTOFELES:

Een vriend!

FAUST:

Een beest!

MEFISTOFELES:

Tijd om te vertrekken.

MARTHE:

Ja, 't is laat geworden.

FAUST:
Mag ik...?

MARGARETE:
Nee, mijn moeder...

FAUST:
Moet ik dan...

MARTHE:
Adieu!

MARGARETE:
Wij zien elkaar snel weer?

(Faust en Mefistofeles af)

MARGARETE:
Ik snap niet wat er met mij gebeurt.
Ach lieve God.
Wat een man.
Ik snap er helemaal niks meer van.

WOUD EN GROT

FAUST:
Grootse geest, jij gaf me alles, alles
Waar ik om vroeg, Je hebt mij niet vergeefs
Ooit in vlammen je gezicht getoond.
Gaf mij de heerlijke natuur als koninkrijk,
Kracht om te voelen, te genieten. En je bleef
Niet slechts object van koele observatie,
Maar stond mij toe diep in je hart te kijken,
Als in dat van een boezemvriend.
Jij voert de rijen van de levenden aan mij voorbij,
Leert mij mijn broeders kennen.
En als in 't woud de stormwind giert en knarst,
Bomen ontwortelt, stammen en takken meesleurt,

En versplintert, zodat de heuvels dreunen bij hun val,
Dan voer jij me naar een veilige grot,
Toont me wie ik ben, en heel mijn innerlijk
met geheime, wonderlijke schatten.
O dat volmaaktheid onbereikbaar blijft
Voor mensen, voel ik nu. Jij gaf naast dit genot,
Dat mij steeds nader tot de goden brengt,
Mij ook de metgezel die ik niet meer missen kan,
Hoe kil hij mij ook voor mezelf vernedert
En al jouw gaven met één woord tenietdoet.
Hij wakkert in mijn hart een razend vuur aan,
Gevoed door dat verrukkelijke beeld.
Zo zwalk ik van begeerte naar genot
En in 't genot versmacht ik naar begeerte.

MEFISTOFELES:
Ben je hier nu nòg?
Voor even heeft dat zitten in een hol misschien wel wat.
Maar nu is 't weer hoog tijd voor iets anders.

FAUST:
Ik wou dat je me met rust liet.

MEFISTOFELES:
Mooi!
Ik sloof me voor je uit
En wat krijg ik: stank voor dank.
Dat kruipt hier als een pad weg in het donker -
De hooggeleerde is weer helemaal terug.

FAUST:
Kun jij begrijpen wat voor nieuwe levenskracht
Dit eenzame verblijf mij heeft gebracht?
Nee, als je er idee van had
Je zou mij dat geluk niet gunnen.

MEFISTOFELES:
Een bovenaards genot is 't inderdaad
Om 's nachts op een klamme berg te waken.

Aarde en hemel heerlijk te omknellen,
Je tot een godheid op te laten zwellen,
Te zwelgen in grootse almachtdromen
En dan, losgezongen van het aards bestaan,
Om zo te zeggen: gigantisch klaar te komen.

FAUST:
Banaal.

MEFISTOFELES:
Banaal, inderdaad. Maar iets anders.
Je liefje zit daar thuis te wachten.
Alles lijkt haar droef en kil,
Ze krijgt jou niet uit haar gedachten.
Ze houdt waanzinnig veel van je.
Je hebt haar, schuimend van liefde,
Meegesleurd in je woeste baan,
Als een gezwollen bergbeek in de lente,
Nu is háár hart overstroomd,
Maar jouw beek lijkt droog te staan.
Ik zou zeggen: kom van die berg af.
Het is hoog tijd om dat argeloze schatje
Voor haar liefde te belonen.
Ze komt de dag niet door, kijkt maar uit het raam,
Zingt dagen- nachtenlang 'O als ik een vogel was'
Soms zijn haar wangen nat,
Dan weer is ze heel uitbundig,
Of ze zwijgt – Maar verliefd blijft ze.

FAUST:
Jij slang. Zwijg over haar.
Anders word ik weer gek van begeerte
Naar dat heerlijke lichaam van haar.

MEFISTOFELES:
Wat wil je dan?
Zij denkt dat je haar hebt laten zitten.
En zoveel scheelt dat niet.

FAUST:
Ik ben altijd bij haar,
Al ben ik nog zo ver bij haar vandaan.
Ik vergeet haar nooit,
Zonder haar is er geen leven.

MEFISTOFELES:
Schiet op dan man, met je gedoe.
Ga naar je liefdesnestje toe.
Het is je doodskist niet.

FAUST:
Ik kan wel in extase in haar armen liggen,
Maar altijd voel ik ook haar verdriet.
Ik ben een vluchteling. Een thuisloze.
Haar leventje heb ik totaal ontwricht.
Hel, jij moest en zou dit offer hebben.
Duivel, help mij dan de tijd van angst te korten.
Laat nú gebeuren, wat gebeuren zal.
Als haar wereld dan in moet storten,
Laat haar dan met mij te gronde gaan.

MEFISTOFELES:
O, wat heb je het weer moeilijk.
Ziet zij eventjes geen uitweg,
Denkt hij meteen aan de dood.
Ga haar troosten, idioot.

GRETCHENS KAMER

GRETCHEN:
*Mijn rust is weg
Mijn hart doet zeer;
Ik vind ze nu nooit
En nooit meer weer.*

*Waar hij niet is
Is 't al gemis.
De hele aard
Is mij niks waard.*

*Mijn arme hoofd
Is dodelijk moe
Mijn arme hersens
Draaien dol.*

*Mijn rust is weg
Mijn hart doet zeer;
Ik vind ze nu nooit
En nooit meer weer.*

*Ik kijk naar buiten
Of hij er staat,
Alleen voor hém
Loop 'k door de straat.*

*Zijn soepele gang
Zijn knappe figuur,
Zijn sexy lach,
Zijn blik vol vuur,*

*En dan zijn woorden
Betoverend bewust,
Zijn handdruk dan,
En o, zijn kus!*

*Mijn rust is weg
Mijn hart doet zeer;
Ik vind ze nu nooit
En nooit meer weer.*

*Mijn hele lichaam
Is vuur en vlam.
Ach, dat ik hem weer
In mijn armen nam!*

*Hem kussen tot
Ik niet meer kon,
En aan zijn kussen
Sterven kon!*

MARTHE'S TUIN

Margarete en Faust

MARGARETE:
Belof me, liefste vriend!

FAUST:
Zeg maar wat.

MARGARETE:
Hoe zit 't met jou en 't geloof?
Je bent voor mij zo'n heerlijke man,
Maar geloof – daar doe je niet veel aan.

FAUST:
Niet doen, mijn kind!
Je weet: mijn liefde is oprecht.
En ik wil niemand
Van zijn gevoel of zijn geloof beroven.

MARGARETE:
Daar gaat het niet om.
Je moet geloven!

FAUST:
Moet dat?
Ik respecteer het geloof.

MARGARETE:
Maar het dóet je niets.
Geloof je in God?

FAUST:
Maar schatje, wie durft te zeggen:
Ik geloof in God?

MARGARETE:
Dus je gelooft niet?

FAUST:
Begrijp me niet verkeerd, mijn lief.
Wie mag hem noemen?
Wie kan bezweren:
Ik geloof in hem?
Wie durft te beweren:
Ik geloof niet in hem?
De alomtegenwoordige,
Alomvattende is hij,
Leeft hij niet
In jou, in mij, in zichzelf?
Is de hemel niet hier boven?
Houdt de aarde ons niet vast?
Stijgen de eeuwige sterren
Niet stralend omhoog?
Staan jij en ik niet oog in oog,
En voel jij niet hoe alles
Hoofd en hart doordringt
En als een eindeloos mysterie,
Onzichtbaar, zichtbaar is verweven?
Open daarvoor je hart, helemaal
En noem het hoe je wilt,
Noem het: geluk! hart! liefde! God!
Ik weet geen naam ervoor.
Gevoel is alles.
Namen zijn ruis en rook,
Versluiseren de hemelse gloed.

MARGARETE:
Dat klinkt allemaal wel zo ongeveer
Als de pastoor het ook zegt.

FAUST:
Iedereen zegt het op zijn eigen manier.
Dus waarom ik niet?

MARGARETE:
Toch mis ik bij jou het ware geloof.

FAUST:
Maar schatje!

MARGARETE:
En wat me al lang dwarszit:
Die vriend met wie je omgaat.

FAUST:
Hoezo?

MARGARETE:
Hij heeft iets wat mij grondeloos tegenstaat.

FAUST:
Popje, je hoeft voor hem niet bang te zijn.

MARGARETE:
Als ik hem zie, knijpt 't in mijn maag.
Verder mag ik iedereen toch graag.
Als jij komt ben ik altijd blij,
Maar ik haat het met hem erbij.
Met die man is echt iets mis.
God vergeve, als ik me vergis.

FAUST:
Zulke types moeten er ook wezen.

MARGARETE:
Niet in mijn buurt!
Het staat gewoon op zijn gezicht te lezen,
Dat hem niets ter harte gaat
En dat hij nooit om iemand iets zal geven.
Bij jou voel ik me heerlijk vrij,
Maar ik versteen met hem erbij.

FAUST:
Jij helderziende engel.

MARGARETE:
Met hem erbij voel ik zo'n onbehagen,
Alsof ik plotseling niet meer van je hou.
Bidden kan 'k ook niet verdragen.
Dat vreet aan me. Geldt dat dan niet voor jou?

FAUST:
Je mag hem gewoon niet.

MARGARETE:
Ik moet weg.

FAUST:
Kan ik dan nooit één uurtje in je armen
Innig omstrengeld hart en ziel verwarmen?

MARGARETE:
Ja, als ik alléén hier sliep,
Liet ik vannacht de deur wel open.
Maar mijn moeder slaapt niet diep
En als die de kamer in kwam lopen,
Dan bleef ik ter plekke dood!

FAUST:
Engel, kijk eens wat ik vind.

(Hij geeft haar een flesje)

Maak haar wat te drinken,
Doe er hooguit drie druppels in,
En zie haar zo in diepe slaap verzinken.

MARGARETE:
Het zal haar hoop ik toch geen kwaad doen?

FAUST:
Schatje, zou ik dat durven?

MARGARETE:
O lieverd, ik kijk je aan
En doe je zin; maar wat me drijft,
Dat weet ik niet. 'k Heb al zoveel gedaan
Voor jou, dat mij niets anders overblijft.

(af)

Mefistofeles komt op

MEFISTOFELES:
Is ze weg, 't schaapje?

FAUST:
Heb je weer gespioneerd?

MEFISTOFELES:
Ik heb inderdaad uitgebreid gehoord,
Dat deze intellectueel werd overhoord,
Of hij wel op tijd z'n gebedje zegt.

FAUST:
Monster! Zij gelooft.
En daarom vreest ze voor het zieleheil
Van haar beminde.

MEFISTOFELES:
Aha. Je geilheid is
Plotseling iets mystieks geworden?

FAUST:
Klootzak!

MEFISTOFELES:
Haar mensenkennis is fenomenaal.
In mij herkent ze nog net niet de duivel.
Dus vannacht is jullie nacht...?

FAUST:
Is dat jouw zaak?

MEFISTOFELES:
Gun de duivel zijn vermaak!

GRETCHEN OP HAAR WERK

GRETCHEN:
(alleen)
'Zeg weet je 't al?
Weet je 't al?
Heb je 't al gehoord?
Van Barbara?
Van Liesje?
Nee, Sybille heeft 't me verteld.
Maar ja, ik had 't natuurlijk allang door.
Die heeft er een onder de schort.
Wat ik je brom.'
Vroeger was ik net zo dom,
Als 'k iets over een meisje hoorde.
'k Vond 't zondig van zo'n meid,
Het toppunt van verdorvenheid.
Ik vond dat je als maagd moest trouwen
En anders gewoon je mond moest houden.
Sletten gingen op feestjes aan,
Maar een maagd kon naar de kerk toe gaan.
Als ik over zo'n sletje hoorde
Sprak ik keihard kille woorden.

Zo hoog zat ik op mijn troon.
Nu krijg ik mijn verdiende loon.
Maar alles wat mij ertoe bracht
God! was zo lief! Ach! was zo zacht!

(Zij bidt)

Wie voelt
Hoe hij woelt,
De pijn waarom ik huil?
Waarom mijn hart klaagt
Beeft en vraagt,
U weet 't alleen.
Waar ik ook ben
Droeve, droeve, droeve
Gedachten volgen mij.
En als ik alleen ben
Tranen, tranen, tranen,
Mijn hart breekt erbij.
Deze bloemen
Leg ik hier voor u.
Red mij van schande en van dood
Vraag ik u nu.
Red mij van schande en dood.

NACHT

Straat voor Gretchens deur

VALENTIN:
(soldaat, Gretchens broer)
Zat ik in de kroeg, waar dan ook, in welke oorlog ook,
Met mijn maten, bier, sterke verhalen, bommen, hearts and minds,
You name it en wijven, natuurlijk, vooral wijven, wijven en nog meer
bier, Zei ik: 'Mannen, da's allemaal heel mooi,
Maar d'r is geen wijf als mijn Gretel!' Moest je ze zien kijken.
Zei ik: 'Da's m'n zus!' Nou, dat was lachen. Lachen! 'Z'n zus!'

En dan begonnen we weer. En we namen nog een bier.
En iedereen riep: 'Gretel, m'n zus! Dat wijf is een juweel!'
En dan riep ik: 'Zo is er geen tweede! Proost!'
Gouden tijden Maar nu kan ik net zo goed
Zò door een betonnen muur heenlopen,
Me een kogel door mijn kop jagen.
Geen respect. Ze lachen me uit. Lachen mij uit! Mij!
En ik kan ze in mekaar slaan, maar zeggen dat ze liegen kan ik niet.
Ik grijp die klootzak en hij gaat eraan. Die komt hier niet levend
vandaan.

Faust en Mefistofeles

FAUST:
Heb je geen sieraden? Een ring?
Iets moois om aan mijn lief te geven?

MEFISTOFELES:
Ik heb net weer een kistje opgegraven.
Daar zat ook een soort parelsnoertje in.

FAUST:
Mooi. Ik heb er een hekel aan
Om met lege handen voor haar deur te staan.

MEFISTOFELES:
't Zou anders niet zo gek zijn
Als je eens wat gratis kreeg.
Maar goed: ik mats je wel weer.

(Hij zingt)

*Want ik ben maar een meid die men vergeet
En een speelbal voor iedere man
Want ik weet als een man ooit eens trouwen gaat
Dan trouwt ie toch nooit met een meid van de straat
En dan denk ik waarom was ik zo dom
En ik huil bittere tranen van leed
Als ik een bruidspaar zie gaan*

*En ik blijf staan
Als een meid die men vergeet...³*

VALENTIN:
(komt tevoorschijn)
Ik splijt je kop, serpent,
Rattenvanger die je bent.
Naar de duivel met je gebler.
Naar de duivel met jou!

MEFISTOFELES:
(tegen Faust)
Kom op, intellectueel, laat eens wat zien!
Niet weglopen! Ik ben je coach!
Vooruit met die ganzeveer! Kom op!
Ik geef je dekking!

VALENTIN:
Kom op!

MEFISTOFELES:
Jazeker!

VALENTIN:
Ik prik je dood!

MEFISTOFELES:
Absoluut!

VALENTIN:
Jezus, hij lijkt de duivel wel.
Wat is dat? Mijn hand lijkt lam!

MEFISTOFELES:
(tegen Faust)
Steek dan!

VALENTIN:
(valt)
Aaaah!

MEFISTOFELES:
Zo, die is uitgepraat.
Weg hier!

(Marthe en Gretchen uit het raam)

MARTHE:
Help! Politie!

GRETCHEN:
Licht! Breng licht hier op straat!

(Marthe en Gretchen komen op straat.)

MARTHE:
Dat vecht maar, schreeuwt en slaat.

GRETCHEN:
Wie ligt daar?

...

O mijn God. Verschrikkelijk!

VALENTIN:
Ik sterf. Snel gezegd,
En sneller nog gedaan.
Gretchen! Ja, je bent nog jong.
Je hebt nog geen idee.
Je bent een hoer nu,
Wees er gelukkig mee.

GRETCHEN:
Valentin, je ijlt.

VALENTIN:
Eerst had je er stiekem één.

Morgen zijn het er twee, dan meer,
En na nummer twaalf
Is het de hele stad.
Jij bent zo'n gore slet,
Je walmt als een vuilnisbelt.
Krepeer maar, nu meteen.
Verstop je! Ga naar de kloten!
Ik vervloek je zolang je leeft.

GRETCHEN:
Maar Valentin, dat is verschrikkelijk!

VALENTIN:
Slik al die valse tranen maar weer in.
Jij hebt mij de dood ingejaagd.
Jij een hoer. Dat is de dodelijkste wond.
Ik sterf hier. Mijn leven is beslecht.
Ik was Gods soldaat. Ik sterf oprecht.

(Hij sterft)

DOM

Gretchen, tijdens de dienst. Koor. Boze geest (= Mefisto).

BOZE GEEST:
Wat was alles anders, Gretchen,
Toen je nog onschuldig
Voor het altaar trad,
Uit je beduimelde gebedenboekje bad,
Half kinderspel,
Half God in je hart!
Gretchen!
Welke misdaad
Zit in je hoofd?
In je hart?
Bid je voor je Moeders ziel,

Gedoemd tot helse pijnen,
Nu zij door jón gestorven is?
En wiens bloed ligt er voor de deur?
Onder je hart, groeit daar iets?
Beweegt daar iets bangs,
Dat jou, door zijn aanwezigheid,
Steeds banger maakt?

GRETCHEN:
Het doet zo'n pijn!
Was ik die gedachten maar kwijt,
Die rondspoken in mijn hoofd
Als straf!

KOOR:
*Dies irae, dies illa
Solvat saeculum in favilla.*

BOZE GEEST:
Wraak slaat je!
De graven beven!
En je hart besterft het!

GRETCHEN:
Ik moet hier weg!
't Is net alsof het orgel
Mij de adem afsnijdt.

KOOR:
*Judex ergo sum sedebit
Quidquid latet adparebit,
Nil inultum remanebit.*

GRETCHEN:
Ik stik.
Muren en zuilen
Komen op me af.
Lucht!

BOZE GEEST:
Zonde en schande
Blijven niet onzichtbaar.
Lucht? Licht?
Vergeet het maar!

KOOR:
*Quid sum miser tunc dicturus?
Quem patronum rogaturus?
Cum vix justus sit securus.*

BOZE GEEST:
Goede mensen keren zich van je af.
Reine zielen reiken je niet de hand.

KOOR:
*Quid sum miser tunc dicturus?*⁴

GRETCHEN:
Marthe! Water!

(Ze valt flauw.)

WALPURGISNACHT EN -DROOM

In het Harzgebergte

MEFISTOFELES:
Ha! Ik voel de heerlijke Walpurgisnacht
Nu weer door al mijn aderen jagen.
Het is zover! Nu weet ik weer waarvoor ik leef!

FAUST:
Als je dezelfde onzin presenteert als in die heksenkeuken,
Dan klim je maar alleen omhoog.
Ik heb geen boodschap aan die duivelsstreken.

MEFISTOFELES:
Je zult versted staan, geloof me.
Houd mij goed vast.
Het paleis van Mammon
Is vanwege de feestelijkheden
Feëriek verlicht!
En alle gasten zijn in aantocht.

(Heksen en duivels dansen)

MEFISTOFELES:
Ha! Hoe kraakt het door alle bossen!
Uilen vliegen krassend op.
Stammen versplinteren,
Wortels splijten en kreunen.
Fluitend huilt de wind!
Een betoverend lied
Jaagt over de bergen.
Iedereen rukt uit voor het feest!

HEKSENKOOR:
De weg is breed, de weg is lang.
Wat is dat voor een geil gedrang?
De gaffel steekt, de bezem knarst,
Het kind verstikt, de moeder barst!

MEFISTOFELES:
Ha! Dat licht, dat spat, en stinkt en brandt!
Blijf bij me in de buurt! Waar ben je?

FAUST:
(ver weg)
Hier!

MEFISTOFELES:
Ha! Alweer omlaag gegleden?
Zo gaat 't met intellectuelen.
Kom mee! Dit alles hoort erbij.
Laat je maar verder leiden door mij!

Iedereen duwt de ander omhoog.
Je denkt dat je zelf schuift,
Maar je wordt geschoven!

FAUST:
Wat een kermis!

MEFISTOFELES:
Ha! Dansen, kletsen, koken, drinken, minnen.
Waar zou je iets beters vinden?
Bederf de stemming niet en kijk eens vrolijk.
Een kleine moeite en een grote winst.
Zie je die mooie, jonge, blote heksen
Oude die zich liever bedekken.
Gloed en dwarrelende rook,
Honderden lichten?

FAUST:
Ben jij hier als duivel?
Of als illusionist?

MEFISTOFELES:
Normaal blijf ik incognito,
Maar op een feest als dit mag iedereen mij kennen.
Mijn hoof getuigt hier van mijn topositie.
Bij iedereen ben ik in tel.

Heksen als groupies om Mefistofeles heen.

Wat vind je van deze mooie vrouwen?
Zal ik de interessantste voor je kiezen?

FAUST:
Wie is dat?

MEFISTOFELES:
Lilith.

FAUST:
Wie?

MEFISTOFELES:
Adams eerste vrouw. Kijk uit.
Verstrik je je in haar mooie haren,
Dan laat je alle hoop op vrijheid varen.

FAUST:
Wie dan?
Die jonge daar?

MEFISTOFELES:
Ja! Kom op!
Dansen tot we erbij neervallen!

(Faust begint met een jonge heks te dansen; Mefistofeles met een oude.)

MEFISTOFELES:
(zingend en dansend)
'k Herinner me nog goed al is het lang geleden,
Dat ik jou heb ontmoet in 't grote groene dal.
We leefden vrij en blij, in het hof van Eden,
Met vruchten om ons heen, maar de grootste vrucht was jij.
Ik kwam wat dichterbij, 'k vond jou om op te vreten
Ik gaf je toen een appel en ik weet nog wat je zei:

OUDE EN JONGE HEKS:
Ik kan er niet goed tegen want het kriebelt zo
Daar moet je wat aan doen.

FAUST:
De wereld draait maar rond en ieder zal het weten
Dat ik niet in een peer, maar in een appel heb gebeten.

ALLE VIER:
Ik kan er niet goed tegen ...

(Faust stopt met dansen en zingen, de andere drie gaan door.)

... want het kriebelt zo
*Daar moet je wat aan doen.*⁵

MEFISTOFELES:
(tegen Faust)
Laat je nou dat mooie meisje lopen
Dat zo lief voor je zong?

FAUST:
Ik zag zó van haar tong
Een rode rat naar buiten springen.

MEFISTOFELES:
Juist goed dat hij niet grijs is!
Sukkel!
Zo'n kleinigheidje schrikt je af?

FAUST:
En ik zag...

MEFISTOFELES:
Wat?

FAUST:
Mefisto, zie jij daar ook
Zo eenzaam een mooi, bleek meisje staan?
Het kost haar moeite om vooruit te komen,
Alsof haar voeten niet vrij kunnen gaan.
Het is misschien mijn fantasie,
Maar 't is net of ik mijn Gretchen zie.

MEFISTOFELES:
Niet kijken. Dat is nergens goed voor.
Dat is een drogbeeld, een schim, een dode pop.
Zo'n ontmoeting is niet goed.
Die dode blik verstijft je bloed.

FAUST:

't Is waar, het zijn de ogen van een dode,
Die een liefdevolle hand niet sloot.
Dat is de borst die zij mij heeft geboden
't Is Gretchens lieve lijf waarvan ik zo genoot.

MEFISTOFELES:

Sukkel, je laat je zo makkelijk versieren.
Iedereen ziet daar zijn eigen liefje in!

FAUST:

Zo'n heerlijkheid! Zo'n lijden!
Ik kan me daar niet van bevrijden
Wat vreemd dat haar mooie hals
Gesierd wordt door één dun rood lijntje,
Niet breder dan een mes zou snijden.

MEFISTOFELES:

't Is waar. Zoiets zie ik ook.
Maar we gaan hier niet fantaseren.
Kom, we kijken verderop.

STEMMEN:

Nevelflard en wolkenvlucht
Worden lichtdoorschenen.
Wind steekt op, één ritseling
En alles is verdwenen.

SOMBERE DAG VELD

FAUST:

Ellendig! Wanhopig! Treurig op aarde rondgedoold en nu gevangen
gezet! Als een ordinaire misdadigster, dat lieve kind! En dat heb jij
voor mij geheim gehouden, jij valse, onwaardige geest. Gevangen! In
uitzichtloze ellende! Overgeleverd aan het zogenaamde

rechtvaardigheidsgevoel van de massa! Mij houd je intussen bezig
met je smakeloze goocheltrucs en haar laat je hulpeloos kreperen!

MEFISTOFELES:

Ze is de eerste niet.

FAUST:

Hond! Weerzinwekkend monster! Waarom word je niet weer een
hond, of liever nog, je favoriete gedaante, zodat je op je buik door het
zand kruipt en ik je dood kan trappen. De eerste niet! Mij gaat het
ongeluk van deze ene door merg en been en jij staat onverschillig te
grijnzen over het lot van duizenden!

MEFISTOFELES:

De grenzen van het gezond verstand zijn alweer bereikt, het punt
waarop jullie mensen wartaal beginnen uit te slaan. Waarom wil je
met ons meedoen als je 't niet aankan? Je wilt vliegen, maar je hebt
last van hoogtevrees? Dringen wij ons op aan jou, of jij je aan ons?

FAUST:

Sta daar niet zo bloeddorstig te grijnzen met je walgelijke tanden.
Grote machtige geest, jij die je aan mij hebt geopenbaard en die mijn
hart kent en mijn ziel – waarom heb je mij deze schandalige
metgezel gegeven die geniet van menselijke ellende?

MEFISTOFELES:

Klaar?

FAUST:

Red haar! Of wee je gebeente. Vervloekt, vervloekt tot in alle
eeuwigheid!

MEFISTOFELES:

Ik kan de boeien van de wet niet breken, de grendels niet
wegschuiven. 'Red haar!' Wie heeft haar in het ongeluk gestort? Jij of
ik?

FAUST:

Breng me naar haar toe. Zij moet vrij!

MEFISTOFELES:

Je bent nog beladen met bloedschuld. Boven de plek van de moord wachten de wrekende geesten op de terugkeer van de moordenaar.

FAUST:

En dat zeg jij! Moord en doodslag voor jou, monster! Breng me naar haar toe.

MEFISTOFELES:

Ik breng je. Ik doe wat ik kan, ja? Heb ik soms alle macht op hemel en aarde? Ik zal zorgen dat de bewaker slaapt, jij pakt zijn sleutels en haalt haar uit de cel, dat is mensenwerk. Ik hou de wacht en zorg voor de ontsnapping. Dat is wat ik kan doen.

KERKER

FAUST:

Ik voel een angst die ik al lang ontwend was,
Het leed van heel de mensheid grijpt me aan.
Achter die vochtige muren zit ze,
Haar misdaad niet meer dan een waan.
En jij aarzelt om naar haar toe te gaan,
Bang om haar onder ogen te komen.
Schiet op. Of jouw getreuzel wordt haar dood.

(Hij hoort haar zingen)

MARGARETE:

*Want ik weet het wel, als een man ooit eens trouwen gaat
Dan trouwt ie toch nooit met een meid van de straat
En ik huil bittere tranen van leed...
En ik blijf staan...
Als een meid die men vergeet...*

O God. Daar komen ze. Bittere dood!

Als je een mens bent, voel dan met me mee.

Als jij mijn beul bent,

Wie heeft jou deze macht gegeven?

Je haalt me al om middernacht?

Heb medelijden. Laat me leven.

Morgen is toch vroeg genoeg?

Ik ben zo jong, zo jong, zo jong!

En toch moet ik sterven!

Mooi was ik ook en dat was mijn nooddlot.

Mijn vriend is verder weg dan ooit.

Mijn bloemenkrans kapot, vertrapt.

Alsjeblieft! Pak mij niet zo ruw aan.

Ik heb jou toch nooit kwaad gedaan?

Genade!

FAUST:

Kan ik dit overleven?

MARGARETE:

Ik weet: ik ben nu in je macht.

Laat mij eerst mijn kind nog voeden.

Ik hield het warm, de hele nacht.

Zij haalden 't weg, lieten mij bloeden:

En zeggen nu: ik heb 't omgebracht.

En nooit zal ik meer vrolijk zijn.

Ze zingen liedjes over mij. Gemeen.

Eindigen sprookjes zo?

Ik ken er geen.

FAUST:

Ik ben je vriend, ik kniel aan je voeten,

Ik kom je bevrijden!

MARGARETE:

Pas op.

Hier onder de drempel

Raast de hel!

Hoor je hem?

FAUST:

(roept)

Gretchen! Gretchen!

MARGARETE:
Dat was mijn vriend!
Waar is hij? Ik hoorde hem roepen!
Ik ben vrij! Niemand houdt me tegen!
Om de hals wil ik hem vliegen.
Hij riep: Gretchen! Dwars door het knarsen
En huilen van de grimmige hel,
Herkende ik zijn lieve stem.

FAUST:
Ik ben 't.

MARGARETE:
Je bent 't. Wil je het nog eens zeggen?
Je bent 't. Je bent 't. Mijn lijden is ten einde.
De kerker en de boeien – weg!
Je bent 't. Hier om mij te redden!
Ik ben gered!
Daar is de straat weer,
Waar ik je zag die eerste keer.
De tuin waar ik op je wachtte,
Met Marthe.

FAUST:
Kom nu mee! Kom mee!

MARGARETE:
Nog even.
Ik wacht zo graag nog even,
Als jij ook nog even wacht.

FAUST:
Snel. Anders zullen we 't niet overleven.

MARGARETE:
Wat? Kun je mij geen kus meer geven?
Zo'n korte afwezigheid -
En toch verleerd te kussen in die tijd?
Kus me!

Anders kus ik jou!
(Zij omhelst hem)

O! Je lippen zijn koud
En strak.
Waar is je liefde gebleven?
Wie heeft die van mij afgepakt?

(Zij keert zich van hem af)

FAUST:
Snel. Kom mee, schatje, vat moed.
Duizend kussen houd je te goed.
Als je nu maar meegaat!

MARGARETE:
Ben je het dan toch? Ben je 't echt?

FAUST:
Ja, ik ben 't. Kom mee.

MARGARETE:
Hoe komt het dat je mij niet wilt mijden?
Weet je wel wie je wilt bevrijden?

FAUST:
Kom mee. Straks wordt het licht.

MARGARETE:
Ik heb mijn Moeder vermoord.
Mijn kind heb ik verdrongen.
Was het niet van ons samen?
Ook van jou. En nu ben je hier. Geloof ik dat?
Geef me je hand. Ach, hij is nat!
Veeg hem eens af. Volgens mij is dat bloed.
God! Wat heb je gedaan?
Doe weg dat mes.
Alsjeblieft!

FAUST:

Wat voorbij is, is voorbij.
Je wordt nog mijn dood.

MARGARETE:

Nee, jij moet in leven blijven!
Ik zal je ons beschrijven.
Daar moet jij voor zorgen,
Vanaf morgen.
Geef moeder de beste plaats maar,
Leg mijn broer vlak naast haar,
Een stukje verderop mij,
Maar niet te ver!
En 't kleintje aan mijn rechterborst,
Niemand anders mag bij mij rusten!
Ach, toen ik je nog kuste,
Dat was toch zo'n zaligheid!
Maar nu wil het me niet meer lukken,
Alsof ik me ertoe moet dwingen,
En jij me van je afstoot vol van nijd.
En toch ben jij het.

FAUST:

Als je voelt dat ik het ben, kom dan mee!

MARGARETE:

Naar buiten?

FAUST:

Dan ben je vrij.

MARGARETE:

Wacht het graf,
Loert de dood, kom dan maar.
Geen stap verder meer –
Ga je nu weg? Kon ik maar mee.

FAUST:

Dat kan! Wil het dan ook! De deur is open.

MARGARETE:

Ik mag niet weg. Ik heb niets meer te hopen.
Waarom vluchten? Ze pakken me toch.

FAUST:

Ik blijf bij je.

MARGARETE:

Snel! Snel!
Red je kind.
De weg langs de beek,
De brug over,
Het bos in,
Links van de steiger,
In het water.
Pak het snel.
Het wil naar boven.
Het beweegt nog.
Help! Help!

FAUST:

Luister naar me!
Eén stap en je bent vrij.

MARGARETE:

We moeten eerst de berg voorbij.
Daar zit mijn moeder op een steen.
Ik durf er niet langs.
Daar zit mijn moeder op een steen
Te knikkebollen.
Ze sliep zo lang, wordt niet meer wakker.
Zij sliep terwijl wij lachten.
Dat waren mooie nachten!

FAUST:

Dan draág ik je naar buiten.

MARGARETE:

Laat dat! Nee, geen geweld!

Pak me niet moorddadig aan,
Ik heb toch alles uit liefde gedaan.

FAUST:
Het wordt dag. Liefje.Liefje.

MARGARETE:
Dag. Ja, het wordt dag. De laatste dag verschijnt.
Het had mijn trouwdag moeten zijn.
Niemand zeggen dat je al bij Gretchen was.
We zien elkaar weer. Maar niet bij het dansen.
Mij binden ze vast. Ik lig op het blok.
Iedereen voelt in zijn nek
De bijl in mijn nek.
De wereld ligt stom als het graf!

FAUST:
Was ik maar nooit geboren!

MEFISTOFELES:
(verschijnt)
Schiet op. Of jullie zijn verloren.
Dat eindeloos getreuzel en gepraat!

MARGARETE:
Hij! Hij! Wat wil hij hier?
Jaag hem weg! Hij wil mij!

FAUST:
Je zult leven!

MARGARETE:
Godsgericht! Ik wil mij aan u overgeven!

MEFISTOFELES:
(tegen Faust)
Kom! Of ik laat je hier met haar.

MARGARETE:
God ik ben van u.
Red mij.
Engelen.
Sta om mij heen.
Red mij.
Vriend. Ik verafschuw jou.

MEFISTOFELES:
Ze is berecht!

STEM:
(van boven)
Ze is gered!

MEFISTOFELES:
(tegen Faust)
Hier jij. Bij mij.

(Hij verdwijnt met Faust)

STEM *(van Gretchen):*
(wegstervend)
Vriend! Vriend!

FAUST
HET TWEDE DEEL VAN DE TRAGEDIE

EERSTE BEDRIJF

Heerlijk landschap. Loungeplek.

Faust ligt in een bloemenweide, of in een überhippe loungeclub. Hij zoekt de slaap, is vermoeid, onrustig. Schemering. Hij slikt. Of snuift. Krijgt de middelen aangereikt? Eindelijk ontspanning.

FAUST:

Dit moet mijn hart vol gloeiend zelfverwijt kalmeren.
Dit moet de engel uit mijn wonden zuigen
En mijn denken zuiveren van verbijstering.
Laat mijn hoofd rusten op het koele mos.
Baad het in de stromen der vergetelheid.
Laat mijn verstarring wijken voor een droom
En geef mij dan terug aan het ochtendlicht.

Hij slaapt. Muziek. Droom. Feest. Dans.

Om Faust heen vormt zich het hof van de keizer. Als hij ontwaakt, merkt hij het nog niet. Hij geeft zich over aan een bespiegeling over het licht die niets meer te maken heeft met zijn ervaringen met Gretchen – de drug heeft gewerkt: vergetelheid; er is alleen het nu van de nieuwe ochtend.

De polsslag van het leven slaat met hernieuwde kracht.
Aarde, jij bent vannacht dezelfde gebleven,
Maar ademt fris, verkwikt door deze nieuwe dag.
Overall om mij heen golft duizendstemmig leven.
Ik voel in mij een blijde vastberadenheid
Om net zo rusteloos het hoogste na te streven.
Uit het halfdonker van zo even wijkt de schaduw,
Het opklarend licht raakt eerst de toppen,
Dan, één voor één, de glooïngen omlaag,
Dieper en dieper: en daar is de zon!

Het is volbracht! Helaas, ik kan niet blijven kijken,
Ik wend mij af, mijn oog door pijn verblind.
Zo is het dus. We verlangen; zien de poorten
Der vervulling wijd open staan,
Maar de vlamengloed vervult ons met zò'n angst.
Is 't liefde? Is 't haat die ons verzengt?
Overmand door vreugde en door pijn,
Zien we weer om naar onze eigen aarde,
Bescherming zoekend in de ochtendnevel.
Voortaan houd ik de zon maar in de rug.
'k Kijk naar de waterval die van rots naar rots
Omlaag raast, een niet te stuiten stortvloed,
Maar zijn geweld vormt, vluchtig-duurzaam,
Een regenboog, nu scherp, dan weer vervloeiend.
Het is de spiegel van het menselijk streven.
Als je erover nadenkt: gekleurde weerschijn,
Dat is ons aandeel in het leven.

KEIZERLIJKE BURCHT

Troonzaal

De Keizer beklimt zijn troon, met aan zijn zijde de Astroloog.

KEIZER:

Gegroet, leden van mijn regering,
Van overal en nergens hier gekomen,
Mijn astroloog zie ik hier naast mij,
Maar waar is mijn hofnar gebleven?

MEDEWERKER:

Hij kwam achter u aan de trap op,
Maar stortte zomaar in elkaar.
Ze hebben dat obese ding verwijderd,
Dood of dronken, dat is onbekend.

MEDEWERKER 2:

Maar meteen, niemand weet waar vandaan,

Meldt zich een nieuwe hofnar aan.
De wachters wilden hem nog tegenhouden,
Maar hij liep hen zò voorbij.

MEFISTOFELES:

(komt voor de troon staan)

Wat wordt verwenst én blij begroet?
Verlangd én steeds weer weggejaagd?
Wie wordt altijd goedgepraat?
Uitgescholden en aangeklaagd?
Wie blijft steeds onuitgenodigd?
Over wie wordt steeds gepraat?
Wat heeft zich vandaag niet vertoond?
Wat staat hier vlak voor uw troon?

KEIZER:

Bespaar me het antwoord alsjeblieft.
Raadsels zijn al de specialiteit
Van mijn ministers hier.
Oplossingen wil ik horen.
Mijn hofnar is, vrees ik, heel ver heen.
Kom jij maar hier, dan heb ik er weer een.

(Mefistofeles gaat naast de troon staan, aan de andere kant van de Astroloog. Het hof geeft mompelend commentaar op deze snelle benoeming.)

KEIZER:

Zoals ik zei: Gegroet, leden van mijn regering,
Van overal en nergens hier gekomen,
De sterren staan vandaag zeer gunstig,
Voorspoed en geluk lachen ons toe.
Vertel mij dus, waarom we juist in deze dagen,
Die bestemd zijn voor vakantie,
Voor feesten, en voor zorgeloos genieten,
Ons moeten kwellen met alweer vergaderen?
Maar goed, u vond dat het niet anders kon,
Hier ben ik, zeg wat u te zeggen hebt.

MINISTER-PRESIDENT:

Als Minister-President wil ik het volgende verklaren:
Boven uw keizerlijke hoofd
Zweeft de heiligste aller machten:
Gerechtigheid. En het is aan u
Om die ook uit te oefenen.
Dat is wat mensen verlangen, eisen,
Niet missen kunnen. Uw volk wacht erop.
Alles is zo verziekt in ons land,
Het gaat constant van kwaad tot erger.
Overal regeren hebzucht, willekeur, bedrog.
Terreur en oproer spoelen door de straten.
Elk gebod wordt overtreden; misdaad loont.
We leven in een regelrechte chaos.
(Het moet niet gekker worden.)

MINISTER VAN DEFENSIE:

Als Minister van Defensie signaleer ik grote problemen:
Het zijn onrustige tijden.
We sturen troepen en we halen ze even hard weer terug.
De burger roept over onveiligheid,
Maar denkt enkel aan het eigen welzijn.
Niemand meldt zich voor het leger,
Ik moet het doen met zogenaamde professionals,
Die luidruchtig nieuw materieel eisen,
Anders zijn ze meteen vertrokken,
Of ze zorgen zelf dat ze aan hun trekken komen.
Zo worden we beroofd door wie ons moet verdedigen.
De halve wereld gaat naar de verdommenis,
Maar het hoogste bevel geeft niet thuis.

MINISTER VAN FINANCIËN:

Wat 's Rijks financiën aangaat,
Moet ik helaas het volgende melden:
Het land is nagenoeg failliet.
Financiële hulp van bondgenoten
Valt niet meer te verwachten.
Banken vallen om als kaartenhuizen.
Hoe is die graaicultuur

Toch zo in zwang gekomen?
Waar is het geld gebleven?
Overal zien we nieuwe bankiers
Vrolijk hun oude gang weer gaan.
Wij hebben ze zoveel rechten gegeven,
Dat onszelf niets meer is toegestaan.
De poorten naar het goud zitten op slot.
Iedereen woekert, schraapt en zwendelt
En onze schatkist – die blijft leeg.

HOFMAARSCHALK:

Als Hoofd van uw Hofhouding
Probeer ik te bezuinigen op 't Keizerlijk Huis,
Maar minder uitgeven lukt niet, helaas.
We zijn tenslotte wel een hof.
Paleizen, beveiliging, vervoer,
Een zomerresidentie hier of daar,
Het wagenpark – het geld stroomt weg.
Eten en drinken doen wij uitsluitend op krediet.

KEIZER:

(denkt na, dan tegen Mefistofeles)
Hofnar, heb jij ook nog een ramp te melden?

MEFISTOFELES:

Ik? Nee! Dit luisterrijke hof!
U, die regeert met vaste hand!
Een land waar het fantastisch gaat!
Welke ramp zou ik dan moeten melden?
Ja. Iedereen komt wel eens iets tekort.
De één dit, de ander dat,
En hier aan 't hof is het probleem dus: geld.
Kijk, van de bomen valt het niet plukken.
Maar in bergen, onder oude muren,
Ligt het in overvloed, gemunt en ongemunt.
Wie het tevoorschijn brengen kan?
Een van nature én spiritueel getalenteerde man.

MINISTER-PRESIDENT:

Natuur en spiritueel: dat klinkt mij verdacht,
Ja, modieus zelfs, in de oren.
Natuur kan men niet zomaar
Zijn gang laten gaan. Dan wordt 't een bende.
En spiritualiteit, daar komt vandaag de dag
Elke charlatan mee aan.
Als christen houd ik zweverig gedoe
op afstand: Kerk en staat,
Dat zijn de steunpilaren van de kroon.
Majesteit, luister niet naar narren,
Kettters, wichelroedeloopers.
Met zulke onzin regeert men geen land.

MEFISTOFELES:

Hier herken ik de politicus:
Wat hij niet snapt, noemt hij onzin.
Wat niet in het nieuws is telt niet.
Wat hij niet wegen kan, is altijd te licht.
En wat hij niet zelf heeft bedacht, bestaat niet.

KEIZER:

Dat klinkt wel aardig, maar ik koop er niets voor.
Er is geen geld, zorg jij dat het er komt.

MEFISTOFELES:

Dat doe ik ook: het goud ligt klaar,
Het is alleen de kunst erbij te komen.
Bedenk hoe vroeger, in barre tijden
Hele volksstammen huis en haard ontvluchtten
En hun rijkdommen in de grond verborgen.
Zo was het al bij de Romeinen en zo is 't gebleven.
Tot gisteren. Ja, tot en met vandaag.
Al dat geld ligt in de grond begraven,
Die van de keizer is; dus is 't geld van hem.

MINISTER VAN FINANCIËN:

Het is niet zo gek wat die nar daar zegt.
Dat is inderdaad een oud en keizerlijk recht.

MINISTER-PRESIDENT:
Maar volgens goddelijk recht kan het niet deugen.

HOFMAARSCHALK:
Als ik schulden af kan lossen,
Doe ik dat ook wel zònder deugd.

MINISTER VAN DEFENSIE:
Als het leger wordt betaald,
Vraagt niemand waar het geld is gehaald.

MEFISTOFELES:
Om zeker te weten of het verantwoord is,
Kunt u toch de astroloog raadplegen?
Wat voorspelt de horoscoop in deze?

ASTROLOOG:
De zon is zelf van zuiver goud.
De maan van zilver. Die twee samen,
Zilver en goud, maken de wereld mooi.
Dat geldt voor alles. Overal...

KEIZER:
Schiets op. Ik wil geen uitstel meer.
Praatjes heb ik genoeg gehoord.
Laat zien dat goud. Die potten vol daar in de grond.
En als je liegt, dan zul je branden in de hel.

MEFISTOFELES:
Die weet ik in elk geval te vinden.
Maar goed. 't Geluk is met de sterken.
Pak die schop. Hanteer die ploeg.

KEIZER:
Aan de slag.

HOFMAARSCHALK:
Sire, pardon. Er staat een feest op stapel.
Dat verdient absoluut prioriteit.

De officiële vrije dagen moeten geëerbiedigd worden.
Koekhapen, paalklimmen, volksdansen en braderieën,
In het hele land gonst het van activiteit.

KEIZER:
Ach ja. En daarna het defilé.
Hoe kon ik het vergeten.
Ik doe wel weer mee.

MEFISTOFELES:
Snapt dan niemand dat er voor geluk gewerkt moet worden?

MINISTER-PRESIDENT:
(begint zijn feestelijke toespraak)
Majesteit, mag ik de eerste zijn die u op deze heuglijke dag
De oprechte gelukwensen van uw verheugde volk overbrengt en...

Het feest overspoelt de felicitatie van de minister-president. Een Koninginnedag. Faust treedt aan als MC, cateraar, dealer en gangmaker van de karaoke. Mefistofeles assisteert. Samen doen ze een vuurspuw-act, of ontsteken zij vuurwerk, waarbij de vonken als klatergoud neerstorten op het publiek. Als de mensen merken dat het goud verdwijnt, en woedend worden, laten Faust en Mefistofeles papiergeld neerdalen. Iedereen begint het geld op te rapen. De keizer en de andere aanwezigen zijn onder de indruk van de show.

LUSTHOF
Ochtendzon. Afterparty
Keizer, Faust en Mefistofeles, keurig en modieus gekleed.

KEIZER:
Welk gunstig lot heeft jullie hier gebracht,
Regelrecht uit Duizend-en-een-nacht?
Als impresario's en creatieve ondernemers
Kunnen jullie rekenen op mijn gunsten.
Sta voortaan klaar als ik van tijd tot tijd
Ontsnappen wil aan de ondraaglijke realiteit.

(Ministers op)

HOFMAARSCHALK:

Nooit had ik durven dromen
Dat ik u dit nieuws zou kunnen brengen:
Sire, alles is betaald. Er zijn geen schulden meer,
Geen woekerrente wurgt ons. Ik adem weer.

MINISTER VAN DEFENSIE:

De soldaten zijn tevreden.
Het leger staat weer paraat.
Bordeel en kroeg krijgen
Eindelijk weer klandizie.

KEIZER:

U kijkt waarachtig vrolijk!
Leg dat eens uit, waarom zo opgelucht?

MINISTER VAN FINANCIËN:

Vraag 't de scheppers van dit masterplan.

FAUST:

Dat laat ik graag over aan de Minister-President.

MINISTER-PRESIDENT:

Onze lijdensweg is godlof ten einde:
Hier is het cruciale document:
(hij leest voor)
'Aan al wie dit stuk papier aanvaardt:
Dit is duizend goudstukken waard.
Als waarborg en als onderpand
Geldt het begraven goed in 's keizers land.
In 't bergen van die schat wordt snel voorzien,
Zodat het goud terstond tot dekking dient.'

KEIZER:

Maar dat is zwendel! En in mijn naam!
Wie heeft mijn handtekening vervalst!
Sinds wanneer kan dat hier zomaar?

MINISTER VAN FINANCIËN:

U hebt zelf getekend, gisteren,
Weet u nog? De Minister-President
Vroeg u op 't feest zo goed te zijn
Dit stuk te fiatteren. Ik liet persoonlijk
De drukpers draaien, heel de nacht,
Zodat iedereen kan profiteren.
Hier ziet u de biljetten, vers gedrukt:
Vijf: grijs-groen, tien: rose, twintig: blauw,
vijftig: een beetje bruinig, en dan nog honderd
Tweehonderd, groen en geel – minder gangbaar, misschien,
Maar in 't zakenleven zeker te benutten.
Misschien beseft u nog niet geheel en al,
Wat dit voor uw economie betekent.
De groei was onder nul.
Nu wordt op winst gerekend.

KEIZER:

Wordt overal papier als goud geaccepteerd?
Het volk, het leger, zelfs mijn hof –
En niemand protesteert? Onwaarschijnlijk,
Maar ik moet het wel geloven.

MEFISTOFELES:

Groter gemak dan goud en zilver
Geeft dit papier. Het weegt niets.
Het laat zich makkelijk bewaren, in broekzak,
Of in boek. Soldaten zijn sneller,
Omdat geen gewicht hen meer belast.
Het zijn maar praktische details, natuurlijk,
Maar het voordeel staat wel degelijk vast.
En wil men toch metaal, dan kan men wisselen.
Dreigt een tekort, dan is 't een kwestie van graven -
En het piërgeld is opnieuw gedekt.

KEIZER:

De nieuwe welvaart is aan u te danken.
Als loon en dank vertrouw ik u de zorg toe
Voor de verborgen schatten van mijn land.

U weet waar alles ligt. Gaat men dus graven,
Dan is 't op uw bevel. Leden van mijn regering:
Werkt samen met deze wonderbare ingenieurs,
Die op en onder de aarde
Zulk wonderbaarlijk werk verrichten.

*De regering applaudisseert. De keizer gooit handen vol bankbiljetten
in de lucht. Iedereen, behalve Faust en Mefistofeles, stort zich erop.*

DUISTERE GALERIJ

Faust en Mefistofeles

MEFISTOFELES:
Waarom een gesprek hier in 't geheim?
Is in de drukte van het hof
Niet gelegenheid genoeg
Tot list en bedrog?

FAUST:
Jij probeert mij te ontlopen
En ik word onder druk gezet.
De keizer wenst – en wel meteen –
Helena en Paris hier te zien.
Het ideaal van elke man en vrouw,
In levenden lijve en natuurgetrouw.
Aan het werk: ik mag mijn woord niet breken.

MEFISTOFELES:
Stom om het zo gemakkelijk te geven.

FAUST:
Jij onderschat waarin jouw kunstjes resulteren.
We hebben de keizer rijk gemaakt.
Nu moeten we hem amuseren.

MEFISTOFELES:
Jij denkt dat het een fluitje van een cent is,

Maar dit is een zeer precair gebied,
Waar je gemakkelijk de mist ingaat.
Helena bezweren is geen grap.
Het is geen papieren spook, zoals het geld.
En met heksen, ook al zijn het mooie,
Bouw je geen Helena van Troje.

FAUST:
Jij moet altijd zeuren en chicaneren
Hoe moeilijk en onzeker alles is.
Jij bent de vader van elke hindernis.
Als ik iets vraag wil je altijd meer loon.
Terwijl jij Helena met één woord, doodgewoon,
Hierheen kunt toveren. In één tel.

MEFISTOFELES:
Buiten het christendom gaat mij niets aan.
Die klassieken hebben een heel andere hel.
Daar weet ik niks van.
Maar ik kan wél...

FAUST:
Jaaa?

MEFISTOFELES:
't Is een geheim waarvan ik liever zwijg.
Er zijn godinnen die tronen in eenzaamheid,
Buiten ruimte en nog meer buiten tijd:
De *Moeders!*

FAUST:
(*schrikt*)
Moeders!

MEFISTOFELES:
Ja, wat een schrik.

FAUST:
De Moeders! Moeders! Klinkt zo wonderlijk.

MEFISTOFELES:

Dat is het ook. Godinnen. Geen mens kent hun naam.
En wij zwijgen liever over hun bestaan.
In het diepste diep moet je hun woning zoeken.
't Is je eigen schuld dat je erheen moet gaan.

FAUST:

Waar is de weg?

MEFISTOFELES:

Er is geen weg. Je moet naar 't niet gebaande,
onbegane, onverbiddelijke, onontvankelijke.
Wil je dat? Er is geen slot, geen grendel,
Alleen maar eenzaamheid.
Ken jij de leegte?

FAUST:

Die onzin kun je me besparen.
Heb ik vroeger niet zelf in de woestijn verkeerd?
Leegte geleerd en leegte gedoceerd?
En heb ik, om daar niet totaal in te verdwijnen,
Mijzelf niet uitgeleverd aan de duivel?

MEFISTOFELES:

Al zwom je door heel de oceaan,
Door de grenzeloze ruimte om je heen,
Dan zag je toch nog altijd golven gaan,
Al voelde je je met de dood alleen,
Je zag toch iets. Misschien zag je
Dolfijnen door de groene stilte glijden,
Zag je wolken trekken, zon, maan, sterren.
Dáár zie je niets in 't eeuwig lege, verre,
Niets hoor je, zelfs je eigen voetstap niet.
Er is geen plaats, geen ding dat houvast biedt.

FAUST:

En daar mag *ik* naar toe.

Mij stuur je het Niets in,

Zonder zelf enig risico te lopen.
Maar 't is goed! Ik zoek wel uit wat 't worden zal.
Misschien ligt in jouw Niets voor mij het Al.

MEFISTOFELES:

Voor je gaat, eerst mijn compliment.
Ik zie dat je de duivel aardig kent.
Hier is een sleuteltje.

FAUST:

Wat moet ik met een sleutel?

MEFISTOFELES:

Pak aan.

FAUST:

Hij groeit en gloeit zo in mijn hand!

MEFISTOFELES:

Hij wijst de weg. Volg hem omlaag.
Hij brengt je naar de Moeders.

FAUST:

De Moeders.
Wat is er met dat woord, dat ik het niet verdraag?

MEFISTOFELES:

Doe niet zo geïntimideerd.
Je hebt inmiddels toch wel iets geleerd?

FAUST:

De koude rilling siert de mens.
Hij voelt ontzag voor de afgrond.

MEFISTOFELES:

Spring erin! Of stijg er bovenuit!
Dat komt op hetzelfde neer.
Ontvlucht naar de abstractie.

Ga naar de diepste diepten,
Waar je, in de gloed van het orakelvuur,
De Moeders ziet die, omgeven
Door een mist van al wat is,
In eeuwigheid de eeuwige zin
Vormen en hervormen.
Jou zien ze niet.
Zij zien alleen maar schimmen.
Ben je eenmaal zo ver gekomen,
Ga dan naar het vuur,
En raak het met je sleutel aan,
Ja, zò,
Stijg dan omhoog, en het vuur zal je volgen.
Voor zij het missen, ben jij al weer terug.
Een daad, door niemand vóór jou ooit volbracht.
De damp van het wonderlijk orakelvuur
Vormt zich voortaan tot ijle goden,
En zo roep jij uit de eeuwige nacht
Het beeld van Paris en Helena van Troje.

FAUST:
Ja? En nu?

MEFISTOFELES:
Tijd om te gaan!
Stamp en verzink. Stamp nog eens om te stijgen.

(Faust stampt op de grond en verdwijnt)

Ik ben benieuwd of ik hem ooit nog te zien zal krijgen.

HELDER VERLICHTE ZALEN

Keizer en hof, Mefistofeles. Er wordt gewacht.

HOFMAARSCHALK:
Die geestverschijning, komt daar nog wat van?
De keizer zit te wachten. Hij wordt ongeduldig.

MEFISTOFELES:
Mijn collega is er druk mee bezig.
Daarom is hij hier ook weggegaan.
Hij pakt de zaak heel grondig aan.
Het bergen van die schat, de schoonheid zelf,
Vergt hoge kunst, ja, de magie der wijzen.

HOFMAARSCHALK:
Kunst of magie, dat interesseert mij niet.
De keizer wenst *nu* dat hij iets ziet.

MEFISTOFELES:
Zorg dat het licht gedempt wordt.
Het publiek dient stil te zitten en te zwijgen.
(terzijde)
Vooruit Moeders! Geef mij Faust en snel.
Wat een complicaties.
Goed. Iedereen zit. En nu? De waarheid soms?
Dan wordt het echt behelpen.
(hij improviseert)
U ziet hier alle wandtapijten wijken
En muren splijten,
Door de kracht van de magie.
Hier vieren wij de hoogste fantasie.
Een antieke tempel ziet u,
Hoge zuilengalerijen,
En daarin, uit de verte der verbeelding,
Verrijst het beeld dat u het allermeest verlangt.
Uw droom wordt werkelijkheid.
Het is onmogelijk – en toch een feit.

(Faust rijst op)

FAUST:
(met dramatische allure)
"O Moeders! in uw grenzeloos domein
Eeuwig eenzame hoedsters van het Zijn,
En tóch bijeen – uw hoofd omzweven
De levensbeelden, warrelend, zonder leven.

Wat eens bestond, in heel zijn glans en schijn,
Roert zich daar, want het wil eeuwig zijn.
Eén deel stroomt over in het leven,
Het andere is de magiër gegeven,
Om rijkelijk een ieder, vol vertrouwen,
Het prachtig wonderwerk te doen aanschouwen.
Mijn sleutel gloeit.
Let op. Nu volgt het toppunt der magie.
U hoort een niet te horen melodie.
De vuurdamp daalt en in de lichte kring
Stapt hier een schone jongeling.
Nu zwijg ik: ik hoef hem niet te noemen.
Wie kan niet zelf de mooie Paris roemen?"

(Paris op)

VROUWELIJKE OMSTANDERS:

Wat een lekker kontje.
Paris, mag ik een handtekening?
Maar Paris is toch een vrouw? Paris Hilton?
Mag ik met je op de foto?
Paris! Paris! Paris! Paris!
Hij gaat zitten!
Hij gaat liggen!
Ik zie z'n hele...wow!
Paris! Paris! Paris! Paris!

HOFMAARSCHALK:

Dames!
Terug! Gaat u achteruit, alstublieft.
De keizer kan niets zien zo!
(De dames wijken terug)

KEIZER:

Ik had me er meer van voorgesteld.
Echte adel kan ik niet bij hem ontdekken.
Eerder vrouwelijke dan koninklijke trekken.
Wat is dat? Gaat hij hier liggen slapen?
Dat ligt te snurken? Hier? In mijn aanwezigheid?

Schaamteloos. Zeg magiër...
Ik ruik iets...
Is hij dat?
't Is iets...

HOFMAARSCHALK:

Is het een geur die majesteit mishaagt?

KEIZER:

Nee...
Ik ruik een verrukkelijk aroma...

(Helena op)

KEIZER:

Ik heb heel wat vorstinnen meegemaakt.
Maar zoals deze... zij is werkelijk volmaakt.

MEFISTOFELES:

Daar is ze dus. Eindelijk. Ben ik blij...
Een mooie meid hoor, maar niks voor mij.

FAUST:

Heb ik nog ogen? Is de bron van alle schoonheid
Eindelijk ontsprongen in mijn hart?
Mijn barre tocht levert nu de puurste winst.
De wereld was voor mij van nul en gener waarde,
Maar nu vind ik haar duurzaam, prachtig, vol betekenis.
Laat mij voortaan vergeefs naar adem snakken,
Als ik na jou ooit nog aan 't gewone wen.
Wat ik toen in de toverspiegel zag,
Was van jouw schoonheid maar het schuim.
Aan jou dank ik de drijfveer van mijn kracht,
Mijn hartstocht, liefde, mijn aanbidding en mijn waanzin.

MEFISTOFELES:

Idioot! Val niet uit je rol!

VROUWELIJKE OMSTANDERS:

Ik vind haar dik.
En van die korte beentjes.
Een beetje sletterig ook.
Te veel make up. Zo ordinair.
Zijn die borsten wel echt?
Echt niet.
Kijk ze gaat hem tongen.
Slettebak.
Ho! Waar iedereen bij is!
't Is gewoon porno.

KEIZER:

Paris omhelst haar. Toch helemaal de man.
Zo tast hij toe. Verrukkelijk.
Hij weet dat zij zich niet verweren kan.
Hij tilt haar als een veertje van de grond.
Ik zie nu werkelijk de roof van Helena.
Fantastisch! Hij ontvoert haar!

FAUST:

Stop! Ben jij gek geworden? Waag het niet!

MEFISTOFELES:

Jij bent toch zelf de baas van 't spiritistenspul?

FAUST:

Luister je niet? Dit is een bevel!
Ik heb toch nog de sleutel in mijn hand.
Die bracht haar hierheen. In de werkelijkheid.
Hier kan ik geesten met mijn eigen geest bestrijden.
Hoe ver ze ook was, kan ze ooit nader zijn?
Ik red haar, dan is ze twee keer mijn.
Ik doe het. Moeders! Breng mij niet in gevaar.
Want wie haar ziet kan niet meer zonder haar!

MEFISTOFELES:

Niet doen, sukkel!

*(Ontploffing. Faust stort neer. De geesten vervliegen. Tumult.
Mefistofeles sleurt Faust weg.)*

TWEEDE BEDRIJF

VROEGERE STUDEERKAMER VAN FAUST

*Alles is er nog hetzelfde. Faust ligt bewusteloos, misschien niet
zichtbaar. Mefistofeles kijkt om naar hem.*

MEFISTOFELES:

Daar lig je dan. Kapot van liefde.
Als Helena een man verlamt,
Staat hij niet snel weer overeind.
(kijkt om zich heen)
Verdomd, er is hier niks veranderd.
Goed, door de ramen zie je niks meer,
Het stikt hier van de spinnewebben,
Zelfs de pen waarmee Faust toen
Ons contract heeft ondertekend,
Ligt nog hier. Zijn geronnen bloed,
Een drupje, zie 'k hier op de schacht.
Een vondst voor al Fausts oude fans,
Voor zover die nog bestaan.
Want iedereen is tegenwoordig
Professor Wagner toegedaan.
Hij is nu de geniale wetenschapper,
Het verleden heeft afgedaan.
Dit hier is een museum.
Waar geen bezoeker zich laat zien.

AFGESTUDEERDE:

(steekt zijn hoofd om de deur)
Ik kwam hier voor een reünie,
En dacht wat van die ouwe knakkers
Op te zoeken voor ze definitief
Zijn weggerot. En waarachtig,

Daar zie ik zo'n fossiel, zo'n babyboomer.
Ik ken hem nog. Ik keek tegen hem op.
Ach ja. Een mens wordt wijzer.
Ik zag bijtijds in dat economie
Meer op zou brengen dan een medicijnenstudie.
Ik ben driedubbele bonussen gewoon.
Hij zit hier nog steeds voor een hongerloon.
Meneer, u bent geen steek veranderd.
Hooguit nog wat meer versleten en verkalkt.

MEFISTOFELES:
En ù heeft inmiddels veel ervaring opgedaan?

AFGESTUDEERDE:
Ervaring is niet nodig. Het gaat om jeugd.
Kennis van vroeger is overbodig.
Kansen creëren. De eerste zijn. Verkopen.
Opknippen. Doorverkopen. Winsten maximaliseren.
Finesses die je alleen in de praktijk kunt leren.
Boven de dertig ben je binnen, burn-out of dood.

MEFISTOFELES:
Dat klinkt als het werk van de duivel.

AFGESTUDEERDE:
De duivel? God zult u bedoelen.
Wie creëert een nieuwe wereld? Wij.
Wie zorgt voor nieuwe rijkdom? Wij.
Wij zijn beweging, vaart en kracht.
Wat zwak is heeft afgedaan.
Wat sterk is verdient alle macht.

MEFISTOFELES:
Hier heeft de duivel niets aan toe te voegen.

AFGESTUDEERDE:
Of er een duivel is, maak ik wel uit.

(af)

MEFISTOFELES:
Zolang er zulke jeugd rondloopt,
Is mijn voortbestaan gegarandeerd.

WAGNERS LABORATORIUM

*Ingewikkelde, primitieve apparaten 'voor fantastische doeleinden'.
Wagner aan het werk. Mefistofeles.*

MEFISTOFELES:
Goedenavond, professor.

WAGNER:
Ssst.
Hier wordt iets groots volbracht.

MEFISTOFELES:
(zacht)
Wat dan?

WAGNER:
(nog zachter)
Hier wordt een mens gemaakt.

MEFISTOFELES:
Een mens? Waar is 't verliefde paar,
Opgesloten in die retorten daar?

WAGNER:
God beware! Dat oude fokken is zò achterhaald!
Dat dieren dat nog doen, alla.
Maar de mens, met zijn grote geest,
Moet voortaan hoger oorsprong hebben dan een beest.
(Hij kijkt naar zijn instrumenten)
Kijk, ik zie licht. Nu gaat het toch gebeuren.
Uit talloze spiralen moet ik, door vermenging –
Op het mengen komt het aan – proberen,

In dit petrischaaltje mensenstof te genereren,
In een buisje te verluteren,
En uitgebreid te cohoberen.
Het lukt! 't Wordt helder.
Het zogenaamd geheim van de natuur
Organiseer ik hier met mijn techniek
En laat het uitkristalliseren.
Daar komt het! Het buisje maakt geluid!
Eerst wordt het troebel. Dat klopt! En nu helder.
Ik zie een ventje! Heel dun en klein!
Wat willen wij, wat wil de wereld meer?
Let op! Het praat al!

HOMUNCULUS:

(praat vanuit de reageerbuis)

Pappie! Hoe is 't? Nee, dit is geen grap.
Druk me teder aan je hart!
Niet te stevig! Mijn reageerbuis mag niet springen.
In de natuur woekert het leven voort.
Maar 't kunstmatige leeft liever achter glas.
Zo is het nu eenmaal.

(tegen Mefistofeles)

Mijn beste, slechtste neef, jij hier?
Heel goed! Nu ik er toch ben,
Wil ik ook wel iets *doen*.
Ik weet: voor mij is er geen betere gids dan jij.

WAGNER:

Maar ik wil graag een antwoord op mijn vragen, bij voorbeeld:
Waarom zijn ziel en lichaam tot elkaar veroordeeld?
Als ze toch in 't leven onafscheidelijk zijn,
Moeten ze elkaar dan dag in dag uit zo pijnigen?
En verder...

MEFISTOFELES:

Stop. Vraag dan liever hoe het komt
Dat man en vrouw elkaar zo slecht verdragen?
Daar ligt een mooie taak voor deze kleine.

HOMUNCULUS:

Een mooie taak?

MEFISTOFELES:

Hier! Laat eens zien wat je kunt.
Dit hoofd: Gaat daar nog iets in om?

Mefistofeles toont Faust die nog steeds bewusteloos is. Homunculus zweeft in zijn reageerbuis boven Faust en belicht hem.

HOMUNCULUS:

Wow!

Wat een beelden! Heel bijzonder.
Ik zie een woud, een vijver. Half naakte vrouwen.
Eén is de mooiste. Dat is de koningin.
Ze is klaar om 't water in te stappen.
Maar daar verschijnt een zwaan. Alle vrouwen vluchten.
Maar de koningin, zij blijft. De zwaan omvat haar
met zijn vleugels. Maar nu – een mist –
Ik zie niets meer van hun liefdesscène.

MEFISTOFELES:

Je hebt een levendige fantasie.
Ik zie niks –

HOMUNCULUS:

Nee, natuurlijk niet. Voor jou bestaan alleen die kille
Noordelijke heksennachten in de Harz.
Dit is *klassiek*. En *Grieks*.
Vergeleken bij deze miesje tent
Een heel wat aangenamer element
Voor een bewusteloze vent. Je wilt hem redden?
Neem hem mee. Vannacht is 't Griekse Walpurgisnacht.

MEFISTOFELES:

Griekse heksennacht? Dat is niet mijn biotoop.
Die Grieken zijn te vrij. Hun levensstijl te los,
Dat viert de geilheid zonder besef van zonde.
Wat heb ik te zoeken bij zo'n zorgeloos volk?

HOMUNCULUS:

Ik dacht dat jij je wel zou interesseren
voor Sfinxen, Centauren, Wraakgodinnen!

MEFISTOFELES:

't Is niet mijn voorkeur,
Maar 't klinkt misschien interessant genoeg
Om er eens rond te kijken.

HOMUNCULUS:

Ik licht je bij.

WAGNER:

En ik dan?

HOMUNCULUS:

Jij blijft hier studeren
En 't betere klonen leren.
Tot ziens!

WAGNER:

Het afscheid doet pijn!

MEFISTOFELES:

Neefje is behoorlijk gis.
Voor een zelfgeknutseld schepsel,
Is hij bepaald niet mis.

KLASSIEKE WALPURGISNACHT

*Mefistofeles, Homunculus en de nog steeds bewusteloze Faust
komen neergedaald (bij Goethe in een hete lucht-ballon, dus een
zeer modern vervoermiddel). Een landschap waar een veldslag heeft
gewoed.*

MEFISTOFELES:

Overall vuren in dit Griekse sagenrijk.
En eromheen de vreemdste types.

Dit doet niet onder voor de hellingen van de Harz:

Die combinatie van geesten en woestenij.
Daar voel ik me uitstekend bij.

HOMUNCULUS:

Het ziet er allemaal verdomd eng uit.
Zet Faust hier maar aan de grond.
Hij was toch op zoek naar schimmen en fabeldieren.

FAUST:

(komt bij)
Waar is zij...

HOMUNCULUS:

'k Zou het je niet kunnen zeggen.
Maar 't is een kwestie van haar zoeken.
Je hebt één hele nacht de tijd.
Voor iemand die de Moeders heeft misleid,
Kan dit toch niet te moeilijk zijn.

MEFISTOFELES:

Ik heb ook wel zin om rond te kijken.
Het is vertrouwd hier, maar toch heel anders.
En zo blóót. Dat is kennelijk klassiek.
Wat mij het beste lijkt:
We gaan alle drie op eigen avontuur.
Het licht van jouw reageerbuis
roept ons vóór de morgen terug naar huis.

(Mefistofeles verdwijnt. Faust is nog te verbijsterd om te reageren.)

HOMUNCULUS:

Op naar de wonderen.
(hij zweeft weg.)

FAUST:

(alleen)
Wat is dit?
Hier ben ik als door een wonder op Griekse grond.

Ik sliep, maar nu ben ik herrezen.
Waar is zij?
Wat ik ook tegenkom, dit vlammend labyrint
Doorzoek ik net zo lang tot ik haar vind.
Wat een fantastisch oord! Barbaars, maar fascinerend.
Sirenen, Sfinxen, wrede fabelwezens
Kan iemand van u mij een antwoord geven?
Wie heeft de mooie Helena gezien?

SFINX:

Die is van ver na onze tijd.
Je zou 't Chiron kunnen vragen.
Die draaft hier rond in deze spokennacht.
Als je hem tenminste stoppen kunt.

SIRENEN:

Waarom zou je verder zoeken.
Ga met ons mee.
Wij zullen het verhaal vertellen
Van Odysseus en van Troje.
Alles uit de eerste hand.

SFINX:

Pas op. Ze zingen mooi,
Maar 't zijn gieren.
Mannen die luisteren overleven niet.
Volg liever mijn advies
En probeer Chiron, de centaur, te vinden.
Dan krijg je wat je is beloofd.
Vertrouw mij.
Tronend voor de pyramiden
Zie ik toe op de eeuwigheid.

(Faust verwijdert zich en komt aan een rivier)

RIVIERNIMFEN:

Kom lekker liggen.
Geniet van de koelte.
Vermoeidheid verdwijnt.

Geniet van de rust.
Wij babbelen, kabbelen,
Fluisteren je toe.

FAUST:

Ik wil wakker blijven!
Weergalozе verschijningen!
Zijn het herinneringen? Dromen?
Ooit heb ik dit geluk gekend.
'k Zie voor mijn verrukte ogen
Al die prachtige vrouwenlijven,
Verdubbeld in het spiegelende water!
Dit zou genoeg moeten zijn.
Meer zou ik niet moeten wensen.
Maar ik wil meer en ik wil verder
Naar mijn verborgen koningin.
Het lijkt alsof de aarde davert
Onder de hoeven van een paard.
Heb ik dan zo snel geluk?
Ruiter en glanzend paard ineen.
Chiron! Halt! Ik moet u iets vragen!

CHIRON:

Wat? Waarom?

FAUST:

Houd even in!

CHIRON:

Ik sta nooit stil!

FAUST:

Alstublieft! Neem mij mee!

CHIRON:

Stijg op! Waar wil je heen?
Ik ben bereid je door de stroom te dragen.

FAUST:

Waarheen u wilt. En met mijn eeuwige dank.
U bent de leermeester van grote mannen.
De arts die alle kruiden kent.
Die wonden heelt en ziekten steeds geneest,
U omarm ik, met mijn lichaam en mijn geest.

CHIRON:

Je kunt heel goed vleien.

FAUST:

Het is hoe dan ook een feit:
U kende alle grote mannen van uw tijd.
Wie was de grootste?

CHIRON:

Herakles, de grootste held onder de helden.
Dat was een geboren vorst.
Nooit komt er een tweede zoals hij.

FAUST:

En wie was de mooiste vrouw?

CHIRON:

Ach... Schoonheid zonder charme laat me koud.
Ik word alleen maar warm van levenslust.
Schoonheid wordt door zichzelf betoverd.
Charme is wat ons hart verovert,
Zoals Helena, toen ik haar droeg.

FAUST:

U hebt Helena...

CHIRON:

Op mijn rug gedragen, ja.
Ze greep me net zo bij mijn manen als jij nu.

FAUST:

Dit is meer dan ik verdragen kan!
Vertel! Zij is alles wat ik wil!

Waar vond je haar? Waar ging ze heen?

CHIRON:

Zij was net door haar broers
Uit een rovershol bevrijd.
Ik hielp en zette haar over de rivier.
Ze stapte af, streek met zachte hand
Mijn natte manen glad,
Bedankte heel lief en spontaan,
't Was een schatje; ik was aangedaan.

FAUST:

Maar toen was ze toch pas zeven...!

CHIRON:

Dat is wat dichters beweren.
Als een vrouw eenmaal een mythe is,
Blijft ze voor eeuwig jong en fris.
Als kind geroofd, een leven lang gevrijd.
Dichters hebben maling aan de tijd.

FAUST:

Zou het mij dan ook niet lukken
Om door de kracht van mijn verlangen
Haar schim te wekken uit zijn lange rust?
Jij hebt haar tóen gezien; ik zag haar nú, vandaag.
Mooi als verlangen, mooier nog dan lieflijk.
Ik leef pas op als ik haar weer zal zien.

CHIRON:

Merkwaardig type ben je. Als mens fanatiek.
Maar onder geesten lijk je geestesziek.
Je hebt geluk. Ik ga net als elk jaar bij Manto langs.
Zij bidt haar vader Eskulaap om tot zijn eigen eer
Het artsengilde meer te leren
En hen geen doodslag meer te laten praktiseren.
Zij kan je genezen.

FAUST:

Ik wil niet genezen. Ik wil geen gewoon mens zijn.

CHIRON:

Manto, doe je ogen open.

MANTO:

(alsof ze uit een droom komt)

Welkom. Daar ben je dus al weer.

CHIRON:

Jij zit nog net als vorige keer.

Ik draaf liever rond.

MANTO:

Ik zit stil. Rondom mij draaft de tijd.

En dit is?

CHIRON:

De spokennacht heeft hem hier aangespoeld.

Hij is gek van Helena. Hij moet Helena hebben.

Hij weet niet waar hij beginnen moet.

Heb je geen kuurtje voor hem?

MANTO:

Ik houd wel van wie het onmogelijke wil.

(Chiron is al ver weg)

Dappere minnaar, kom mee,

Die donkere gang leidt naar Persefone.

Hier loodste ik eens Orfeus door de schacht.

Vooruit! Doe jij het beter deze nacht!

(Ze dalen af)

MEFISTOFELES:

(elders, gedesoriënteerd)

Mijn eigen Walpurgisnacht is beter ingericht.

Waar ik ook ben daar, ik houd overzicht.

Met mijn eigen heksen is het goed feesten.

Hier ontmoet ik enkel rare Griekse geesten.

Wie ik ook beetpak: elke vrouw is rot en voos.

Ik zie het, weet het. Toch wil ik ze grijpen.

Ze tergen mij. En ik dans naar hun pijpen.

Ze zijn net zo onbetrouwbaar als dit landschap.

Hier was een dal. Ik zet ik één stap:

Er is een berg verzezen. Hier was een pad:

Nu een woestijn. Vergeefs klim ik op en neer.

Zo vind ik die Sfinx nooit meer.

Een lichtje. Waar moet dat nou weer naartoe?

Verrek! Homunculus! Bevalt de reis je goed?

HOMUNCULUS:

'k Zweef wat rond.

Ik zou mijn glazen buis graag breken en echt ontstaan.

Maar na wat ik hier allemaal tegen ben gekomen,

Durf ik het nog niet aan. In vertrouwen:

Ik was een filosoof op het spoor.

Die ik voortdurend hoorde spreken,

Over het ontstaan van leven en

De leer der elementen.

Dus die vertelt mij misschien eerlijk

Hoe ik mijn doel verwezenlijk.

MEFISTOFELES:

Beslis het liever zelf.

Achter elke geest staat hier een Griekse filosoof.

Zonder fouten maken krijg je geen verstand.

Wil je ontstaan: neem het in eigen hand.

HOMUNCULUS:

Toch ga ik liever af op een deskundige.

MEFISTOFELES:

Als je het niet laten kunt, doe dat dan maar.

Zoek in vuur, in water,

Wat ook maar je eerste element zal blijken.

Ik ga ook een andere gedaante zoeken,

Om mijn verblijf hier te verrijken.

(De filosoof Thales verschijnt.)

THALES:

Vuur is het oerelement,
Waaruit alle leven is voortgekomen.
Hoe werd er anders in één nacht
Een heel gebergte uit de aarde omhoog gebracht?
Maar tegelijk denk ik:
Uit water ontstond al het leven.
't Gaat niet over één nacht, één dag,
Water stroomt en slijpt
Het leven tot een vorm, tot elke vorm bereid.

HOMUNCULUS:

Als deze vorm zich bij u aan mag sluiten?
Ik streef naar meer!

THALES:

Dat siert je.

HOMUNCULUS:

Ik wil ontstaan.
Moet dat nu uit vuur of water gaan?

THALES:

Water of vuur. Daar zit ik ook mee.
Misschien toch eerst naar de god van de zee?

(Zij verwijderen zich. Mefistofeles op.)

MEFISTOFELES:

Ik ga toch niet voor niets zo ver op reis?
Iéts moet hier voor mij aantrekkelijk kunnen zijn.
Een nieuwe gedaante, een andere schone schijn?
Een manifestatie van andere hellekrochten?
Of passen in 't hoge Hellas geen gedrochten?

DRIE VROUWELIJKE GEDROCHTEN:

(hun stemmen)

Zoek ons! Zoek in onze grot!
Zoek de drie vampieren met één oog
En één tand om met elkaar te delen!
Dochters zijn wij van de duistere Chaos!

MEFISTOFELES:

Aha! Verre familieleden!
(werpt een blik in de grot)
Ik dacht dat ik heel wat gewend was,
Maar in mijn hel komt zoiets niet voor.
Ik wend mij eerbiedig tot u drieën,
Smeek u om zegen op mijn beide knieën.
Ik ben hier vreemd, maar voel me met u verwant.
U verrukt me, al snap ik 't van geen kant.

GEDROCHT 1:

Dit is een grote geest.

GEDROCHT 2:

Gehuld in nacht en eenzaamheid.

MEFISTOFELES:

Uw waardigheid dient vereeuwigd in verf of marmer.

GEDROCHT 3:

Laat maar.
Wij leven onzichtbaar in het nachtelijk element.
Samen één oog, één tand, ondeelbaar.

MEFISTOFELES:

Hier in het Griekse spokenland,
Is niets ondeelbaar.
Gun mij te delen in uw gedaante,
Als bewonderend verre neef,
Al is het maar voor even.

GEDROCHT 1:

't Is goed. Maar zonder ons oog en onze tand.

MEFISTOFELES:

Maar dan houdt u het beste voor uzelf!

GEDROCHT 2:

Knijp één oog dicht en steek je tand naar voren.

En je bent onze drielingbroer.

MEFISTOFELES:

Het zij zo.

GEDROCHTEN:

Het is zo.

MEFISTOFELES:

(verandert in een vampier)

Hier sta ik!

Compleet veranderd!

Chaos' liefste zoon!

GEDROCHTEN:

Zijn liefste dochter!

MEFISTOFELES:

Zo ben ik nu hermafrodiët!

De duivels in mijn eigen hel geloven dit niet.

Ik ga mij daar meteen vertonen!

(af)

(De Filosoof met Homunculus aan het strand)

THALES:

Nereus, grijze zeegod, stuur ons niet weg!

Geef wijze raad! Zie deze vlam hier aan.

Het is een ventje; hij wil graag ontstaan!

NEREUS:

Laat me met rust. Ik wacht hier op mijn dochter.

Mijn mooie Galatea is sinds kort zelf godin.

En dat wil ik vieren. In een vlam heb ik geen zin.

Ga maar naar Proteus. Die weet als wonderman

Hoe je ontstaan en weer veranderen kan.

(Nereus verdwijnt)

THALES:

Proteus. Die verandert om de haverklap.

Hem zoeken is onbegonnen werk.

Maar goed. We hebben A gezegd.

Dus op naar B en C.

PROTEUS:

(onzichtbaar, lacht, nu dichtbij, dan in de verte)

Ik ben hier, hier, hier.

(in de verte)

Tot ziens!

THALES:

Ik weet dat je niet bent waar wij je horen.

(tegen Homunculus)

Geef meer licht! Dan komt hij wel kijken.

Hij is zo nieuwsgierig als een vis.

HOMUNCULUS:

Ik gloei! Maar mijn reageerbuis mag niet springen!

PROTEUS:

(achtereenvolgens in een aantal gedaanten)

Wat is dat voor betoverend licht?

THALES:

Kom het van dichtbij bekijken.

PROTEUS:

Een gloeiend dwergje! Prachtig!

THALES:

Hij is wonderbaarlijk halfgeboren.
Slechts zijn reageerbuis geeft hem gewicht.

PROTEUS:

Een maagdenzoon van het ware slag.
Hij is er al vóór hij er wezen mag.

THALES:

Ook op een ander punt klopt hij niet:
Vermoedelijk is hij hermafrodiet.

PROTEUS:

Dan heeft hij dubbele kansen, denk ik zo.
Luister ventje: hier in de zee begint het leven.
Je bent de laatste in de voedselketen.
Dus 't is zaak te eten voor je wordt gegeten.
Dan word je groter: met iedere hap
Stijg je een treetje op de trap.
Volg me maar als geest in 't water.
Straks heb je een lichaam. Later
Misschien iets van hoger orde.
Maar mens zijn... zou je dat willen?
Ik snap niet wat, waarom of hoe,
Want de mens is en blijft een hopeloos gedoe.

NEREUS:

(schreeuwt plotseling)

Ik zie de meeuwen die mijn dochter begeleiden,
Ik zie de dolfinen dartelen rond haar troon.
Dochter! Galatea! Dolfinen wacht!
Ze ziet mij! Voorbij! Alweer voorbij!
Maar één enkele blik van haar,
Is voldoende voor een jaar!
Ach wat glanst en schijnt ze helder.
Als een ster!

HOMUNCULUS:

Nu weet ik het zeker.

Aan het water dankt alles zijn bestaan.
Voor eeuwig regeert ons de oceaan.

PROTEUS:

Stort je in de heerlijke schoot van het leven!

HOMUNCULUS:

De heerlijke schoot van het leven!
Daar lijkt al wat mijn gloed verlicht
Me wonderschoon!

(Hij verdwijnt in de zee)

THALES:

Glanzend valt Homunculus aan Galatea's voet.
Hij danst om haar schelp met verterende gloed!
Hij is verleid! Gloeiende hartstocht
Heeft zijn glas gebroken!
Hij vlamt. Hij vonkt. Zijn vuur vloeit naar buiten!
Vuur trekt door 't water een gloeiend spoor.
Homunculus gaat in 't water teloor.

STEM VAN PROTEUS:

De elementen sluiten al 't leven in.
Zo heerst Eros. Hij is 't begin.

DERDE BEDRIJF

De locaties van het derde bedrijf, de Helena-episode: Voor het Paleis van Menelaos / Binnenhof van een Burcht / Arcadië zijn zo kunstmatig en gemakkelijk te voorschijn te roepen als in een computerspel.

Voor het Paleis van Menelaos. Helena met een paar meisjes (vriendinnen), verbaasd over de locatie waar ze terechtgekomen zijn.

HELENA:

Veel bewonderd ben ik en veel uitgescholden: Helena.
En nu merkwaardig hier beland, in Sparta,
Waaruit ik eens vertrokken ben naar Troje.
Dit is 't paleis van Menelaos, mijn eerste man,
Met wie 'k getrouwd was, voordat ik – ik weet ook niet hoe,
Of waarom, belandde in Troje met mijn tweede man prins Paris.
Er is zoveel gebeurd. Iedereen kletst en roddelt erop los,
Maar bij mij informeren hoe het écht was, dat doet niemand.

MEISJE 1:

Toch heb jij niks te klagen. Iedereen valt voor schoonheid.
Jij krijgt zelfs de grootste helden op de knieën.

HELENA:

Genoeg. Het leven gaat gewoon weer door.
Thuisgekomen en weer met Menelaos ben ik nu.
Na tien jaar Troje is hier niks veranderd.
Nog steeds moeten er offers worden voorbereid.
Met drievoet, ketels, schalen, kruiken water,
Zúiver water, uit de heilige bron, en hout,
Veel dor hout, zodat het vuur goed vlammen wil -
En dan tenslotte scherp geslepen messen.
Alles in opdracht van Menelaos die iets slachten moet
Ter ere van de goden der Olympos en de terugkeer.
Vreemd alleen, dat hij geen offerdier genoemd heeft.
Maar goed, daar hoeft ik niet over na te denken.
Het komt zoals het komt.

MEISJE 2:

Zo is het. We kunnen niet in de toekomst kijken.
Goed en kwaad komen stevast onaangekondigd.
We moeten ons gelukkig prijzen zolang geen ramp ons treft.

HELENA:

Precies. Wat er ook gebeuren mag, ik heb geen keus.
Ik ga het paleis in, dat ik zo lang heb gemist,
Waar ik naar verlangd heb, wat ik bijna had verspeeld,
Om bij elkaar te zoeken wat voor 't offer nodig is.

*Nog voor ze binnen is, komt er een oude vrouw van monsterachtige
proporties met één oog en één tand uit het paleis tevoorschijn met de
attributen voor het offer.*

HELENA:

Wat ben jij voor een grauwe misgeboorte? Waar is de huishoudster?
Waar zijn Menelaos' dienaressen? Wat doe jij hier? Wie ben jij?

MEISJE 1:

(als er geen antwoord komt)

Ik dacht dat ik heel wat gezien had, daarginds in de Trojaanse
oorlog.
Maar deze aanblik tart elke gruwel die ik ooit aanschouwde.

MEISJE 2:

Hoe durf jij je hier te vertonen in het zonlicht,
Naast het toppunt van klassiek en vrouwelijk schoon?

HELENA:

Heb ik me terug naar het daglicht laten leiden
Om hier door onderwereldspoken opgewacht te worden?

GEDROCHT (is dus Mefistofeles in zijn vampiergedaante):

Het is een oud en heel waar woord
Dat schaamte en schoonheid nooit
Samen gaan wandelen op 't aardse pad.
En als ze elkaar per ongeluk tegenkomen,
Dan keren ze elkaar de rug toe:
De schaamte vol verdriet, de schoonheid hondsbrutaal.
Denk je dat ik niet weet wie jullie zijn?
Sensatiezoeksters, mannenjaagsters,
Uit op rijkdom, bloed en spanning,
En met de vraatzucht van een sprinkhaanplaag.

MEISJE 1:

Jij bent te lelijk om naast schoonheid te mogen staan.

GEDROCHT:

En jij te dom om bij wijsheid in de buurt te komen.

MEISJE 2:

Jij bent een kruising tussen nacht en oersoep.

GEDROCHT:

En jij het braaksel van een onbekend soldaat.

MEISJE 1:

Jij bent een lijk dat andere lijken vreet.

GEDROCHT:

En jij hebt een bek vol vampiertanden.

MEISJE 2:

Beter een bek vol dan die ene tand van jou!

HELENA:

Stop! Zo'n wederzijdse scheldpartij verbied ik.
Niet boos word ik ervan, maar heel verdrietig.
Jullie roepen ik weet niet wat voor beelden op.
Alsof de onderwereld zich hier voor mijn voeten opent.
Herinnering? Hallucinatie? Was ik dat allemaal?
Ben ik het nu? Zal ik het zijn? Het droom- en angstbeeld?
De Moeder aller oorlogen? Zeggen jullie niets?
Jij bent de oudste. Zeg eens iets verstandigs.

GEDROCHT:

Wie na lange jaren terugkijkt op zijn grillig lot,
Denkt tenslotte dat het grootste godsgeschenk een droom is.
Neem jezelf: jij was toch overal?
Want zegt men niet dat jij in Troje was,
Maar tegelijkertijd ook in Egypte werd gezien?

HELENA:

Die onzinnige verwarring is verbijsterend.
Zelfs nu weet ik nog niet wie of wat ik ben.

GEDROCHT:

En men zegt ook dat Achilles, gek van lust,
Voor jou uit het holle schimmenrijk gekomen is.

HELENA:

Ik gaf mij als afgodsbeeld aan hem als afgod,
Onwerkelijk dus, zoals het woord al zegt.
Het duizelt me, ik word een afgod voor mezelf.
(zij valt flauw)

MEISJE 1:

Waarom moest je ook over het verleden spreken?

MEISJE 2:

Een beetje positieve blik op de toekomst,
Is kennelijk teveel gevraagd van jou?

MEISJE 1:

Sst, laat de al bijna onthechte ziel van de koningin,
Weer houvast vinden en geven
Aan deze schoonste van alle schonen.

(Helena is weer bijgekomen)

HELENA:

Ik weet niet wat me zo beving. Doodmoe ben ik.
Het liefste zou ik rusten.
Maar ja, dat past niet voor een koningin.
Wat moest ik ook alweer? Het offer voorbereiden.
Help me.

GEDROCHT:

Alles staat al klaar: offerschalen, scherpe bijl,
Wierook en water, nu alleen het offer nog.

HELENA:

Daarover heeft Menelaos niets gezegd.

GEDROCHT:

Niets gezegd? O dodelijk woord!

HELENA:

Hoedo dodelijk?

GEDROCHT:
Hij bedoelt JOU!

HELENA:
Mij?

GEDROCHT:
En je vriendinnen.

MEISJES:
Nee!

GEDROCHT:
Jawel! Die worden opgehangen.
De bijl is een te edele dood voor hen.

MEISJES:
Nee!

GEDROCHT:
Maar de bijl is voor jou. Er is niks aan te doen.
(Helena en de meisjes staan verbijsterd in een mooi voorbereid tableau.)
Als spoken. Als stenen beelden staan ze daar.
Bang om te scheiden van de dag die niet van hen was.
Mensen, en spoken, 't is één pot nat,
Nooit doen ze vrijwillig afstand van het zonlicht,
Al weten ze dat het einde onvermijdelijk is.
Kom, we gaan verder met de voorbereiding.
(Wat zij zegt wordt meteen uitgevoerd door 'vermomde dwerggestalten'.)
Maak meer ruimte op het altaar.
De bijl netjes op de zilveren rand.
Zorg dat er water in de kruiken zit
Om het bloed straks weg te spoelen.
En leg een mooi tapijt neer, waarop het offer knielen kan
En waar het lijk, onthoofd, straks ingerold kan worden.

(stilte)

MEISJE 1:
De koningin en mijn vriendin hier zijn in shock.
Maar, met excuses voor mijn botheid van daarnet:
U lijkt me een vrouw van kennis en ervaring.
Kunt u ons zeggen of er misschien hoop op redding is?]

GEDROCHT:
Simpel. Het hangt alleen af van de koningin.
Redt ze zichzelf, dan krijgt ze jullie levens gratis.
Wel moet er snel besloten en gehandeld worden.

MEISJE 2:
Gun ons, gun ons het daglicht, wijze vrouw!

HELENA:
Als je een mogelijkheid ziet in het onmogelijke,
Zeg het mij dan.

GEDROCHT:
In de tien jaar dat Menelaos in Troje was,
Heeft zich in 't verre Noorden een barbarenstam gevestigd,
Die een onneembaar hoge burcht gebouwd heeft.
Ik noem het wel barbaren, maar ze zijn intelligent
En goede bouwers. Heel anders dan die grove muren hier,
Is alles wat zij bouwen loodrecht en waterpas,
Onwrikbaar, mooi gevoegd en spiegelglad als staal.
Wie maar aan het beklimmen van de muren durft te denken glijdt al
uit.
Dan zijn er binnenplaatsen, met allerlei gebouwen eromheen,
Versierd met zuiltjes, bogen, balkons en galerijen...

HELENA:
Ja, ja. Ik zie het voor me.
Is er een leider? Hoe ziet hij eruit?

GEDROCHT:
Ja. Niet slecht. Ik vind hem wel aantrekkelijk.
Opgewekt, levendig, goedgebouwd.
Dol op dansen...

MEISJE 1:
Dánsen ze daar?

GEDROCHT:
Ja. Het stikt er van de mooie blonde jongens.
Ze ruiken heerlijk. Bijna zo fris als Paris,
Toen hij de koningin te na kwam.

HELENA:
Stil. Die tekst staat niet in je rol.
Wat is het eind van je verhaal?

GEDROCHT:
Ú heeft het laatste woord:
Zeg duidelijk 'ja'
En hier verrijst die burcht:
U bent gered.

HELENA:
Zou Menelaos zich werkelijk aan mij vergrijpen?

GEDROCHT:
Jaloezie vreet aan een mannenhart
Dat niet vergeten kan wat het verloor.
Schoonheid is ondeelbaar. Wie haar ooit bezat,
Verwoest haar liever dan te moeten delen.
De bijl ligt klaar...

HELENA:
Ik weet wat mij te doen staat.
Ga ons voor.

(Alles wordt donker)

MEISJE 1:
Alles wordt bedekt door nevel.
We zien elkaar niet meer. Wat gebeurt er?

MEISJE 2:
Muren doemen op. Zie ik een hof? Een kuil?
We zijn gevangen, meer dan in de Hades.

HELENA:
Waar ben je gebleven, orakelheks?
Ben je verraderlijk verdwenen,
Of ging je vooruit om die wonderheld
Waar je het over had, mijn komst te melden.
Hoe dan ook: ik snak naar rust
En naar 't einde van mijn lange tocht.

BINNENHOF VAN EEN FANTASTISCHE MIDDELEEUWSE BURCHT

*Helena en de Meisjes. Het Gedrocht is verdwenen.
(Uit de nevel komt Faust tevoorschijn. Hij is nu in de rol van
middeleeuwse kasteelheer.)*

FAUST:
Verheven koningin, ik zie hoe feilloos
Uw pijl het hart van elke man doorboort.
Ik zie de boog waarmee geschoten wordt.
Ik hoor het snorren van de pijlen.
Ik voel de wonden. Ik vrees: niemand ontkomt eraan.
Wat ben ik nog? Mijn getrouwen zijn plots opstandig.
Mijn kasteel onveilig. Straks gehoorzaamt heel mijn leger
Alleen nog u. Een vrouw die veroverd,
Maar nooit veroverd werd. Wat kan ik anders doen,
Dan mijzelf en wat ik meende te bezitten
Van ganser harte aan uw voet te werpen,
En u te begroeten als mijn gebiedster.

HELENA:
Wat is het toch een noodlot, dat ik het hart van mannen
Waar ook ter wereld zo in verwarring breng
Dat zij meteen beginnen alles kort en klein te slaan.

FAUST:

(declameert)

'Elke heerschappij verschrompelt
Door uw charmes overrompeld.
Zelfs de warme zon verkwijnt
Waar een Helena verschijnt.
Rijkdom straalt uit uw gezicht
Geen and're schat heeft zo'n gewicht.'

HELENA:

Ik moet u iets vragen. Komt u naast mij zitten.
Hier. Deze lege plek vraagt om een man
En verzekert mij van de mijne.

FAUST:

Laat mij hier eerst u op mijn knieën huldigen.
Laat mij uw hand, die mij een plaats gunt aan uw zijde, kussen.
Sta toe dat ik uw rijk mag meebesturen dat zijn grens niet kent.

HELENA:

Alles wat ik hier zie en hoor is wonderlijk.
Ik ben zo verbaasd, ik wil van alles vragen.
Zoals u sprak daarnet, kunt u me dat verklaren?
Het klonk zo vreemd en vriendelijk.
Het was alsof het ene woord zich aan het ander hechtte.
Heeft één zo'n woord het oor bereikt
Dan volgt een ander dat het eerste liefkoost.
Zo zou ik ook wel willen leren spreken.

FAUST:

Als rijm bij 't spreken u al behaagt,
Dan zal ons zingen u pas echt verrukken.
Oefening is al wat wordt gevraagd:
Om de beurt een zin, dan gaat het lukken:
'Het hart dat van verlangen overstroomt,
Ziet om en vraagt zich af...

HELENA:

... Wie hetzelfde droomt.

FAUST:

Het maalt niet om toekomst of verleden.
Want het geluk...

HELENA:

...Ligt enkel in het heden.

FAUST:

Dat is de grootste schat, bezit en pand;
Geschonken nu en altijd...

HELENA:

...Door mijn hand.

(zij denkt na)

Ik voel mij zo ver weg en toch dichtbij,
Hier ben ik! Hier! zeg ik maar al te blij.

FAUST:

Ik snak naar adem, ik beef, stamel een woord.
Dit is een droom, vergaan zijn dag en oord.

HELENA:

Ik voel mij uitgeput en toch: een nieuwe vrouw,
Met jou verbonden, aan jou, onbekende, trouw.

FAUST:

Denk niet na over het vreemde lot.
Bestaan is plicht; daarna zijn we kapot.

GEDROCHT:

(stormt tevoorschijn)

Tortelen en rijmelen,
Zoetjes zuchten en zwijmelen
Daarvoor is het nu geen tijd.
Hoor je geen wapengekletter
Geen woest trompetgeschetter?
Hier wacht je een wilde strijd.
Menelaos komt met drommen
Tegen de burcht opgeklommen,

Zijn geslepen bijl bereid!

FAUST:

Hoe durf jij hier zo aan te komen zetten.
Slecht nieuws maakt de mooiste bode lelijk,
Maar jij, lelijk kreng, geniet ervan.
Denk niet dat ik je geloof. Roddels. Sensatie.
Er is niets aan de hand, al wil jij 't nog zo graag.

(Vreselijk lawaai van het aanvallende leger.)

Geen man wint de gunst van vrouwen,
Dan wie hen beschermt tegen het gevaar.
Tijd om op te rukken!
Dit land moet voor mijn koningin herwonnen,
Want van oudsher is 't haar bezit.
Dit is een plek die zonder weerga is.
Dit land straalt boven alle andere zonnen,
Hier is het welbehagen erfelijk.
Hier lachen ronde wangen, rijpe mond.
Hier is een ieder op zijn manier onsterfelijk.
Hier kan een kind geboren worden en groeien.
Hier kunnen wij met recht verwonderd vragen,
Of de bewoners goden of mensen zijn.

(tegen Helena)

Jou en mij is het gelukt
't Verleden achter ons te laten.
Geen burcht hoeft jou meer te ommuren.
Maar in de kracht van eeuwige jeugd,
Bloeit, in de buurt van Sparta
Zonder tronen, maar met lustpriëlen
Lachend voor jou en mij: Arcadië.

(Verandering naar een Arcadisich landschap. Faust en Helena zijn niet meer zichtbaar.)

SCHADUWRIJK ARCADIE

Een prachtig gecultiveerd landschap met priëlen, bosschages en rotsen. Het Gedrocht. De Meisjes liggen te slapen.

GEDROCHT:

Hier in deze grotten en priëlen, vonden twee geliefden rust en bescherming. Eindelijk alleen.
Dan hoor ik ze plotseling lachen en ik zie een jongetje zò van haar schoot
naar hem toespringen. En van zijn vader naar zijn moeder.
Ik hoor afwisselend een oorverdovend geknuffel, gedartel, geplaag, vreugdekreten en schaterlachen.
Naakt, als een schutsengel zonder vleugels, als een faun zonder bokkepoten, springt hij op de grond,
Stuiter omhoog en met twee, drie sprongen reikt hij tot aan het plafond.
Zijn moeder roept angstig: 'Spring zoveel je wilt, maar probeer niet te vliegen, de vrije vlucht is voor de vogels, niet voor jou.'
Zijn vader zegt het ook: 'Je hebt de aarde nodig voor je veerkracht, voel maar; met één teen raak je de grond en meteen voel je nieuwe kracht.'
En zo danst hij, kaatst als een bal heen en weer over de rotspartijen.
Maar dan, aiaiai, verdwijnt hij in een rotsspleet.
Moeder in tranen; Vader probeert te troosten.
Maar daar is hij weer! Hij heeft zich prachtig aangekleed.
En glanzend jasje, epauletten, zilveren sokken,
Een witte handschoen aan zijn rechterhand. Een kleine zonnegod.
Met wonderlijk gemak danst hij weer over de rand,
Zijn ouders vliegen elkaar verrukt in de armen,
Aan alles kun je zien dat dit kind zich zal ontpoppen
Tot voorman van de schoonheid, die de eeuwige melodieën
Voelt trillen in al zijn leden.
Iedereen zal hem horen, iedereen zal hem zien,
De wereld zal hem bewonderen!

Helena, Faust en Euforion, in zijn hierboven beschreven kostuum, (dus herinnerend aan Michael Jackson) op. Vanaf hier klinkt muziek tot aangegeven staat dat de muziek stopt.

HELENA:
Liefde heeft ons tot een paar gemaakt.
Uit goddelijke verrukking zijn twee tot drie geworden.

FAUST:
Nu zijn wij werkelijk uitverkoren.
Nu ben ik van jou en jij van mij. Het kon niet anders zijn.

EUFORION:
(zingt)
E-U-P-H-O-R-I-A
That's the new word for today
E-U-P-H-O-R-I-A

FAUST:
Rustig! Rustig!
Niet zo wild.
Wees voorzichtig,
Dat geen ongeluk je belaagt.
Je bent voor ons zo kostbaar!

EUFORION:
Laat me los!
Ik ben van mezelf!
(zingt)
Do what you wish,
Be what you are
Then dial a star
Anything's in your powers!
*Euphoria*⁶

HELENA:
Bedenk toch wat je ons aandoet!
Wij zijn toch een drieëenheid,
Denk aan je ouders.

EUFORION:
Voorbij! Voorbij!
Maar goed, voor jullie

Blijf ik nog even hier!
Misschien dat ik met die twee iets kan beginnen?

(Hij zweeft naar de slapende Meisjes en wekt hen. Euforion begint een tweede fantastische Michael Jackson act. De meisjes fungeren als chorus. Tijdens zijn act klimt hij hoger en hoger.)

EUFORION:
They told him
don't you ever come around here
Don't wanna see your face,
you better disappear
lalalala
So beat it, just beat it

You better run,
you better do what you can
Don't wanna see no blood,
lalalala
So beat it
*Just beat it, beat it*⁷

HELENA en FAUST:
Je bent nog maar net geboren
En nu streef je onbevreesd
Naar een bestaan vol pijn en bloed.
Ben je niet met ons verbonden?
Is wat wij waren al voorbij? Voor goed?

EUFORION:
't Is de Dood
Die ons lokt.
Overal.

HELENA en FAUST:
Verschrikkelijk!
Werd jij dan voor de Dood geboren?

EUFORION:

Ik moet!

I will light up the world.

This is the moment!

*This is it!*⁸

(Hij werpt zich de lucht in. We horen nog steeds zijn gezang. 'This is it!' Er blijft een lichtspoor achter.)

FAUST:

O nee!

Icarus!

Icarus!

Treurig lot!

(Euforion stort neer voor de voeten van zijn ouders. Zijn kleren en schoenen blijven liggen, maar zijn lichaam stijgt als een komeet omhoog naar de hemel. Helena pakt zijn witte handschoen en doet hem aan. De muziek stopt.)

STEM VAN EUFORION:

Moeder! Moeder!

Het is hier donker.

Moeder, laat mij niet alleen!

DE MEISJES:

(snikkend)

Wij vergeten je nooit.

Voor altijd in ons hart,

Waar je ook zult zijn!

(pauze)

HELENA:

Schoonheid en geluk gaan niet duurzaam samen.

Helaas, dat wist ik al – en wéér is de band

Van leven en liefde verscheurd.

Ik treur om beide en zeg jou vaarwel.

Nog één maal wil ik jouw armen om mij voelen.

De onderwereld neemt ons jongetje op -

En ook mij.

(Zij omhelst Faust, haar lichaam verdwijnt, haar kleren blijven in zijn armen achter.)

MEISJES:

Koningin!

Euforion!

Wij gaan mee!

(Zij verdwijnen. Het Gedrocht verschijnt.)

GEDROCHT:

(laat haar ware gezicht zien: zij is Mefistofeles)

Houd vast wat je nog van haar over hebt.

Laat dat gewaad niet los. Het is van een godin,

Dus wij gebruiken het goddelijke om hier weg te komen.

Schoonheid, Poëzie – ze zijn voorbij.

Wie heb je over? Mij.

We vertrekken!

(Faust en Mefistofeles worden door Helena's gewaad omhoog getrokken. Wolken omhullen hen als ze wegvliegen.)

VIERDE BEDRIJF

Hoog in de bergen. Uit een overtrekkende wolk komt Faust tevoorschijn.

FAUST:

Weloverwogen, mijn oog gericht

Op de diepste eenzaamheid onder mij,

Zet ik mijn voet op deze bergkam.

De wolk heeft mij zacht over land en zee gebracht

En trekt nu verder naar het Oosten.

Vol bewondering en ontzag kijk ik hem na.

Hij deelt zich, steeds veranderend, als golven,

Toch neemt hij nu een vorm aan. Ja:

Reusachtig, een godin gelijk,

In zachte kussens uitgestrekt,
Zweeft... een vrouw. Zij lijkt op Juno, Leda, Helena.
Ach, het beeld verschuift. Vormeloos,
Breed opgehoopt, rust het in 't Oosten,
Blinkend als een ver verwijderd ijsgebergte,
Verblindend nabeeld van vluchtigheid,
Die vol betekenis was.

Nu waart een zachte, lichte nevel
Rondom mijn hoofd en borst, strelend en koel.
Vederlicht stijgt hij op en op,
Verdicht zich tot een beeld – verrukkelijk –
Bedrieg ik mij? Zie ik het hoogste goed,
Het langst ontbeerde, allereerste,
De diepst verborgen rijkdom van mijn hart?
Die lieve vorm verdicht zich tot een beeld der ziel
En lost niet op, maar stijgt op in het blauw
En trekt het beste wat ik in mij heb
Met zich omhoog.

Met knallende stap landt bezemsteel. Mefistofeles stapt af. De bezemsteel vliegt haastig verder.

MEFISTOFELES:
Sneller dan ik, zowaar!
Maar waarom uitgestapt
In deze woestenij van stenen?
Hier zag ik ze niet eerder, maar ik ken ze wel.
Die lagen op de bodem van de hel.

FAUST:
Ja hoor, 't zal wel weer.

MEFISTOFELES:
Toen de hoogste Heer ons (om bekende redenen)
De hemel uitsmeet naar 't diepste diep,
Waar rond een gloeiende kern,
De vlammen eeuwig brandden,

Kregen wij 't steeds benauwder,
Kotsten van boven en van onder,
Een hel uit van zwaveldamp en gas.
Daardoor scheurde de aardkorst open
En wat van onder kwam, rees op naar boven.
Vandaar komt ook ons recht
De hele wereld op z'n kop te zetten.
Echt waar: Zo staat het in Efeziërs 2.

FAUST:
Die berg en deze stenen liggen hier gewoon.
Ik vraag niet naar het hoe of het waarom.
Toen de natuur ooit uit zichzelf ontstond,
Met bergen, dalen, heuvels en ravijnen,
Kon zij zonder die goocheltrucs van jou.

MEFISTOFELES:
O ja? Was jij erbij?
Ik spreek als een ooggetuige.
Ik heb de afgrond kokend op zien komen.
De bergen zien smeden, tonnen puin
In 't rond zien vliegen. 't Land zien zuchten
Onder vreemd gesteente.
De filosoof is niet in staat het te verklaren.
Elk rotsblok is een aanslag op zijn ratio.
Alleen het volk laat zich niet bedriegen
En gunt de duivel wat des duivels is:
De wonderen van Duivelsrots en Duivelsbrug.

FAUST:
Interessant om eens te horen,
Hoe de duivel de natuur verklaart.

MEFISTOFELES:
Hou op. Het gaat mij niet om de natuur,
Maar om 't feit dat ik erbij was!
Zonder de duivel komt niets groots tot stand:
Tumult en zinloos geweld:
Dat is wat je hier voor je ziet.

Maar om eindelijk een duidelijke vraag te stellen:
Er is dus niets dat je bevalt?
Jij bent overal geweest, je hebt alles gezien,
Maar je blijft onbevredigd,
Je hebt nergens echt zin in?

FAUST:
Toch wel! Ik heb een droom.

MEFISTOFELES:
Wat zal het zijn?
Een prachtwijk, een stadsvilla,
Parken met fonteinën,
Vrouwen, meervoud dus,
want één kan nooit genoeg zijn?

FAUST:
Slecht en modern. Wat zeg ik: postmodern!

MEFISTOFELES:
Goed, dan pak ik het grootser aan:
Je laatste droom was al zo aan de aard' ontstegen,
Nu wil je waarschijnlijk naar de maan?

FAUST:
De aarde is mij nog niet te klein.
Hier wil ik iets groots verrichten.
Land wil ik, macht en heerschappij.

MEFISTOFELES:
Goed, als dat je nieuwe gril is...

FAUST:
Jij bent zo cynisch,
Jij snapt niets van bezieling.
Ja, hoe zou een duivel dat ook snappen.

MEFISTOFELES:
Jouw wil geschiede.

FAUST:
Ik zag het rijzen van de vloed,
Hoe het breken van de golven het strand bestormt
En dan weer terugtrekt, in eindeloos afwisselend spel.

MEFISTOFELES:
Ja, is dat nieuws?

FAUST:
Eb en vloed – 't gaat maar door
En 't leidt tot niets. Zout en onvruchtbaar,
Schept de zee niets anders dan onvruchtbaarheid.
Wat een ongehoorde krachtverspilling.
Daar wil ik wat aan doen. En dat is mogelijk!
Want hoe sterk de zee ook is,
Elke heuvel is voor haar een hindernis.
De kleinste hoogte houdt haar tegen,
De minste diepte trekt haar aan.
Ik wil de zee het land afhandig maken.
Haar terugdringen, insnoeren, ommuren,
Voor mij opeisen haar zoute vloeren,
En die exploiteren, stap voor stap.
Jij moet mij helpen.

MEFISTOFELES:
Dat kan ik. Hé, lawaai.

FAUST:
Niet weer een oorlog! Elk weldenkend mens
Heeft daar genoeg van.

MEFISTOFELES:
Elk weldenkend mens schat zijn kansen in
En profiteert van oorlog én van vrede.
Dit is jóuw kans: sla toe!

FAUST:
Hoe?

MEFISTOFELES:

Tijdens onze afwezigheid is het mij niet ontgaan,
Dat onze goede keizer zwaar in de zorgen zit.
Je kent hem. The sky was the limit,
Toen wij hem van vermeende rijkdommen voorzagen:
Regeren en feesten, voor hem was het één.
Nu is zijn rijk aan anarchie ten prooi gevallen.
Straks levert hij hier onder aan de berg
Misschien zijn laatste slag.

FAUST:

Dat vind ik jammer, hij was zo hartelijk en open.
(Oorlogsgeluiden)

MEFISTOFELES:

Kom mee, wie leeft, mag hopen.
Hij krijgt door ons zijn kroon weer vast in handen.
En als je loon eis jij de onmetelijke stranden.

FAUST:

Op jouw manier?
Met list en bedrog?

MEFISTOFELES:

Is er een betere?

Vanuit hun 'controlroom', hoog boven in de bergen, zetten Mefistofeles en Faust de wereld in brand, laten het vuur vervolgens weer uitdoven. Met zogenaamde precisiebombardementen en onbemande raketten, elimineren zij 'vijandelijke elementen', tot de 'vrede' erop volgt. Of is het allemaal maar computersimulatie? Vervolgens zien wij beelden van krimpene zeeën en op de droge zeebodems verrijzende steden. We zien een onbekende reiziger een heuvel beklimmen waarop een pieplein huisje staat, met ernaast een kapel met een klokkentorentje.

VIJFDE BEDRIJF

Open terrein

REIZIGER:

Ja, ze zijn 't, die donkere lindebomen,
Oud en sterk.
Dat ik ze zo terugvind,
Na al mijn lange reizen.
Hier is het weer,
Dat oude huisje,
Waar ik rust en redding vond,
Toen storm en golven
Mij hier op de kust hadden gesmeten.
Ik zou mijn redders willen groeten,
Maar ze waren toen al oud,
Zo'n lief, trouw paar.
Zal ik kloppen? Roepen?
Hallo...

BAUCIS:

(stokoud vrouwtje)

Lieve vreemdeling. Doe zachtjes.
Ssst. Mijn man moet even slapen.
Dan kan hij, als hij wakker is,
Nog het een en ander doen.

REIZIGER:

Moedertje! Ben je het echt?
Kan ik je nog eens danken,
Dat jij en je man mij
Ooit hebben gered?
Ben jij Baucis,
Die mij, half dood,
Zo goed verzorgd heeft?

(De echtgenoot komt op.)

Jij, Filemon,

Die met zoveel moeite
Mijn bezittingen
Uit de woeste golven redde?
De warmte die jullie me gaven,
Het zilveren klinken van jullie klokje
Betekenden 't mooie einde
Van mijn barre avontuur.
Nu ga ik het duin op om te
Kijken naar de eindeloze zee.

(Hij loopt het duin op.)

FILEMON:
(tegen Baucis)
Dek jij vast de tafel,
Buiten in de tuin.
Die schrikt zich dadelijk een ongeluk:
Hij weet niet wat hij ziet.
(komt naast hem staan)
Tja, waar de golven jou
Zo gruwelijk mishandelden,
Lijkt het nu wel een paradijs.
Niet dat ik heb meegewerkt,
De leeftijd, hè?
Maar met de zee was het gauw gedaan:
Grachten, dammen, dijken
Legden haar macht aan banden.
Nu heersen in haar plaats
De slimme heren in steden, bossen, weiden.
Kom, geniet ervan,
Want de zon gaat zo onder.
Daar, heel in de verte
Zie je nog een streepje blauw – dat is de zee.
Verder, links, rechts, overal:
Dichtbevolkte steden.

(Met zijn drieën aan tafel in het tuintje.)

BAUCIS:
Krijg je geen hap door je keel?
Ben je er helemaal stil van?

FILEMON:
Hij wil meer van het wonder weten.
Vertel maar, je praat toch zo graag?

BAUCIS:
Het mag dan een wonder heten,
Deugen doet het niet.

FILEMON:
Maar de keizer
Weet toch wat hij doet.
En die heeft hem zelf
Het strand gegeven.
Alles is officieel bekendgemaakt.
Hij begon ermee een schuur neer te zetten.
Nu staat er een paleis.

BAUCIS:
Overdag werd er wel gebouwd,
Maar vorderen deed het niet.
Maar 's nachts zag je een dwaallicht,
En dan lag er 's morgens een dam, zomaar: ineens.
Mensenoffers moesten bloeden.
's Nachts hoorde je gejammer,
Er vloeide een vuurgloed naar de zee:
En 's morgens was er zomaar een kanaal.
Hij is goddeloos,
Hij loert op ons huis en op ons tuintje.
Omdat hij rijk is, denkt hij
Dat wij voor hem moeten kruipen.

FILEMON:
Maar hij heeft ons een mooi huisje
Aangeboden op het nieuwe land.

BAUCIS:

Vertrouw nooit de zeebodem.
Blijf hier maar zitten, hoog en droog.

FILEMON:

Kom mee naar de kapel,
De laatste zon zien,
De klok luiden,
En op God vertrouwen.

PALEIS

*Weidse siertuin. Breed kaarsrecht kanaal.
Faust, erg verouderd, wandelend, peinzend.*

Het klokje op het duin luidt.

FAUST:

(driftig)

Dat verdomde klokgelui!
Het schrijnt als een schotwond.
Vóór mijn ogen mijn oneindig rijk,
Achter mijn rug die pesterij.
Die linden, dat huisje,
Dat wrakke kapelletje –
Dat is allemaal niet van mij.
Als ik er wil wandelen,
Voel ik een rare schaduw,
't Is een doorn in mijn oog
En een doorn in mijn vlees.
Was ik maar ergens anders.
En niet hier.

*Mefistofeles arriveert, helemaal de geslaagde zakenman, met maar
een vleugje onderwereld om zich heen. Hij heeft een aantal
medewerkers bij zich, goed in het pak, met attachékoffers.*

MEFISTOFELES:

Goed werk, we hebben de bonus meer dan verdiend.
Met twee schepen uitgevaren
En met twintig teruggekeerd,
Plus de buit. Containers vol.
Olie. Diamant. Coltan. Uranium.
De vrije zee bevrijdt de geest,
Daar kan een man zijn gang nog gaan!
Je vangt een schip zoals je een vis zou vangen:
Toeslaan en dan niet meer loslaten.
De derde, vierde enzovoort volgen uit zichzelf.
Je hebt de macht, en dus heb je het recht.
Zo gaat het op zee.
Oorlog, handel, piraterij,
Al eeuwen zijn ze een drieëenheid.
Kun je niet wat vrolijker kijken?
Valt de buit soms tegen?
Wat zit je nu nog dwars?
Vanuit dit paleis heeft wereldwijd
Je netwerk zich uitgebreid.
Hier stond je eerste schuur.
Door jouw visie is vanuit hier...

FAUST:

Dat vervloekte *hier!*
Jij kent me. Tegen jou kan ik wel klagen.
Het vreet aan me.
Ik kan er niet mee leven.
Maar zeg ik dit hardop, dan schaam ik me kapot.
Die twee ouwe mensen daarboven moeten weg.
Die lindebomen daar zijn niet van mij.
Ze storen mijn blik, ik kan ze niet verdragen.
Ik wil daar een uitkijktoren zetten,
Zodat ik al mijn werk kan overzien.
Ik heb hier land en zee bedwongen,
Maar dat verdomde duin blijft mij de baas?
Dat klokje dat ze luiden, klinkt naar kerk en graf.
Bim bam. Bim bam. Gek word ik ervan.

MEFISTOFELES:

Natuurlijk! Je leven wordt vergald
Door zoveel ergernis. Dat kan niet anders!
Dat gebimbam is een vloek voor het oor.
Het bemoeit zich letterlijk met alles,
Van je eerste bad tot je begrafenis,
Alsof het leven tussen bim en bam
Niet meer dan een loze droom is.
Maar waarom zou je je generen?
Je kunt die grond toch koloniseren.

FAUST:

Ga en ruim ze voor me op! -
Je weet dat mooie huisje toch
Dat ik voor hen heb uitgezocht?

MEFISTOFELES:

Ik pak ze op en poot ze daar weer neer.
Voor je 't weet, staan ze alweer.
Het gaat even met geweld gepaard,
Maar een nieuw huis is ook wat waard.
(tot zijn onderknuppels)
We moeten nog even op karwei,
Morgen de bonus en daarna vrij.
(Onderknuppels af. Mefistofeles tot het publiek)
Dit is geen nieuwe politiek,
Of kent u Naboth's wijnberg niet?
Nee? Koningen 1, vers 21.

DIËP IN DE NACHT

(Faust kijkt in de richting van het duin.)

FAUST:

Ik zie vonkenregens sproeien
Waar die zwarte linden staan.
Vuur grijpt spetterend om zich heen

En de wind wakkert het aan.
In het huisje zie ik vlammen.
Nee, die lijken niet te blussen.
't Is niet prettig om te zien.
'k Betreur de overhaaste actie.
Maar goed, 't is nu toch verloren.
Zwart verkoold zijn nu de stammen,
Dus ik bouw daar mijn uitkijktoren,
En dan is mijn uitzicht vrij.
Ja. Van daaruit zie ik dan
De nieuwe woning van die oudjes.
Dat is een vorstelijke beloning,
Waarvoor zij dankbaar zullen zijn.

MEFISTOFELES:

Neem me niet kwalijk,
Het ging niet helemaal volgens plan.
Op ons kloppen deed niemand open.
Dus we beukten op de deur.
Die was verrot, en stortte in elkaar.
We schreeuwden en dreigden,
Maar die oudjes gaven geen krimp.
Dus hebben we, zoals jij had gezegd,
Ze officieel uit huis gezet.
Ze merkten het ternauwernood,
Want van de schrik bleven ze dood.
Dan zat er nog een illegaal
Verborgen die wilde vechten,
Maar in de tijd van een ogenblik
Stond alles plotseling in de fik.
Dus nu is 't voor alle drie
Gezamenlijk: hun crematie.

FAUST:

Was je verdomme doof?
Ik wilde ruil, wilde geen roof.
Vervloekt om je zo blind te laten gaan.
Jij en dat tuig van je! Hooligans!

MEFISTOFELES:

't Is weer het oude liedje.
Jij beveelt, ik voer 't uit.
En heb ik me goed uitgesloofd,
Krijg ik verwijten naar mijn hoofd.

(af)

FAUST:

Snel bevolen – te snel gedaan.
Zet het uit je kop.
Schimmen. Schijn gestalten.
Niets. Het is het duister hier,
De vlammen in de verte.
Twee, drie, vier schimmen zag ik.
Drie zijn weer weggegaan.
Woorden die ik amper kon verstaan.
Ik hoorde: 'Schuld', 'ontbering', 'nood',
Toen volgde het sombere rijmwoord: 'dood'.
Nog altijd ben ik niet vrij.
Kon ik maar eindelijk zónder die magie,
Zónder die drang om geesten te bezweren.
Natuur, dan stond ik voor u, vrij onvervaard
Dan was menszijn echt de moeite waard.
Zo was het voor ik in 't duister zocht,
Voor ik mijzelf vervloekte en de wereld.
Nu is 't een en al spooksel in de lucht
En geen idee hoe ik eraan ontvlucht.
De dag mag helder zijn,
Maar de nacht wikkelt mij in boze dromen.
Ga ik wandelen, buiten in het veld, voel ik me vrij –
Krast er een vogel. Wat krast hij? Rampen.
Verstrikt ben ik van vroeg tot laat in bijgeloof,
Dat waarschuwt, tekens geeft, nooit overgaat.
Zo sta ik hier nu, alleen en bang.
Ik hoor de deur, maar ik zie niemand komen.
(in shock)
Is daar iemand?

ZORGEN:

Daar kan ik niet zomaar nee op zeggen.

FAUST:

Wie ben je dan?

ZORGEN:

Ik ben er gewoon.

FAUST:

Ga weg!

ZORGEN:

Ik ben waar ik moet zijn.
Ik verander, ik ben schimmig,
Maar ik blijf altijd even grimmig.
'Zorgen'. Ben ik. Nooit van gehoord?

FAUST:

Ik ben alleen de wereld rondgedraafd,
Elke prikkel greep ik bij de haren,
Wat me niet beviel liet ik weer varen,
Wat me ontglipte liet ik gaan.
Ik heb alleen begeerd, alleen mijn lust bevredigd,
en weer begeerd; ik ben op volle kracht
Mijn leven doorgestormd, groots en meeslepend,
Maar nu doe ik kalm aan, 't gaat zijn gangetje,
Ik weet voldoende wat de aarde biedt
En uitzicht naar omhoog, dat krijg ik niet.
Dwaas wie daarheen zijn blik richt vol verlangen
En zich zijn evenbeeld boven de wolken dicht.
Wat hij kan doen, dat kan hij hier beneden.
Een verstandig mens spreekt deze wereld aan.
Wat heeft hij te zoeken in de eeuwigheid?
Wat tastbaar is, dat is zijn zekerheid.
Zo is hij onderweg, een leven lang,
Ook als het spookt, gaat hij gewoon zijn gang,
Doorgaan, dat is zijn geluk en zijn verdriet.
Tevreden is hij nooit, geen ogenblik.

ZORGEN:

Wie ik in beslag neem,
Die ziet de wereld niet.
Altijd zit hij in het donker,
Geen zon gaat voor hem op of onder.
Geluk en ongeluk zijn voor hem een gril.
In overvloed kan hij slechts hongeren.
Eeuwig blijft hij onderweg
Naar nieuw geluk en nieuwe pijn.
Altijd leeft hij in de toekomst,
Nooit is hij hier, nooit is hij klaar.

FAUST:

Ga toch weg. Ellendig spook,
Ik weet dat demonen lastig te lozen zijn.
Niemand lukt 't zich los te maken van die last.
Maar jouw sluipende grote macht,
Zorgen, zal ik nooit erkennen.

ZORGEN:

Voel ze dan,
Nu ik je mijn rug toekeer,
Blind is de mens zijn leven lang,
Faust, word jij 't nu aan 't einde.
(Ze ademt in zijn gezicht. Af. Faust is met blindheid geslagen.)

FAUST:

Steeds dieper, dieper, schijnt de nacht te zinken,
Maar in mijn binnenste straalt een helder licht.
Wat ik bedacht heb wil ik snel volvoeren,
Alleen wie de baas is, houdt het overwicht.
Aan het werk. Iedereen present.
Zorg dat mijn plannen worden uitgevoerd.
Hierheen werkvolk, met kranen, graafmachines, boren,
Het grote werk dient nu voltooid te worden.
Eén brein biedt duizend handen werk.

MEFISTOFELES:

(als opzichter, vooraan)
Vooruit! Hierheen!
Rammelende skeletten,
Opgelapt met pees en vel,
Dood van Pierlala's.
't Hoeft geen hoge kunst te worden.
Gewoon je eigen maat aanhouden.
De langste gaat hier languit liggen,
Alle anderen graven eromheen.
Van paleis zo in de kist,
Zo simpel dat 't belachelijk is.

(De Pierlala's graven en zingen)

PIERLALA'S:

(zingen)
Iedereen danst
iedereen lacht
iedereen weet
dat het eind wacht
Elke waarheid is een leugen
want niemand in dit paradijs
is klaar aan het eind van de reis

Alles blijft achter
Heel je bezit
Leeg zijn je handen
Aan het eind van de rit
Niemand is machtig
en iedereen klein
aan het einde van de lijn.⁹

FAUST:

Opzichter!

MEFISTOFELES:

Hier.

FAUST:

Trek nog wat blikken werkvolk open.
Ronsel ze, pampers ze, bied ze meer geld.
Elke dag wil ik een rapportage
Over het graafwerk en de drainage.

MEFISTOFELES:

Jij denkt dat je hier winnen kan,
Maar de elementen zijn op mijn hand.
Eén springvloed en minuten later
Is alles hier weer water.
En overigens vraag ik mij af:
Wat graaft men anders dan een graf?

FAUST:

Eén motto ben ik trouw gebleven:
Alleen hij verdient vrijheid en leven
Die er dagelijks voor vechten moet.
Dus zo speelt zich het werkzaam leven af:
Vol van gevaar, van wieg tot graf.
Als ik kon zien hoe hier de vrije mens
Op vrije grond zou wonen –
Dat zou het mooiste zijn.
Dan liet het spoor van al mijn levensdagen
Iets achter dat niet kon vergaan.
Oprecht zou ik dan die woorden durven zeggen:
'Blijf nog duren! Je bent zo mooi!'
Met dat geluk voor ogen koester ik
Nu al dat volmaakte ogenblik.

Hij stort achterover, de Pierlala's vangen hem op en leggen hem in het graf.

MEFISTOFELES:

Het is volbracht.

Dit laatste lege, slechte ogenblik,
Ocharm, dat wilde hij toch behouden.
Hij bood stevig tegenstand,

Maar door de tijd geveld,
Ligt hij hier nu in het zand.
De klok staat stil –
Hij viel,
Het is voorbij.
Voorbij. Onnozel woord.
Waarom voorbij?
Voorbij en Niets –
Voor mij is 't om het even.
Oké het is voorbij! Wat zegt dat helemaal?
Niet meer dan als het er nooit was geweest.
Alles draaft door in cirkels en lijkt zo nog iets.
Ik geef de voorkeur aan het eeuwig-lege, eeuwig-Niets.

GRAFLEGGING

MEFISTOFELES:

Daar ligt zijn lichaam, en zijn geest – die wil eruit,
Ik toon snel ons contract, met bloed geschreven.
Tegenwoordig zijn er zoveel wegen
Waarop men de duivel een ziel afhandig maakt.
Gewoonte, traditie, verworven recht,
Nergens kan ik meer op vertrouwen.
Had ik vroeger de ziel meteen te pakken,
Nu zit ik uren, dagen soms te wachten.
Wanneer, hoe, waar – het blijft een open vraag.
De dood is niet als vroeger snel en krachtig.
Zelfs het òf is heel vaak twijfelachtig.
Vaak zit ik bij een hersendode te wachten,
Krijgt die met kunst- en vliegwerk nieuwe krachten.
Kom aan, ik wil hier wel wat assistenten,
Een stel duivels van de oude stempel,
En een gapende hellemuil.

(Links wordt de hellemuil opengesperd)

Let goed op, of je een lichtje ziet,
En pluk het uit de lucht.

Dat is het zieltje, psyche,
Ruk haar snel de vleugels uit,
Dan is 't nog maar een worm,
Ik druk er snel mijn stempel op
En dan, hup, weg ermee:
In de hete wervelstorm.

(Rechts verschijnen engelen)

ENGELLEN:

Bloemen brengen
Warmte en liefde,
Vrolijke gevoelens.
Wij, de eeuwigen
Brengen licht, overal.

MEFISTOFELES:

Vervloekt! Schijnheilige hufters!
Stelletje bigotte semi-duivels
Laat die bloempjes maar krioelen.
Alsof jullie met je bloemenslingers
Ons duivels kunnen ondersneeuwen.
Ik blaas één keer en ze verschrompelen.
En jullie zelf verschroeien in mijn gloed.

ENGELLEN:

Wat niet van jou is,
Blijf er af!
Wat de rust verstoort,
Mijd het!
Komt het toch,
Blijf dan standvastig!
Alleen aan wie liefheeft
Openbaart zich de liefde.

MEFISTOFELES:

Wow, ik brand van kop tot kont.
Hoe kan dat nou?
Mijn vuur hoort juist
Die types te bestrijden.

Hoofd, hart en lever branden!
Dit is pas een heftig element,
En mij als duivel onbekend.
Dus dat is wat verliefden lijden?
En dat overkomt nu mij?

(De engelen komen op hem af.)

Een vreemd gevoel heeft mij totaal overdonderd,
Wat een schatjes, deze charmante jongens.
Die ene, lange, jou vind ik het leukst,
Al kijk je wel heel vroom en serieus.
Kom aan, een klein beetje losbandig,
Eén verliefde glimlach maar.
En kan die soepjurk uit? Een beetje bloot
Dat slaat waarachtig toch niet dood.
Wat? Jij keert je om?
En ik krijg uitzicht op je malse kont?
Ik kom...

(De Engelen verdwijnen met medeneming van het onsterfelijke deel van Faust.)

MEFISTOFELES:

(kijkt om zich heen)
Wat hebben ze me nu geflikt?
Naar de hemel weggevlogen met hun buit!
Daarom hebben ze zich dit graf ingelikt.
De ziel die mij toekwam ingepikt.
Waar kan ik me beklagen?
Bij welke instantie krijg ik mijn recht?
Ik heb mij als een kind laten belagen.
Al mijn werk is door één stommiteit verpest.
Lust en liefde, te absurd en banaal,
Hebben mij, ervaren duivel, onderuit gehaald.

ENGELLEN:

(ver weg)
Gered is de geest

Van de macht van het kwaad.
Wie tot het einde zoekt en streeft,
Die kunnen wij bevrijden.

MEFISTOFELES:

Het zicht naar boven is vrij.
Een hele vrouwenrij
Zie ik daar zweven.
En middenin, in een stralenkrans,
- Ik zou denken: God -
Maar nee, in zijn plaats zweeft een vrouw.
Het is de Hemelkoningin, bewaar me.
Maagd, in ieder opzicht onbevlekt,
Moeder, eerbiedwaardig,
Uitverkozen Koningin,
Is zij aan God gelijkwaardig?
Buigt zij zich
Naar de schuldbewuste boeteling?

(Hij vindt het een onbegrijpelijke en oneerlijke gang van zaken.)

ENGELN:

Kijk! De geest!
Hij werpt zijn oude lichaam af!
En uit het etherisch lichaam
Vormt zich jonge, nieuwe kracht.
Kijk! Daar komt een geest om hem te leiden.
Een boeteling die hem voert naar hoger sferen.
Hij herkent haar en hij volgt, omhoog omhoog!
Maagd, Moeder, Koningin,
Godin, u blijft ons genadig.

MEFISTOFELES:

(gedesillusioneerd)
Al wat voorbijgaat
Is louter schijn;
Al wat faalde
Mag daar Zijn;
Het onbeschrijflijke

Wordt daar feit.
Het eeuwig-vrouwelijke
Is wat mensen leidt.

EINDE

Janine Brogt is dramaturge, vertaalster en schrijfster. Van 1987 tot 2001 werkte ze als vaste dramaturge en lid van de artistieke leiding bij Toneelgroep Amsterdam. Ze vertaalde voor TA en andere gezelschappen vele stukken. Al enige tijd legt ze zich ook toe op het schrijven van operalibretto's. *Een Faust* is de bewerking van *Faust I en II* van J.W. von Goethe, gemaakt op verzoek van Johan Doesburg en het Nationale Toneel en ging op 19 januari 2011 in première.

1 Jullie zullen zijn als god en weten wat goed en kwaad is. 1. Mozes, Thora 3-5

2 De heksenkeuken, de plaats waar Mefistofeles Faust mee naar toe heeft genomen om hem – althans lichamelijk – te verjongen, refereert aan een ets van Pieter Brueghel: de Heilige Jacobus en de Magiër.

3 Naar Johnny Hoes

4 Dag der toorn,
 O die dag
 Zal de wereld in as vergaan.

 Als dan de rechter zetelen zal,
 Zal al wat verborgen is verschijnen,
 Niets zal ongewroken blijven.

 Wat zal ik, ellendige, dan te zeggen hebben,
 Welke pleiter zal ik vragen,
 Als zelfs de rechtvaardige nauwelijks zeker is?

5 Naar Hans van Hemert/Gerrit den Braber

6 Naar Michael Jackson

7 idem

8 idem

9 Naar Marco Borsato